

شورا

عدد ۷

آپریل ۱ = سنه ۱۹۱۴

محرری: رضاء الدیبه به فخر الدیبه

ناشری: «م. ساکر وم. ذاکر رامیفلر»

مندرجه سی

عبد الخمیر المسلمی

روسیه مسلمانتری آراسنده غی
عالمردن .

حج امام محمد طاهر بایتوگالوف .

ورم یا که توبه رکولوز
م . حنفی باکروف .

ملالقدن کوشکل صوونو
و آنک سبیلری .

ایچکیلک

مترجم نورالله الکمالی .

دین اسلام و امت

امام و مدرس سرورالدین بن
مفتاح الدین .

عبد السلام مفتی نك خاطر
دقترندن .

قرآن کریم اهلی حقنده
سید شریف احمد جهانشین .

تربیه و تعلیم: «روح

تربیه سی» - سرد عالم . «بالار

ایچون اوکو کتابلری صایلاو

حقنده» . «بزناک خاتونلر ایله

یاورویا خاتونلرینک تربیه لری» -

حسن الله طولونخوجین .

«القباء» - ضیاء الدین یغالیچف .

«تل وادیات اوکو تو اصوللری» -

عبد الرحمن سعدی .

مطبوع اثرلر .

اشعار .

مطبوعات خلاصه سی .

حکایه «بال قورتی ایله ایشهک

طوغروسنده نهکیهت» - اسکندر

کیله ولی .

حوادث .

❀ ❀ ❀ ❀ ❀

مولانا ابوبکر الشیمیرزوی

۳ نجی عدد «شورا» مجله‌سندہ مولانا ابوبکر القاری حضرت ترینگ ترجمہ حالیہ اوقوب ممنون بولدق. بز، اول حضرتنگ طالب صادق و محاصلرندنمز. اول مبارکنگ درس و صحبتلرندہ بولدق. شونگ ایچون آنک حقتده توباندہ گی سوزلرمزنی یازامز: بز ۸۸ نجی، ۸۹ نجی و ۹۰ نجی یلدرده «ایسکی شاه میرزا» قریہ سینه استاذمز ابوبکر القاری حضرتلرندن قرائت مشق ایثار ایچون باردق. درواقع «شورا» ده بیان قیلنغانچہ اوتوز قرق عدد شاگرد بولادر، اوظزی اوظز مدرسدن و اوظز اویازدن ایدی. تکرار باروب درسندہ مداومت قیلومز سبیلی بزرنی اجازت نامه برله مشرف ایدی. «شورا» ده آنک اوصاف حمیہ و اخلاق حمیدہ سنی کما یسعی و مبالغہ سز بیان قیلنمشدر. بز «شاه میرزا» ده وقتده ۱۳۰۶ سنہ شعبان ۲۸ نده، یتمش دورت یاشندہ محقق المرچانی حضرتلری دنیادن اوتمش ایدی. الله تعالی نگ رحمتندہ بولسون! مرچانی حضرتلرینک دنیادن اوتو خبری مفتی الاسلام حضرتلرینہ ایرشکاج مفتی حضرت لری «تمق» قریہ سنده شیخ امام ومدرس عبداللطیف حضرتک: «مرچانی حضرتلری دنیادن اوتکان ایکان، کلام شریفنی قاراب طبع قیلدررغہ کم گہ تابشردمز، اوزگزمی اوستوگزگہ آلاسر یا که باشقہ بر علماغہ می بیررگہ امر ایدہ سز؟» دیب خط یازدی. مرحوم عبداللطیف حضرت، مفتی حضرتلرینہ: «اول خدمتی ادا قیلورغہ جرأتک ایتہ الیمین، منیم قرائت ہم رسم مصحف حقتده مهارتم آز، مین سزگہ دلالت قیلہیم بر عالم فاضل کسہنی اگرده قبول ایتسہ شول عالم گہ تفویض قیلورسز» دیب ابوبکر حضرتنی کورساتوب جواب یازدی. شوگا کورہ مفتی حضرتلری: «بو کون روسیہ ده قرائت فنندہ سزدن عالم آدم یارلغی بزگہ معلوم توگل، کوب عالمرا ایلہ مشورت ایتدک، قرآن تصحیح قیلو خدمتینی سزگہ تابشردغہ دلالت قیلہ لر، مرچانی حضرتلری دنیادن اوتکانلگی سبیلی مذکور خدمتی سزگہ بیرمکچی بولامز، مرچانینگ تصحیحی سزنگ قاراوگرده درستی، رسملری رسم عثمانی غہ موافقمی؟» دیب ابوبکر حضرتلرینہ خط یازدی. ابوبکر حضرت ایسہ مفتی جنابلرینہ: «بعض بر منکرلری قیل وقال چیقارسہ لرده مرچانی تصحیح ایسکان قرآن کریم نسخہ لری مصحف عثمانی رسملرینہ موافق، موندہ شہہ لہ نورگہ اورن یوق. اما مصححلق لوازمینی مین اوز اوستومہ آلا الیمین، شہردن یراق بر قریہ ده طور دیغمندن بو خدمتی اوست گہ آورغہ میگا طوغری کلمی، چیتدن کیلگان شاگردلرم محروم طور ماسونلر

ایچون مین اطراف غہ قوناق غہ ده چیقا الیمین، شونگ ایچون قازاندہ باصلا طورغان نسخہ نی تصحیح قیلو میگا ممکن بولماز، اول خدمتی قازان اماملرندن برسینہ تابشرووگر موافق بولور» دیب مکتوب یازوب اعتذار قیلدی.

نظام الدین بن محمد الصادق الثخاسی .
«قازان» ده تجار علماسندن .
۲۶ ربیع الاول ۱۳۳۲ سنہ .

ایسکی شجرہ

بز فقیر تخمنی صوراصا گر شهر «بلغار» دندر. بالمز مفتی خطای در شهر بلغارده. الوغ آتامز تمتی خطای اوغلی شیخ بی دیگاندر. اول شیخ بی «تاو» غہ چیقوب «آده» صوی بوینہ ایل توزوب مقام طوتمشدر.

شیخ بی اوغلی سیدعلی، آنک اوغلی شیداق، آنک اوغلی سیداحمد، آنک اوغلی یالمیش، آنک اوغلی تیلش، تیلش نگ بر اوغلی طوغاناش آنک اوغلی ککلای، ککلایدن اوغل قالمادی.

تیلش نگ ایکنچی اوغلی تتوغوش، آنک اوغلی ممت، تیلش نگ اوچونچی اوغلی اورازلی آنک اوغلی طوتای، تیلش نگ دورتیچی اوغلی ایرجس، آنک اوغلی آیطوغان، ممت بن تتوغوش اوغلی مسکاو.

طوتای بن اورازلی اوغلی محمد، آنک اوغللری قلمی، قدرمت، سلیمان، یوسف.

آیطوغان بن ایرجس اوغلی ایشبولاد، آنک اوغلی ایشمحمد حافظ، آنک اوغللری: قاسم، جمت، ملا سید (امام) در.

ملا سید اوغلی ملا عبدالباقی (امام)، آنک اوغللری: ملا خلیل، ملا عبدالسلام، ملاویس فی هذا الیوم امام المؤمنین، ملا خلیل اوغللری: خالد، مولی شاه، محمد امین، ولید، محمود، ولیشاه، محمد، بو محمددن نسل کیسلدی.

خالد اوغللری: ابراهیم، علی. «شردان» نگ آرانک (?). خالد قزندن عائشہ، آنک اوغلی فخرالدین، نورالدین، صادق.

ادارہ: مونگ کیملر شجرہ سی ایکانلگی بزگہ معلوم توگل، بو کوندہ تتوش، چویل، زویہ اویازلرندہ گی مسلمانلرندن بعضیلری شوشی نسل گہ طوتاشا طورغانلر در.

شورا

۱۷ جمادی الاولى - ۱۳۳۲ سنه

۱ اپریل - ۱۹۱۴ سنه

شہر آدم و الوغ حادثہ

عبدالحئیر المسلمی

«آثار» دن انتخاب قیلندی .

سیندن وفات ایتدی . اوزندن صوگ خاتونی ، بر اوغلی و اوچ قزی قالوب آنلر هم چاخوتقه ایله وفات ایتمشنردر .

عبدالحئیر، درست عالم و فہیم، نظری دقیق و انصافی کامل ، سلف مسالگینہ بحق مطلع بولغان ذاتلردن ایدی . اوچ عدد عربچہ رسالہ لری قازان شہرندہ طبع ایتولگان «الحکمة البالغة» کتانی آخرینہ الحاق قیلنوب باصامشردر (ص ۱۵۶ - ۱۶۳) . بر رسالہ سی قازانده باصلغان «حزائمہ الحواشی» ایچینہ عینا درج ایدلگان، مونلر، بو ذاتک ادراکی عالی ایکانلگینہ شہادت بیرلر . ابوالنصر القورصاوی نك هفتیک شریف تفسیرینہ تقریض قیاوب یازغان قسقه بر رسالہ سی «مستفاد الاخبار» ده کوچرلگان (ج ۲ ص ۱۷۰-۱۷۲) . مونك اوز قلمی ایله یازلغان اصل نسخہ سی یه ده کوردك . حدوث حقندده عربچہ بر رسالہ سی بار (*) .

قاضی برهان الدین بن نصر الدین اوزنك معاصرلردن هیچ کم گه علم ایله اعتراف ایتادیکي و بو حکمدن بخارا مدرسلرینده مستننا قیلما دینی ، مشهور مدرسلرہ زنك شهرتلرینی شهرت کاذبه سانادینی حالده مرجانی ، نجیب بن بایراد ، غیاث الدین بن حبیب الله و بزنگ سویلی طورغان عبدالحئیرمزگه علم برله اعتراف ایتدر و مونلرنك کمالات تابقان آدملر بولوونی هر وقت سویلیدر ، ابن عابدین و طحطاوی سوزلری ایله استشهاد قیلوجیلردن کولدیکی حالده یوقاریده اسملری مذکور ذاتلرنك سوزلری و فکولری برله اوزی هر وقت استشهاد قیلدر ایدی .

(*) مذکور رسالہ نی محمود المسلمی تابوب یارگان ایدی ، عینا «آثار» غه درج قیلندی .

بو تاریخدن اوتوز بیش یلدر مقدم وفات بولغان بو ذات ، روسیہ ده شمال مسلمانلری آراسنده مشهور بر علم عالمه سینہ منسوب ایدی . یانساری حافظ بن یساری بن کیدش بن کیلواز اسملی بابسی قازان توابعنده «اوری» قریہ سنده ۱۰۹۹-۱۶۸۷ تاریخی محرمنده وفات بولغانغی «مستفاد الاخبار» ده مذکوردر . یانساری اوغلی عبدالرحیم ، آنک اوغلی مقصود . آنک اوغلی مرتضی ، آنک اوغلی عبدالوهاب و آنک اوغلی ده عبدالحئیردر . بو بابلرنك اولگیلری ممدش اویازنده «اوشمی» اولانده طورغانلر، صوکر اقلری مینزله اویازی «مسلم» (ورهش) قریہ سینہ هجرت ایتکانلر . ترجمه صاحبی بولغان عبدالحئیر شوشی قریہ ده دنیاغه کیلدی .

عبد اللطیف بن عبدالنصیر البیرده کوی و آندن صوگ «چاقاق» قریہ سنده مشهور مدرسلردن عبدالله بن عبدالغفور حضورنده تحصیل ایتدی . آندن بخارا شهرینہ باروب «برعرب» مدرسه سنده طوردی و کوبردك استفادہ سی فاضل مرجانی حضرتلردن بولدی . علم گه حرصی سیندن اولچاوسز طرشدیغندن چاخوتقه خسته لگی ایله مبتلا بولدی . اوشبو مملکت گه خسته حالنچه قایتوب «پیتراول» شهرنده ایکنچی جامع حضورنده عبدالباری آخوندغه شریک امام بولدی و یکرمی یلدر (۱۸۶۰) نجی یلدن ۱۸۷۹ نجی یلده قدر) اماملق و درس برله شغلنوب آخرنده شول خسته لگی

عبدالحئير حقنده فاضل مرجاني: «ذهن وقاد وفهم نقادي اوج اعلاغه عروج ايله فنون نقليه و علوم عقليه ده فوق العاده ماهر و متبحر، محسود الاقران بولسه ده بو مملكت گه قايتديغنده زمانه ننگ دون پرور و سفله دوست هم ده اصحاب فضل و كمالدن منحرف بوللوي سيبلي كمالاتينه لائق بر منصب بلكه معتاد و مرسوم حال هم ميسر بولمي ممتد مرض برله وفات ايندى، بو قدر فضل و كمالاتينه زمانه كوزي توشماديكى حالده دنيا دن كيتدى» ديمشدر.

عبدالحئير. اوزي عمر سوررگه تيوشلى بولغان زماندن ايللى يل مقدم كيلگان بر آدمدر. مونگ درجه سي آگلاشماوننگ سببي اوشبودر. اكرده اوزينگ استاذي مرجاني شول وقتده سلامت بولمغان بولسه ايندى عبدالحئير بتونله ي غريب و يات كشي روشنده دنيا سورگان بولور ايندى. اوزينگ زار موكلريني هر وقت مرجاني غه يازوب طورووي كبي كوكلينه توشكان فكرلريني، علمي ملاحظه لريني ده يازوب طوره مشدر. بعض بر مکتوبلري لطيفه لرني مشتمل بولوب ادبي اثرلر و علمي مسامدر اورنلريني طوقتمده در.

بزده اصول تعليم و تربيه ننگ اوزلري توگل حتى نام و نشانلري يوق بر وقتده بو خصوصه مرجاني غه عرض اينكان يك گوزل لايحه لر ي بار. مونلريني اوقوغان وقتده. يازوچيسينگ بخاراده تحصيل اينكان بولووينه كوگل اشاغيدر.

مونگ اوزينه ده مرجاني حضرتلري هر وقت اوزون مکتوبلر، ادبي و علمي فكرلر يازوب طورغانلغي و هر تورلي سرلريني، شادلق و قايقولريني امانت قيلغانلغي آگلاشلادر.

عبدالحئير ايجاد و اختراع قوتلرينه مالك، فائده لي اشسر طوغروسنده مستعد بر آدم بولديغندن قرآن كريم تصحيح قيلو طوغروسنده مرجاني حضرتلرينه يك گوزل فكرلر عرض قيلمش و مونلردن بعضيلريني قبول ايتدرر ايچون حتى يالو و يالبارو درجه لرينه كيلمشدر. قازان طبعسي قرآن نسخهلرنده كي «ضمه الاشباع»، «ضمه غيره»، «توين الاظهار»، «توين غيره» اسمنده كي علامتير بزنگ فكرمزگه كوره عبدالحئير طرفندن عرض و قبول ايتدرلمش نرسهلردر.

اقران و امثال، معاصر و شهردشلرينگ بسلكلري سيبلي كمالاتي دفن ايدلمش بو آدمي نسيان زاويه سندن چيقاروب اوزينگ لائق بولغان اورنينه اوطورتوچي فضيلت و علم بانبده غي نظيرلري آراسينه تزلوينه سبب بولوچي آدمز مرجاني حضرتلريدر. ايندى موندن صوگ انشاء الله اونوتلاماز.

۱۳۲۹ تاريخنده «طرويسكي» شهرنده آخوند احمد حاجي حضرتلردن: «غيث مخدوم، هر وقت عبدالحئيرنك فضلي و علمي ايله اقرار ايتدرر و اوزينه نسبت ايله آننگ يك باند ايكانلگيني سويلددر ايندى» ديب ايشتم.

مشهور مدرسلردن عصمت الله بن سيف الله البرندقي التوماني ايله «اوقا» شهرنده كورشديكمزده: «الله تعالى سزگه اوزون عمر احسان ايندى، علم گه محبتگرده كامل، اوشبو سببدن كوب عالملر ايله اختلاط قيلدگوز، بحث و مناظره لرگوز بولدى، افاده و استفاده ايتدگوز، فقط حقيقي عالملرگه تصادف قيلدگوزمي؟ قيلغان بولسه گوز شونلر كملددر؟ موني خانلر مه يازوب قالدردر و سزدن روايت قيلور ايچون صوريم» ديدكم ده اوشبو جواني بوردى: «اوزمنگ استاذلرم كوب، مونلردن باشقه قازان و سيبيريانك مشهور عالملري ايله صحبت ايتدم. يك كوبلري ايله مكاتبه م بولدى، شول سببلي علم و كمالتلرينك درجه لرندن خبرم بار. لکن مين عبدالحئير درجه سنده اساسلي علم صاحبي بر ذاتي اوز عمرمه كورمادم. باشقه لر، «عالم» ديب مجاز طريفنچه صفت قيلندقلري حالده عبدالحئيرنك «عالم» ديب صفت قيلنووي حقيقت طريفنچه غنه در، مونگ مثيليني عصر دشلري ده اوزي ده كورمه گان بولسه لر كيردك».

حسن افندي ابن احمديار القزيباجاري طرفندن اوشبو مکتوب آلغان ايندى: «بو كونده عبدالحئيرنك توفيق اسمنده اعمي بر توروني ييتراول شهرنده طورادر. موگا باروب مرجاني اسمندن عبدالحئيرگه يازلغان مکتوبلريني صوراب و ايزلهب قارادم ايسه ده نام و نشانلري بانمادی. الله اعلم بو مکتوبلر شمدي ضائع بولمشدر. بزنگ ييتراول اهاليسي عموما ديورلك ايسكيدن جهالت حاميسي و علم دشمني بولوب كيلمشدر. عبدالحئيرني لائق درجه ده بلمك قايد، بلكه آني قدرسز قلوب حتى: «كارتا اويناب اوتقان آقهنی حلال كوره» و «فاحشه لر برله كسب ايتو درستلگي برله فتوى بيره» ديب آننگ حقنده نيچه تورلي افتراز ايجاد ايتكانلر. داملا عبدالحئيرنك اوز قلمي برله يازلغان نسخهلر بو كونده هم كوب. فقير كتبخانه سنده يكرمى اوتوزدانه رساله و كتابلري بار. صفات حقنده بولغان بر مقاله سينه مناقشه ايتوب ۱۲۷۳ هجر يده قازانلي غياث مخدوم طرفندن يازلمش بر مکتوب اوشبو جمله ده در. داملا عبدالحئير كتابلري آراسنده مرجاني قلمي ايله يازلغان نرسهلر كوب، ناظوره تقرر يضلري ده بار. مونگ وفاتينه اون بيش يكرمى يللر اوتدى ايسه ده آننگ حقنده: «عالم و فاضل آدم ايندى» ديب سويله وچي بزنگ ييتراول شهرنده كورلمادي و ايشتملما دي».

کیلگان. حال آنکه فهم صیان این دیار مونچهلر نی احاطه قیله
 آلمای. مد وقصر باننده ده شولای اوق. زمان شول زمناکه
 علما وفضلا تریه ملت خصوصنده چه مقدار تسهیل تعلم معارف که
 چالشمالی. چنانچه آوروپالولر هر علمنی اوز لسانلرینه ایلاندروب
 عامی فهم عبارتلر برله ترتیب قیلوب عموم ملتلر نی اهل معارف
 قیلوب یاتورلر ایجازمی؟ موندن نجه سنه لر مقدم روسو وموتیسکولر
 مظالم قرالیه دن دلگیر لکلرندن قرالیت نیچوک کرک، عدالت
 نیچوک؟ یوللو تصنیفلرینی زیاده عامی فهم عبارتلر برله ترتیب
 قیلوب مقصودلرینه نیچوک ظفریاب بولوبلر. بس نزلر هم نشر
 معارف دینیه وانسانیه خصوصنده هر عامی استفاده قیلوب بهرمند
 اوله رق لائق حوصله سی معرفت پیدا قیلغاندای طریقلر که سلوک
 قیله بیرساک بولمادنی؟ خوش، حضرتکرنک نجه مختلر صرف
 قیلوب قوه علمیه برله مقابله قیلغان مصاحفکرده گرچه رسم امامنی
 احیا وادای مواجب رسمیه برله عندالله مظهر حسن مکافات اولمقکر
 مأمول قوی، اما آندن استفاده عامه هیچ یوق، تریه عامه که
 هیچ تعاقی یوق ایچ! شونجه کلفت برله قیلغان اشکر نهایت دیار
 اسلامده بر درست مقابله قیلغان مصاحفنگ بری بولاجق.
 چنانچه قانچه جاهل «گنو» نتیجه مقابله کرنی هیچ استغراب قیلمای
 مقررری رسم خط شولای دیدی قویدی. ایندی بو دیار متعصلبری
 بولسه استفاده دگل، تعصلبرندن حتی وفاتکوردن سوکده اول
 مصحفلر نی مهجور قیلیمق خوفی طوروبدر اعاذنا الله. اما فقیرنک
 عرض قیلغان خصوصلری هر عامی فهملرک تجویدچه سی دعاء
 تلاوت کبی مصحفنگ عقبنده برکه بولاجق وفائده سینی هر عامی
 ادراک قیلغاندن متعصین نک تعصبی چندان کارگیر بولماز امید.
 و دیگر اینکه مقابله بعدنده عین رسم امام غه موافق دیب بولورمی؟
 آخر مصحف امام اعراب و اعجام یوق، اوضاع حروف بو
 روشچه ایجاز. اکثر خواصنگ استفاده بلکه قدرت تلاوتدن خارج
 بولا ایجازمی؟ بس مونچه هم عالیه اجرا قیلوب ارتکاب محنت وتلاش
 برله بولغان مقابله دن بو درجه ده استفاده عوام بکللی مفقود.
 والله اعلم.

*.

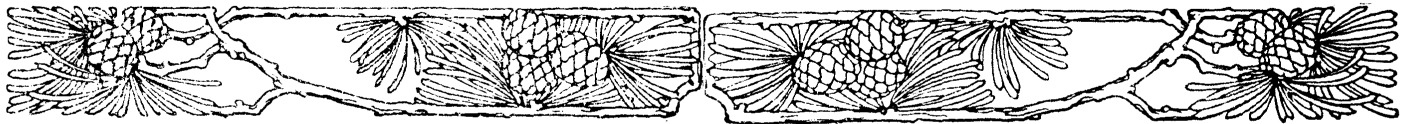
عبدالحئیر، ۵۵ یاشنده وقت ۱۹۲۶-۱۸۷۹ نجی یل شعبان
 (۸نجی ایول) ده وفات ایتدی. قبری پیتراول شهرنده بولوب
 حسن افندی ابن احمدیار انشاسی ایله قبر تاشنده وفات تاریخی
 یازلمشدر. الله تعالی غریق رحمت ایتسون!..

۱۲۹۱نجی سنه ۱۹نجی جمادی الاولی ده (*) مرجانی

حضرتلرینه یازغان مکتوبنده اوشبو جمله لر بار:
 (۱) بر کیتمک مقرر ومع هذا نوشه راه حاضرله مک که
 عجب موفق بولوب بولمادی. «درکوده گی پستی ودرجوانی مستی
 ودرپیری سستی، ای بیخبر خدارا کی می پرستی؟» قضیه سینه
 مظهر بولمقدن غبری هنر یوق. (۲) حرکات خصوصنده مهربان
 بولاسز بر نجه تفصیلات: آری وضع سکون خیلا خدمت آرتدرو
 ایچش اماضمه نی، بولسه بولماسه قویالر، نسخه نی توزه توب بیرگاج
 نسخه دن قاراب قویوغه اولکان ضمه قایسی ویککنه ضمه قایسی.
 اگر ضمه ایکی تورلی اولوب ایکی ضمه وضع ایتمک اوزی کفایه
 قیله تشویش خاطر که دیسه کز آنچه تشویشلی سز مقابله بولامی؟
 آنک فائده سی محنتینگ نجه ضعیف بولا. خصوصاً فتحه خصوصنده
 هیچ اعتراض وارد ایجاز. چونکه ازدوسر ایکی تورلی فتحه قویولا.
 موضعی معلوم بولسه حرف تزویجیلر ایکی باشند نسخه دن قاراب غنه
 قویالر. اصل تقصیرنجه آیلاندرسه کرده جنابکرنک استکفادن باشقه
 هیچ عائق ومانع یوق. جنابکز بر آزغنه تنزل ارزانی قیلوب مونک
 فوائدینه عطف نگاه التفات خاطر فیض مآثر قیسه ایدکر شاید هم
 (بوننی اجرا) قیلور ایدکر لکن علوهمت، سزنی موندی مطالعات
 کمینه لر که تنزل قیلدرمی. شول فتحه، کسره وضمه ننگ ایکی
 تورلی وضعندن صیان و عامه مؤمنین ایچون تجویدنک نجه فصلی
 منظوی بولوب تحصیل تجوید صوقورغه تایاق طوتدرغاندای بولا.
 چونکه آنک تجویدچه سی هم بیک عامی فهم بولاجق. مثلاً:
 «فتحه، کسره وضمه صغیره لرده عادتجه گنه تلفظ قیلنه اما قالغان
 فتحه، وکسره وضمه لرده بر الف قدری صوزلوب اوقولا» دیکان
 جمله برله صیان ایچون حروف مدلر ییاندن، های سکنه وضریرنک
 موصول وغیر موصول اوقوشلرینی بیاندن هم کتابنده گی موجود
 بولوب اجتماع ساکنین برله تلفظدن ساقط حرف مدلری بیاندن
 مستغنی بولا. صوزولاجق مدلر نی اوشبو «~» علامتی ایله بلدرگاج
 صیان ایچون تجویدنک صیان غه فهملتووی خیلا مشکل. ایکی
 باب که: بری های سکنه بابی، بری مد وقصر بابی بیک اسانلق
 برله بلدروب بولا آخری. های سکنه وضمیرلرنگ ماقبل و مابعدی
 متحرک بولسه صله قیلوب بر الف قدری مد برله اوقولا. اگر
 ایکی یاغی بردن متحرک بولمادی بلکه بر یاغی ساکن بولسه مدسز
 اوز کوینچه گنه اوقولا دیب قسمه غنه بیان ایله بیلدرمکچی بولسه قده
 سکوننگ مدغملرینی مثلاً «له السموات» کبی وهای ضمیر که
 اوخشاش «یفقه» هاسی کبی نفس کلمه لر نی سوره لر ی ایله صاناب
 بیرمک که محتاج بولادری. نینه که موکاجه تجوید صیاندنه شول بولا

(*) میلادی ایله ۱۸۷۴نجی یل ۲۳نجی ایول ده.

مقاله لر :

حج

(بشی ۶ نجی عددده)

رسول الله حضرتلری طرفدن «عرفات» ده سویله نگان خطبه، مسلمانلر ایچون حج فرض قیلنونک سببلرینی، عالی مقصدلرینی بیان ایتکانلگی ایچون بو یرده اوز تامزگه ترجمه قیلامز. عربچه بولغان اصل خطبه نی کوررگه تله وچیلر «صحیح البخاری» وباشقه حدیث کتابلرینه مراجعت قیلورلر. ترجمه اوشبودر :

الحمد لله الله غه حمد قیله مز، آندن یاردم استیمز، مغفرتنی صوریمز. گناهلر مننی اعترافله آگا قایتامز، نفسلر مننک شوروندن آگا سیونامز، بر انساننی الله هدایتده قیلسه آنی مضل یوقدر، بر انساننی ضالانده قیلسه آنی هادی یوقدر. شهادت ویردمن الله برگندهر، یالکزدردر ایبده شی یوقدر هم شهادت ویردمن محمد، الله نك عبدی هم رسولیدر. ای الله نك بندلری! سز لرده تقوالق ایله امر ایدهم، الله غه اطاعت قیلورغه تحریض قیلام، امرنی خیر ایله استفتاح ایدهم. اما بعد ای انسانلر! احتمال، مین بو اورنمده بوسنه دن صوگ سز لرگه یولقمام. شونک ایچون سوزلر مننی تکللا کز. ای آدملر! فانلر کز، مال لر کز ربکرغه یولقغان کزغ، چه سز لرگه حرامدر اوشبو آیکزده ووشبو شهر کزده. اوشبو کونکزنک حرام بولوی کبی، ایاتبلیغ قیلدهمی؟ اللهم فاشهد! براو کزنک عنندنه امانتی بولسه خواجاسینه قایتارسون، جاهلیت رباسی قویلدی، ایک اول عباس بن عبدالمطاب رباسنی وضع قیلدم. جاهلیت قانی بزلدی. ایک اول عامر بن ربیع بن الحارث قانی قویدم. جاهلیت نك سدانه، سقایه وباشقه اثرلری بزلدی. عمدده قوددر، شبهه عمد (تالیق یا که تاش ایله اولترلمشدر) که آندن یوز دوه لازمدر. بر انسان. موندن آرتدرسه جاهلیت اهلندن بولور. ای آدملر! سز نك بوییر کزده معبود بولودن شیطان امیدنی اوزدی، سز حقیر صاناغان امرلرده مطاع بولوینه راضی بولدی. ای آدملر! سنه اخرینه ایام نسئی قوشمق کفر لکدر، آنکه کافرلر ضالانده قالورلر. برسنه آنی حلال وایکنجی سنه ده حرام قیلوب الله نك حرام قیلغان صانلرینه موافقتی ایسترلر، بو کون زمان، الله تعالی خلق قیلغان هیئینه قایتدی. آیلر نك

صانی الله قاشنده اون ایکی بولوب شوندن دورتسی ذوالقعدة، ذوالحجه، محرم، برسی ده جمادی وشعبان آراسنده غی رجب آیلری «حرام» در. ایاتبلیغ قیلدهمی؟ اللهم فاشهد! ای آدملر! سز نك خاتونلر کزنک سز لرده حقلمی سز نك آرتده حق کز بار. سرگه خیانت قیلامسونلر وسز مکروه کورگان بر انساننی سز نك خانه کزگه کرتامسونلر، مکر سز نك رخصت کز ایله گنه. هم فاحش. اشلر نی قیلامسونلر، اگر قیلسه لر الله سز گه رخصت قیلدی آنلر نی وعظ قیلحق. اورنلر نده قالدرمق هم ایمگاتمی طورغان وجهله قورقتمقنی. اگر طیولسه لر اطاعت قیلسه لر آنلر نی رزق لدرمق کیوندردمک سز گه لازمدر. خاتونلر سز نك یاردمچیلر کزدر، نفسلری ایچون برشی مالک توگل لدر. آنلر نی الله کلمه سی ایله حلال قیلدکز، آنلر نی الله نك امانتی ایله آلدکز. خاتونلر نك حتموقینه کیمچیلک کیتروده الله دن اتقا قیلکز. آنلر ایله ایزگو وکورکام معامله قیلکز. ایاتبلیغ قیلدهمی؟ اللهم فاشهد! ای آدملر! مؤمنلر قارنداشلردر، قارنداشنک مالی. قلب رضاسندن باشقه حلال اولماز. ایاتبلیغ قیلدهمی؟ اللهم فاشهد! مینم بعده بربر کزنک موینون صوغار کافر بولوب قایتمه کز! مین سز گه الله نك کتابنی قالدرم، شوکا یابشسا کز طوغری بولدن آدشما. سز! ایاتبلیغ قیلدهمی؟ اللهم فاشهد! ای آدملر! سز نك ربکز بردر، آنا کز بردر، همه کز آدگه انتساب ایدلورسز، آدم طوفراقدن یاراتلدی، الله عنندنه اکر مکر متقی بولغان کزدر، عربینک عجمی دن آرتقغی یوقدر. مگر تقوالق ایله گنه. ایاتبلیغ قیلدهمی؟ اللهم فاشهد! اوشبو اورنده حاضر بولغانلر کز، حاضر بولغانلر کزغه ایرشدرسون! ای آدملر! الله هر وارث غه الوثنی تعیین قیلدی، وارث غه وصیت درست توگلدر هم مالنک اوچدن برندن آرتق وصیت درست توگلدر. بالانکاح صحیحی بولغان آتاغدهر. زناچی غه نسبتی ممنوعدر، برکشی آناسندن غیرگه انتساب قیلسه یا که اقرار بندن غیرگه تولى قیلسه آگا الله وملکک هم بارچه مؤمنلر نك لغتی بولسون! آندن عدل هم صرف قبول اولنماز، الله نك سلامی هم رحمتی سز لرگه بولسون!

اوشبو خطبه سنده رسول اکر حضرتلری حمد و ثنا بعدنده (ا) امتلرینی تقوالق غه، طاعت وعبادت گه دعوت ایدی. اشلر نی

الله تعالیٰ که تابش رعه بیوردی. ب) عرفانده سویله نه چک بو خطبه ده بلورگه تیوشلی بولغان حکم لرنک سویله نه چگنی. وشونی تکلامق امت اوستینه لازم بولاچغینی ده آجیق اعلام قیلدی. دیک: عرفه خطبه سنده پیغمبرمز بیان قیلغان روش ایله حج امیرلرنک ده تعلیم قیلورلی لازم وشونی استماع قیلو حاجیلر اوستلرینه واجددر. سویله ایسه نیچه یوزلر ایله آچه صرف قیلوب، سفر مشقتلری کوتاروب ونیچه مک بلالر ایله باروب محترم عرفانده وقوف قیاغان برتاو باشنده یولوق سانه گانی کورب «آنه امام خطبه سویلی ایکن» دیه حاجی لرمزنگ آغز آچوب طورولرینی نه ایله توجیه قیلور؟ ح) شئون اجتماعیه نی حفظ ایچون ضرور بولغان اساسلرینی بیان قیلوب امتنک قانی، مالی حرام بولورینی سویلیدی، حیات اجتماعیه نی ترقی قیلدرو ایچون مهم بولغان اساسنی تعیم قیلوب صدق، امانت و عهدنی الزام قیلدی. ه) حیات اجتماعیه نك تدینسنی موجب. افراد ملته بغض وعداوتنی مستلزم بولغان جاهلیه ربانندن هم قانندن منع قیلدی و حیات اجتماعیه نك بر حالده جمودینی هم سونوینی مستلزم بولغان آنا بالارغه تقلید بلیه سندن امت اسلامییه نی منع قیلدی. لکن آنا بالارده بولغان بر عادتنگ حیات اجتماعیه ده کورکام تأیری بولسه عملنگ درست بولورینی بیان قیلدی. ز) حقوق امرنده افراط قیلماق جاهلیته قبیح عادتلرندن بولورینی سویله ب تحذیر قیلدی. ح) امت اسلامییه نی اغوادن شیطانتنگ طوقتامایه چغینی بیان برله هر دائم صاقلنده بولورغه تیوشلی بولورینی اشاره قیلدی. ط) سنه گه نیستی کونلرینی قوشوب ضلالت گه توشودن بزرنی منع ایتدی. ی) عائلی بولغان حقوقلر مزی بیك تفصیل بیان قیلوب خاتونلر ایله ایرلرنک قاتاشمسی اللهنک کلمه سی هم وعدوسی و عهدی برله بولورینی بیان قیلوب آلرنک حقوقده ظلم قیلماق خدانک عهدینه غدر و غایت شیع بر امر بولورینی بیان وبواشدن ایرلرنی نهی قیلدی. آلر ایله فقط اینرگولک ایله گنه معامله نك لزومینی قطعی سویله دی. خاتونلرغه فقط یاردمچی ایوب گنه قارارغه تیوشلی بولورینی تعیین قیلدی. یا) امت اسلامیه آراسنده تعاون، تناصرنگ لزومنی هم شفقت و مرحمتنگ اساسینی بیان قیلوب «مؤمنلر قارنداشلردر» دیدی. درواقع اسلام، تعاون تناصرغه بنا ایندلمش بر دین ایدی. افتدمز وعظ و نصیحتلری ایله هر صنف خلقدن هر توری مال جمع قیلوب یعنی موقت جمعیت خیریه لر آچوب فقیرلرگه صرف قیلور ایدی. زمانلر کیچدی بزم زمانلر مزی بیتدی، بر صنف خلق اوایانا باشلاب جمعیت خیریه لر آچارغه باشلادیلر ایسه ده ایکنجی بر صنف چغوب جمعیت خیریه گه جمع قیلغان مال بر امانتدر، نه مدیرنگ

صرفی ونه ده آچلغندن اچی یاشقان بر فقیرنگ یاردم آلوب قارتنی طویدروی درست توگل دیدیلر. قوللرنده بولغان قارمه قارشق کتابلرندن اوهن من نسج العنکبوت بولغان مسئله لر ودلیلر کتر. دیلر. کاشکی کوزلرینی آچوب احادیث صحیحه گه بر باقغان بولسه لرچی، بلکه فرعی سعادده بولغان آغاچرنک تامرینه چاپماغان بولور ایدیلر (۱). بیع کبی مبادلده بولغان معامله لر نك اسل. سینی بیان قیلوب قارنداشنک مالی فقط قلب رضالغی ایله گنه حالدر دیدی. غیرنک مالینی تالاهم غصب کیلر کفر بولوروی ایله تهدید قیلدی. یب) بزرنک همه احوال و اعمالرگه کتاب اللهنی اساس قیلوب قالدردیغنی اگر امت اسلامییه، کتاب الله ایله عمل قیلسه هیچ بر وقت ضلالت گه دروچار بولمایه چغینی آجق تعلیم ایتدی. درواقع بوزمانزده باشمزغه کیلمش بلاوفته لر نك حقیقی عامللری دولت و مملکتلرنک انقراضینک توبلی سببی کتاب الله ایله عمل قیلماموز بولورونده شبهه گه اورن قالمادی. اگر امت اسلامییه، بو اصل ایله عمل قیلوب حال و معامله لرینی طوغری کتاب الله و سنت رسول ایله تطبیق قیلغان بولسه لر ایدی بو کبی ییلک لر کوتاره آمازلق مشقتلر هم صولو آمازلق تار. لغدرغه توشمه گان بولور ایدی کتاب الله، سنه رسول کیلمه گان بر تقلیدنی واجب بلکه فرض دیه امت که تاقین قیلندی و بو کبی وجوب یتمه گان کبی برهذهبدن ایکنجی مذهب که کوچو حرامدر، دیگان شایاقتی ده قوشدیلر، بوسی آز کبی طویلدی ده بر مذهب رئیسینک سوزی ایله کتاب، سنتک بیانی آراسنده منافات و تعارض کورلسه رئیس مذهبنگ سوزی ایله عمل واجب، کتاب، سنت گه طوغری تمسک جائز توگلدر، دیدیلر. سویله افندهز حضرتلرنک: «انی ترکت فیکم ما ان اخذتم به ان تضلوا بعده کتاب الله» دیه سویلمش اساسینه انالله وانا الیه راجعون دعاسینی اوقوروغه غنه قالدی. بر مسلم، باشینه بر حادثه واقع بولوب حکم شرعی قیلدر ایچون بر قاضی غه مراجعت قیلسه بر حکم، ایکنجیگه بارسه ایکنجی و هکذا، حتی بر مسئله حقنده اوج محکمه شرعیده اوج قاضینک اوج توری حکم قیلورینی جریده لرده اوقولدی. اوشبو سبیدن حقوقنی طلب یولنده بولغان هر بر مظلوم حیران قالدی، حتی بر توسلی بادی نظر ایله اکتفا قیلوچی آجیق کوزلی صنفلر قوللرینی سلته دیلر، سویله شرعمنک اعتباری بوغالدی. بزم روسیه مسلمانلرینی سویله رگه ده حاجت یوق حتی اسلام مملکتلری ده

(۱) خطب النبی صلی الله علیه وسلم فقال تصدق رجل من دیناره من درهمه من ثوبه من صاع بره من صاع تمره حتی قال ولوبشق تمره فجاء رجل بصرة ثم تابع الناس حتی رأیت کومین من طعام وثیاب. صحیح مسلم ج ۲ ص ۳۰۶.

لکن شولای بولسه ده بتون ته تنگ ورم بولووی آزدر. کوبرهك وقتده ته تنگ برگنه عضونده اورنلاشوب اول بیرنی خراب ایتهدر. بیگرهك ده اورنلاشقان یری اوپکه لر بولوب آندده کوب زمانلر اورنلاشوب قالا آلور، فقط ینه تکرار ایتهمز: ته تنگ هیچ بر جهازی و هیچ بر عضوی بو خسته لقدن قوتوله آلامز.

شونگ ایچون بو خسته لقعده اوزینک پیدا بولغان اورینه قاراب اسم بیرله در. خسته لق مینک طرف لرینده (مینی چرناب آلمان یاری) پیدا بولسه «تدرن سحایا» (ظروف دماغیه ورمی) دیب آتالادر. بوغازده حاصل بولسه «تدرن خنچروی» (بو غاز ورمی)، اوپکه ده پیدا بولسه «تدرن رثوی» (اوپکه ورمی)، اچه کرده پیدا بولسه «تدرن معائی» (اچهك ورمی)، بیورلرده پیدا بولسه «تدرن کلیوی» (بیور ورمی)، تیریده پیدا بولسه «تدرن جلدی» (جلد ورمی) دیب اسم بیرله در. خلاصه ته تنگ قای یرنده بولسه اول بیرنک اسمی بلهن آتالادر. ورم شولای تالمسز بر خسته بولوب ته تنگ هر عضوینی و هر جهازی اوزینه قبول ایسکان کبک انساتک یاشینی دخی طاطلاب طوره یدر.

صیلیق زمانی، یاشلک زمانی، یگتلك زمانی و قارتلق زمانی بونک ایچون باریده یاریدر. شونک ایچون هیچ بر یهش و هیچ برسن یوقدرکه بو خسته لقدن قوتولغان بولسون. شولای بولسه ده یگتلك و قارتلق زمانلرینه قاراغانده، صیلیق و یهشلك زمانلرینده تاغنده کوبرهك بولادر. مونه شولای ورم، خنزیر کبک تالمسز بولغانلغی ایچون بارچه خسته لقلرغه قاراغانده ده تارانغان اوصال و برتقچ بر خسته لقدر.

حتی ایته آلورمزکه بتون وفاتلرنگ کوبرهگی شوشی ورمدن، چاخوتکه دندر. شولای بولسه ده چاخوتکه برلن وفات بولغانلرنگ مقداری بیک درست معلوم توگلددر.

چونکه بونک حقدده حقیقی بر استاتستیکه توتولماغاندر. بوندن باشقه بر انساتنگ ورمدن وفات ایسکانتی حکومتکه بلدرو مجبوری بولماغانلغی ایچون بلدروی لازم و تیوشلی بولغان چیرلر جمله سینه کرتوب چاخوتکه دن وفات ایسکان بیک کوب کشیلرنگ و بیک کوب عائله لرنگ وفاتی باشقه چیرلر برلهن ایکانلگی کورسه تله در. مونه شولای حقیقی خسته لق یاشیرنوب قالادر. یالغز ایک مترقی و ایک کوب حفظ صحت قانونلرینه رعایت ایسکان فرانسیه ده یلغه یوز ایلی میگ انساتنگ چاخوتکه دن وفات بولغانتی خاطرله سهك هیچ بر و ذره قدر حفظ صحت قانونلرینه رعایت توگل آنلرینی خاطر مزگه کیرتمه گان بز مسلمانلر آراسنده، نی درجه ده بولغانتی اوزرگر اویلاب بلورسز.

حقوق قاعده لرینی یاور و پالیلردن آلورغه کرشیدیلر و هنوز آلمقدده لردر. بوندن ده آرتق بر خسران بولورمی؟ شارع حکیم «ربنا ولا تحملنا مالا طاقه لنا به» دیه بزگه تعلیم قیلمش، بزنگ آغزمز شونی سویله دی اما کولمزم فهم ایتمادی. بو حالر هنوز دوام ایدر، مدرسه لر مزده علم اخلاق او قولور فلان حال ممدوحدرو فلان حال مذمومه در دیه تعلیم ایدلنور هم سویله نور اما فعلمزگه کیلسهك شونگ عکسی آب آچیق کورنور طورر. مونی دهنه او قوغانمزنی قلمزم فهمله می دیمی نی دیرگه کیردک؟

(آخری بار)

امام محمد ظاهر بن ملا احمد زکی بایتوگالوف

ورم یا که نوبه رکولوز

ورم یا که چاخوتکه خسته لغی تده «ورم باسیلی» دیب آتالغان میقروبلرنگ کوبه بووی، و اول میقروبلرنگ تنگه آغولرینی آغز ووندن پیدا بولغان بر چیردر. بو ورم یالغز انسانلرغه غنه مخصوص بولغان بر چیر توگل بلکه حیوانلر دده بو خسته لك بار، بو خسته لك انسان و حیوانلر آراسنده مشترک بولغان بر خسته لقدر.

عوام آراسنده ورم یالغز اوپکه گه گنه مخصوص بولغان چیر کبک آگلشله ده بو طوغری توگلددر. بو خسته لق یالغز اوپکه گه مخصوص بولما یوب ته تنگ هر یرنده بولا آلادر.

ته تنگ قایسیغینه یرنده پیدا بولسه اول یرده داری ظورلغنده یا که آندن ظور راق بورتوکلر حاصل بولادر. بو بورتوکلر یا گه پیدا بولغان زمانده قاره، کوره نرهك توسده اوزی قاتی بولادر. چیر کوچه یگان صاین بو بورتوکلرنگ توسی صارغایا باروب اوزی یومشایادر. و نهایت ارن کبک بر صیق نرسه گه ایله نوب اول یر بتولنه ی خراب بولادر. مونه شوشی صغتلر بلهن ورم باشقه خسته لکلردن آریلا. ایندی شول صفتلر بلهن طانلغان ورم خسته لغی بعض وقتده ته تنگ بر جهازنده، بر عضونده اورنلاشوب قالا و قایچاغنده بر کشینک ته تده بولغان اعضا و جهاز لرینی بتولنه ی چولغاب آلوب بتون اعضاسنی ورمکه ایله ندره.

II

ورمنگ برغوشلی بر چیر بولوروی و میقروبی

چیرلرننگ آراسنده ایک یوغوشلی بولغان خسته لق ورمدر. ۱۸۶۵ سنه سینه قدر ورمنگ یوغوشلی بر خسته لق بولوروی بلنمه گان ایدی. یالغز یوغاریده غی علامت وایک سوکره اوپکه ننگ چروب آغا باشلاوی بلن طانیلا ایدی. مونه شول ۱۸۶۵ تاریخنده فرانسیه دو قورلرنندن «ویل مان» اسمنده بر عالم چاخوتکه ننگ سرایت ایته طورغان یعنی یوغوشلی بر چیر بولغانینی سویله دی. ونهایت ۱۸۸۳ تاریخنده «گیرمانیا» دو قورلرنندن مشهور «قوخ» نامنده بر عالم ورمنگ - چاخوتکه ننگ میقروبی طابوب بتون دنیاغه کورسه تدی.

ایندی سزنگ خاطر کزگه بر سؤال کیلور: شول قدرلی قورقنچلی و شول قدرلی طارالوب انسانلرنی هلاک ایتکان بر چیر نیچک بولاده اوزنی شول قدر اوزون بر زمانلر طانیلیدیر ماغان و طانیماغانلر؟

درست اگر ورمده، قزامق، چه چهک و باشقه خسته لق کبک همان یوقغان چاغندوق ظاهر بولسه ایدی شول قدر اوزاق زمانلر عالمدن یاشیرنوب قالماز ایدی. و کوبدن بلنگان بولور ایدی. فقط ورم نلگی خسته لقلر کبک همان سرایت ایتکان زماندوق اوزینی کورسه تده. بلکه بو خسته لق یوقدقدن سوک اوزینی بیک آقرنلا بغه میدانغه چیقارادر. بو خسته لق یوقدقدن سوک اول کشینی نی یاصدقغه و نی ده استراحتکه بولارننگ هیچ بر سینه محتاج ایتدرمی حتی یوروینه ده مانع بولمی. لکن بر نیچه آیلر اوتکاج نلگی خسته لق بیک آقرنلا بغه اوزینی کورسه ته باشلار. مونه شولای ایتوب بو خسته لقلر پیدا بولوروی سوک درجه ده یاشرتن و کیزلی بولوب مونی یالغز آنی طانیغانلرغه بله آور. ورم میقروبی اوزینی خراب ایته طورغان نرسه لرگه قارشلی بیک نق طورادر حتی صوو قلق، قوری اسیلک و قورتو بو میقروبلرننگ حیاتی بوزماز. یالغز بو قوتلر بلن اوزیننگ اشله ی طورغان اشندننگنه طوقتالوب قالیر. آق سلمق، فورمل، قره زون و یووش، یوز درجه اسیلک بر نیچه مینوتده بونی خراب ایتدر. قویاش یاقیسی مونک ایک زور دشمانی وایک مخریدر. قارانغی و ظلمت بونک ایک سویگان دوستی واک موافق ییریدر.

ورم میقروبینگ انسانلر آراسنده طارالوینه ایکی سبب باردر. بریسی چاخوتکه لی انسانلر، ایکنچسی ورملی حیوانلردر. تدرن رتوی یعنی اوپکه چاخوتکه سینه مبتلا بولغان کشیلر بو میقروبلرننگ فابریقاسی درلر. چونکه موندای آدملرننگ اوپکلرنده

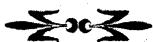
آجیلغان یاردلرنندن هم اوزلورکسز و هیچ کیسولمه ینچه نلگی ورم میقروبی برله ن طولی بولغان ماده لر ارنلر آقمده بولوب بو ارنلر طن یولی برله ن خسته ننگ آغزینه کیلورلر. شول حالده خسته ننگ توکورکلرنده بتماز توکاغاز مقدارده ورم میقروبلری بولادر. ایندی چاخوتکه لی بر آدم، میقروب برله ن طولی بولغان توکورکلرنی برگه توکورسه اول توکورکار قوروغانچی غه قدر میقروبلرده اول یرده یابشوب قالورلر. فقط بر مدت سوکره اول توکورک قورور و قورودقدن سوک بیک آغنه بیل ایسه توزانلر برله ن برگه هواغه کوتاریلوب اوچوب یوررگه باشلار و عادتاً هواده غی توزانلر بو میقروبلرننگ هوا شاری - بالونلری - مقامنده بولوب آنلرنی کوتاروب یورلر. خصوصاً چاخوتکه لی کشیننگ یاقینده بولغان نرسه لر، مثلا: اوطورغان بولمه سی، اوزینی چرناب آغان مییله و یاصدقلری هم کیوملرنده بیک کوب مقدار نلگی میقروبلر بولنور.

اگر خسته جایمانده بولماسه اوزیننگ بارغان و اوطورغان یرنده توکورکلری برله ن ورم میقروبلرنی قالدروب کیتار. بوندن باشقه سویله شکانده، توچکر گانده و یوتله گانده آغزنده غی توکورکلری برله ن هر طرفقه و هر یاقعه میقروبلر تاراتوب طورغان کبک توکورکنی یوتقان چاخوتکه لی کشیلرننگ مواد غنطه سی (بولی برله تیزهک) هم آنده مونده میقروب قالدروب کیتدکاری معلوم بر نرسه در. ورننگ انسانلر آراسنده طارالوینه ایکنچ سبب چاخوتکه لی حیوانلر دیگان ایدک. حقیقت حالده حیوانلر دخی انسانلر کبک ورمگه مبتلا بولادر. حیوانلر آراسنده کجه ده، صارقده، آطده آز بولا؛ لکن دوگنزه، اوگرده و صییرده کوب بولادر. ایندی ورملی حیوانلرده دخی چاخوتکه لی انسانلر کبک توری یرلرگه ورم میقروبننگ طارالوینه سبب بولادر. موندن باشقه ورملی حیوانلر ننگ سوت و ایتلرنده و بعض عضولرنده بیک کوب مقدارده ورم میقروبی بولادر. مونه شوشی حیوانلر ننگ انسانلر یاتنده بولنوی برله یاکه سوت و ایتلرننگ اچیاوی و آشالوی برله حیواننگ ورمی انسانغه سرایت ایتدر.

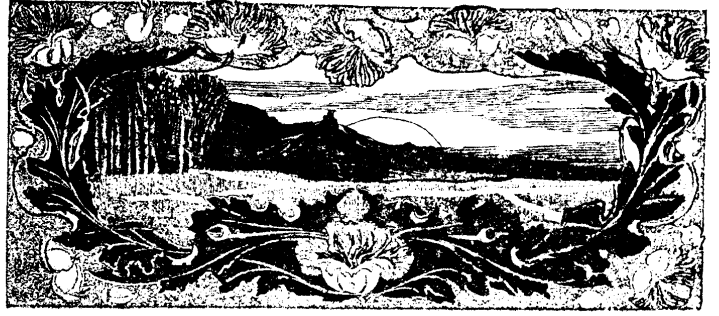
شول حالده چاخوتکه ننگ انسانلر واسطه سیله سرایت ایتووندن نی درجه ده اوزمنی صاقلا و لازم و تیوشلی بولسه حیوانلردن سرایت ایتووندن دخی اول درجه ده صاقلا غا قلمز تیوشلی و فرضدر.

بز بو خصوصده کیله چکده لازم بولغان تدبیرلرنی سویله به چکمز.

م. حنفی باکرور

اول آلازىڭ استقبالىرن تامين ايتەرگه سوگره هر بر قول قويه بلوچلرني امام ايتماسكه كيردك. اگر ملالوق اورنى لياقتسز كشيلىر قولينه كروب بتمه ماتمزگه زور ضرر بولوننده هم كروب زمانلر ارلىگي خرافتلر اچنده بوتالاجاغنده شبهه يوقدر. صالح سالييف. اورنبورغ.

۳۳

۱) مسلمانلرڭ دىنى حاجتلرى نقطه نظرندن - ملاق اورنى مقدس بر اورن اولاكلش وهانده اولاكيده چكدرد. ملا. هر امورده جماعتك رئيسى اولديغندن ملتة بو اورندن بيوك فائدهلر ايتك شكسز ممكّن اولاجقدرد. ماتمزك بو درجهده قالماسى بويله اورنلرده اولان آدلرڭ لياقتسزلىكىندين ايلروكله شدرد.

۲) اگر بو اورنلرى اشغال ايدن آدملر لياقتلى يعنى عالم، اديب، صادق، جسور اولمازسه حالمز ينه خرابدر، مطبوعاتك چوغالمةسى اسفلى حالمةزه هيچ بر چارهده ايندمز.

۳) فكلرلى آچيق ملالرڭ، بويله اورنلره رغبت ايتمه مكلرى دها اعظم اولان طبييك، مهندسلك اورنلرني نظره آلب اجراسنه چاليشه چقلرى اچوندر.

۴) اگر بو اورنلرڭ هيچ بر فائدهسى يوق ايسه منبرلرده، محرابلرده دائم طوغروسنى سويلهب جاهل ماتمزى طوغريلاغه حركت ايتدروب اومذكور اورتنى فائدهلى ايتەرگه ممكندرد.

۵) بو مسئله ملتك منفعتى اچون بيوك بر مسئلهدر. آندن صكره خلق، ملاكيم؟ وهانكى آدملردن ملاكيردك؟ اولديغنى آكلارده كنديلرى اچون مقدس تانيدقلرى اورنلردن كيردگى كبي استفادلنه باشلارلر.

۶) (اوز طرفدن بىرلىگان بر سؤالغه جواب) ملالر عوامدن زياده بالالرينى حكومت مكلتبلرينه هجوم ايتدردميه باشلاديلر. ۲۰ نچى عصرك بدايتندن بيرو ملتمةزه كرمش مدنيت حسى، آچيلامش سعادت، شوكت قپولرى بركه سنده ماتمز چوچقلرى اچون اقتدارلى معلملر، كنديلرى اچونده لياقتلى خداملر آرامايه باشلادقلرندن ملا نامنى طاشيغان لياقتسز ذواتك كون كوندن اعتبار ورغبتى اكسىلميه باشلامشدر. لكن مذكور اورنلرڭ اهميتى هيچ بر زمان اكسىلميه چكدرد.

ملاق ايله هيچ علاقەسى اولميان ذوات كندى اعتبارلرينك اكسىلمكلرينى كوردكلرى صرده ايندى اسلاميتده بيتدى اعتقاديله بالالرينى حكومت مكلتبلرينه كوندرميه باشلاديلر. اگر ملالرمز «اسلاميت بيتدى، خلق بوزولدى اعتقادلرنده اولمازلرسه حكومت مكلتبلرنده گيمنازيالرده دارالمنونلرده اولان علوم وفنونى بزم مكلتب

ملاقدن كوكل صوونو و آنك سيبلىرى

۳۲

ملاق اورنى حاضرگن حالندن قطع نظر مسلمانلرڭ دينلى اخلاقلى نقطه نظرندن البته محترم بر اورندر. مسلمانلرڭ دىنى. اخلاقى اشلىرى همهسى آلا قولنده، بو اورنده بيك زور اشلى اشلەرگه ويك كروب خدمتلر ايتەرگه ممكّن. مثالا: اوللارده مكلتب مدرسهلر آچو، علم معارف تاراتو هم خلق آراسنده تارالغان خرافتلرني بترو شيكلى اشلىر همهسى امام افنديلر طرفندن بيك ينگلكك ايله اشله نورگه ممكّن. چونكه اول خلقى، باشقه لرغه قاراغانده. ملالڭ سوزن طكلى، آنك سويلهگان سوزلرينك بارسنى ده درست ديب بله. شونك اچون امام، نى سويلهسه شوگا اشنا هم شونى اشلى ده. بناء عليه ملالر خلقنى تلمسه قايسى ياققه بورا آلالر.

ملاق اورنده زور خدمتلر ايتو ممكّن ايكانلگينه «آقوبه» امامى عمر افندينى كيتره آلام. آقوبه مسلمانلرى عمر افندينك آرمى تالمى خدمتى، سويلهوى سايه سنده بو كون منتظم ايرلر، قزلر مكلتبينه وزور صومالى جمعيت خيريهگه مالكلر. اگر اوللاردهده شوندى غيرتلى وهيچ بر مانعغه قارامى خدمت ايته تورغان آچق فكلرى ملالرمز كوبردك بولسه بو كونگى كون هيچ اولماسه ۲-۳ اولغه بر. منتظم ابتدائى مكلتبمز بولور ايدى. آچق فكلرى ملالرمزڭ اوز بالالرن ملاقدن باشقه خدمتلر اچون حاضرلهولرى ايسه بالالرينك استقباللرى پارلاق بولوون هم اوزلرى شيكلى خلقنگ برتين ايكى تين صدقهسى ايله آچلى توقلى طورولرن تلمه وليله برگه، ملتكه ياخشى خدمت ايتولرن تلمه گانكلر زدنرد. چونكه ملالرنك معيشتلى تامين ايتولمه گانده آلا، اوزلرى تلمه گانچه خدمت ايته آلميلر باسكه. اولنك متعصب بايلرينه ايهررگه مجبور بولالر. درست. ملالر آلا سنده اوزلرينك وظيفلرن آكلاب توغرى يول ايله باروچيلرده بار، لكن اولگى فرقه اكثريتنى تشكيل ايته. بناء عليه امام افنديلردن كوتولگان بيوك خدمتلرڭ ميدانغه چغووى اچون

موافق الشرع بولمی، ایک توبان اورہ دینک حتی وولصتوی پسرلر بولسون. ملاقتی بر شی عد قیلماولری ده آجق فیکرلی ملالرننگ رغبتن ملالقدن نق صوونادر.

۴ نجی: ملالوق اورنی خیرلی، خیرسز دیمکدن زمانمز اقتضاسی لازم کورگازمش وظایف (ژالونیالر) دیمک بولسه مونک اصلاح بوللری ایکیدر. برسی: وطن اوغللری بولدقزنی بهانه طوتوب ادب دائره سنده وطن حکومتدن صوراودر. ایکنجیسی: الله کریم واجب ایدن صدقه لرنی «جمعیت خیریه» لرگه جیبوشول جمعیت خیریه دن ملالرنی تریبه قیلو ممکندر.

۵ نجی: اسلام ملتینگ محافظلری جماعت اسلامیه غه رئیس شول ملالر بولغانلقدن بو مسئله ملت منفعی جهتدن ایک اهمیتلی مسئلهدر. چونکه تابع، متبوع حکمنده بولغانلقدن متبوع معلوماتلی آجیق فیکرلی بولسه تابع ده متبوع معلوماتدن ٹولش له نه الیدیگی کی، متبوع آز معلوماتلی، فیکرسز بولسه تابع عوام محله اهلی ده قارانغی تریبه له نه، ناچارلانه، کیردک بلن کیردک توگنی آیورا آلمیدر. ولهدا بو مسئله ایک مهم مسئله لردندر.

ملا ظریف قورماشی.

(بوزکهی ته کرمنه).

۳۶

ملاق مسئلهسی ملت منفعتی نقطه سندن قاراغانده ده ایک اهمیتلی ویکچوکیچه حل قیلنورغه تیوشلی بر مسئلهدر. ملتیزنگ آغارو وقارالوونده. اجناعی واقصدادی حاللرننگ اصلاح ایتلو وایتلمه ونده شبهه سز بو اورنده طوروچیلر بیک زور رول اویند مقدرلر. اونوتولغان بر اول یا که شهرده ناچار وبارلیغنه بر محله، آجیق فیکرلی، زمانه ننگ کیدشندن خبردار، عالم بولغان امام آرقاسنده آزغنه وقتده علمی، اجناعی جهتلی توزه لوب بلکه اقتصادی حاللری ده تازاروب مشهور قریه لردن حساب ایتوله باشلی. بای وزور محله بولا. شولایوق بای بر محله، آتاقلی بر اول آکسز، معرفتسز ملاسی سایه سنده سونوب بتوب کیتهدر. البته بو. اماملرنگ وعظ، نصیحتلری تأثیرلی، کیکش و مصالحتلی مقبول بولوب عالم و کوزی آجیق امام قارا خلق غه توغری یول کورسه تدیکندن و آکسز، معرفتسز ملا هیچ نرسه سویله مسدن وهیج بر توردلی اش قیلماسدن اشسزک یالقاولق غونه سی بولوب توردیقندن ایدیکنی آب آجیق کورسه تهدر.

بالتان ماتلرنی بو قدر یوقاری کونه روچیلر روحانیلری، دیلر. ظن ایتهمن که بو سوز درستدر. اما بزنگ کبک اوک، روسیه ده ملت محکومه بولغان پالاک ویهود ماتلرننگ حاللرنی اچلرنده

و دینی مدرسه لرده ارقوهق ممکن اولاجق ایدی. کوزی آجیق اولان ضیالی ملالر اسلامینگ پارلاق بر استقباله موفق اوله چغنه اعتماد ایتدکلرندن طولایی آرزولرنده طیب مهندس اولق درجلری واردر ظن ایدهرم. حکومتمز لسانی الده ایدوب اوز لسانمز ایله احتیاجمز اولان توردلی علوم و فنونی مکتبلرده دینی مدرسه لرده اوقومیه غیرت ایدهرم.

سید جمیل خطیب زاده.

«بانچه سرای» زنجری مدرسه طلبه سندن.

۳۴

ملا هم امام بولو نیتدن بیروچیلر زیون یالقاولردر. باشقه غرضلری یوق. امام اولسه خلقدن، قومدن او یالوب بولسه ده غاز اوقی، وعظ سویلی، بارا بارا بو اش عادت بولا. اوندن برسی قبول اولسه ده دنیاسی برکاتلی، آخرتی معمور بولا. اما بو اشلر یاشلر ایچون آورطوبولا. شونگ ایچون ده امام اوغلی امام. مؤذن اوغلی مؤذن، ایشان اوغلی ایشان، اینترنیر اوغلی اینترنیر. اوچیتل اوغلی اوچیتل بولسون. اوچیتل اوغلی البته مدرس بولماز، بولسه ده اخلاصلی بولا بلاماز، عوام آندن فائده تابماز اسماء کیبکوا.

۳۵

۱ نجی: پیغمبرمز محمد علیه السلام و سائر انبیاء عظام حضرتلرننگ اورنلری بولغانلقدن مسامانلرننگ دینلری، اخلاقاری اجناعی واقصدادی حاللری نقطه سندن «ملاق» ایک حرمتلی اورن بولوب، بو اورندن ملت که فائده لی خدمت بیک ممکندر.

۲ نجی: یاخشی کشیلر، دیمکدن استقامتلی، مطالعه ایسه سی عالم بولوب شخصیت دن واز کیچه رهک، حق کوزه توجی دیمک بولسه ملالوق اورتدن شوندی کشیلر تایوب، لیفتسز، «محراب قوندزلری» غنه قالغانده مونگ ضرری عموم ملت ایچون بولاجغی بیاندن مستغنیدر.

۳ نجی: زمانمز زمان معارف، زمان ترقیات بولغانلقدن معاش و طورمش کیره کلری نلککی که قاراغانده آرتدی. بونک اوستینه شول کیره کلرننگ بها و قیمتلی ده نلککی که قاراغانده آرتق بولوب ملالرننگ ایکی تینله بگنه جیفان آچهلری یتمی باشلادی. جماعت رئیسلی بولغان کشی که فقیر حال و شول ایکی تینلرنی اولاوده تملق تعیش و طورمشقه قصور و کیملک کیلو قورقووندن اوزینه تابع عوام غه آرقا ایو بولغانلقدن فیکری آجیق ملالر اوچون ملالوق اورنی مرغوب توگلددر. ایکنجیلهی، حب جاه و پاچوت سویو اخلاق ممدوحه دن بولماسه ده ایزلو، طابتالوده

قیلیدیلر، آنلرنی پچراتدییلر، قباحته دیلر. آنلرنی ملت میقروبی، ترقی و معارف دشمانلری قیلیدیلر. هم بونلرننگ یازغانلری صوگره لری نادان وقارا خلق غده تاثیر ایتدی. حاضرندہ قارا خلق ده تیکشرمی نیتمی فقط ملاللق لوازمنده بولندیغینی کوروب آنی کیمسوته، کیم کوره. هر توشده آنی اوزینه یالنددرغه ایستی، ملا نفوذ اجرا ایتمکچی بولوب بردر توری غیرت کورسه تسه: «کوب غیرتله غه، ملا برلن اتنی ساتوب المیلر، آلاز اوزلری بر اورنینه اوناولاب ایهرروب کیله لر» دیهرگه چیکلی بارا؛ ملا بولغان کشی هر وقت عوامدن قورقوب. آنلرننگ خاطرلرن صاقلاب طوردرغه تیوش ایکانلکی بلدره، یوقسه کوندهش ملا قویاچقلرنی، یاگی محله ایراچقلرنی آگلانوب قویادر.

مونه شوک ایچون یعنی ضیالیرقارشندده. قارا خلق آلدنده ده عموما ملالر کیمسوتلیدیگری، معیشتلری توری رذالت، حقارت برلن گنه یاروم - یارطی صورتده تأمین ایتولدیگی ایچون آگلی و آچیق فکری ملالر - امکانن تابدیقلری برلن - بو اورندن طایالر هم اوزلرننگ باشلرندن اونکان آچی حاللر، حتمسزلق برلن توری طرفدن کیلوب به غرلرینه قادالغان قلم ولسانلر بو اورندن اورکتورلک، امید اوزهرلک جراحت قالدردیغندن بالالرنی باشقه خدمتلرگه حاضرلیلر.

دیملک، ملاللق اورنننگ هم دنیا هم آخرت ایچون خیرسز بر اورن بولوی محله لرنی کیره گندن آرتق و اقلاب، ملاللق غه - کوبسنجه - واق و توبه ن کشیلرننگ کرولری، معیشتلرننگ صوگ درجده ناچارلانووی هم هر بر قلم توتا بلنگلرننگ ملا خورلاو، آنی کیمستو، آننگ خلق آراسنده غی نفوذ و اعتبارن بترو توغروسنده اوزیشوب، اوزیشوب کورسه تکان هنر و مهارتلری بولدی.

ملاق اورنننی ملتنگ علمی، اجتماعی، اقتصادی ترقیسینه خدمت ایتهرلک، کوزی فکری آچیق، علمی، معرفتی کیگ ذاتلر قزیغورلق یاخود موندی ملالر اوز اورنلرندن قاجاسلق، بالالرن ملاللق غه حاضرلرلک ایتوب اصلاح ایتوبوقاریده نه تیولنگلرنی بترو برلنگنه یعنی مسجد ضرارلرنی (دین و ملت منفعتی ایچون کیرهک بولماغان مسجدلرنی) سالورغه رخصت ایتمه و، نادان معرفتسز، احوال زماندن خبرسز جانوارلارغه بو اورننه اوطوردرغه شهادت نامه بیرمه و هم محرر و آچیق فکری ضیالیرمز ملالرننگ معرفتی، خلق آراسنده نفوذ و اعتبارلی بولولرنی تله ب آنلرننگ اشله گان اشلرن، قیلغان فدائیلکلرندہ کورمک و باشقه لرغه آگلانلق برله گنه ممکن.

طوروب اوگره ندیکمدن کیسوب نه یته آلام، که پالاکلرننگ اوز ملتلرنی بو قدر یوقاری کورولری، ملی مسئله لرده بو قدر تعصب قیلولری، هم ملی، اجتماعی و اقتصادی مسئله لرده بو قدر برلکلری همه سی آگلی، آچیق فکری کسیوندلری (ملالری) ننگ کاستیول (چیرکاو) منبرلرنده آچیق پالاگ تلی برلن سویله گان و عطلری، خطبه لری سایه سنده در. اوشانداق یهودلرننگ ده اسازتلر، قتل عاملر، قصفیلقلر اچنده قرق عصرله ب یاشاولری کوبلکلرندن، یاخود ارسزلکلرندن توگل، بلکه راوین لریننگ تورات و تالمودنی یهودلرننگ قولقلرینه طوغوب توردیقلرندندر. یوقسه باللرنی، فرعونلرنی، فینیکه لیلرنی تاریخلرده گنه قالدراغان واقعه لر، فلاکتلر یهودیلرننگ اوستلرندن تکرار اوتکانلر.

الحاصل کیرهک نیندی ملتده بولسون ملاللق اورنی حرمتلی و مقدس بر اورن و هر قایسی ملتده ده بو اورنده طوروب ملتینه، دینینه بیک زور خدمتلر قیلورغه ممکن؛ فقط، بو حرمتلی اورننه اوطورچیلر اوز اورنلرینه لیاقتلی آدملر بولسونلر. اگرده لیاقتسز کشیلر کوروب طولسه لر عموم ملت بونلرندن بیک زور وقورقچلی ضرر کوره چک: بو گاده خرستیان و اسلام تاریخلری شاهدلر.

«شرف المکان بالمکین» دیلر. ملاللق اورنی ده لیاقتلی آدملرگنه اوطورغان چاقلرده بیک قدرلی، حرمتلی اورن ایدی؛ صوگره لری ملاللق اورنننی کیره گندن آرتق و اقلاب بو اورننه کوبسنجه - واق و توبان کشیلر طولدی، هر قایده قارتایغان ملا اوزی سلامت وقتده اوغلینی کوزلی - باشلی ایتهر، محله بایننگ قلبی و آصاق قزینی استاذیکه قیلور، یاخود ملادن اوچنی آلور ایچونگنه - توری بهانه لر برلن - بر مسجد کیرهک بیرگه اوچ مسجد صالینا، بر ملا یته چک اورننه آتی ملا قویولا. بر مسجدنگ تربیه سینه کوچ حال برلن یته تورغان مسجد داخودی اوچ مسجدکه بولینه و بر ملاننگ معیشتینه یتوب کیلگان صدقه لر اوچگه توگل، آتی ملاغه بولینوب بیریلدر. بیلگولی، موندی محله لرده مسجد، مدرسه لر ویران، ملالرننگ معیشتلری آیانج بولا؛ بیلگولی بوندی واق و قزغانج اورنلرغه، واق و توبه ن کشیلرگنه کره لر، عالم و ممتنن آدملر بوندی اورنلرغه کررگه تنزل ایتیلر.

منه شولای بر یاقدن محله لر و افلانغاندن و افلانا باردی، ملالرننگ معیشتلری ناچاردن ناچارایا توشدی؛ ایکنچی یاقدن درستکنه دورت جمله یازا آلمان شاگرد و اشقوانیقلردن آلب الوغ محررلر مزگه چه هر قایوسی بو واق و قزغانج اورنلرده غی آکسز، معرفتسز ملالرنی کوروب بتون ملالرغه هجوم

احوال عالمدن خبردار اماملرغه شول خدمتلرنی کورساتو بیک ینگل بر اشدر. مونی واقع کورساتدی هم کورساتمکدهدر.
(۲) باخشی کشیلر بو اورندن طایولری سبیلی لیاقتسز آدملر اورنلاشوب طورسلر خصوصی کشیلرگه گنه اولمیچی، بلکه عموم ملت ایچون بیک زور ضرر اولاچقدیر. تیسکاری وحقیقتنی آ کلامی طورغان اماملر قدر زیانی آدملر هیچ یوقدر. شونک ایچون بزنگ محلهلرگه لیاقتسز آدملر خواجهلرقت ایتسلر، ترقی ایتوومن هیچ ممکن اولاچق توگلدیر.

(۳) فکری آچق ملالرنک ملائقه رغبت ایتماولرنده اوشبو سبیلر بولورغه ممکن: (۱) معیشتلری تأمین ایتولمه گانلکدن استقبالی قارانو اولودر. (۲) مکتب و مدرسه لرمزده اوقولغان نرسه لری بیک جزئی نرسه لری اولوب، نیچکده بولسه ملا بولمیچی قالسه یاخود بولوب ده برده سبب ایله اول اورندن چقا قالسه معیشت ایله طارتوشور ایچون قوللرنده باشقه هیچ بر قورال اولماویدر. روس مکتبلری عموماً مدنی ملتلرنک مکتبلری شاگردلرن هواده اوچارلق، صوده یوزه رلک، یرده یاشن شیکلی ایسه رلک، آثار نفیسه لر اشلرلک. هنرمند، باطر یورده کلی، حیاته امیدلی ایتوب چقاردیغی حالده بزنگ مکتب و مدرسه لرمزدن چقمان شاگردلرنک جین صفتلی، امیدسز کوزلی، قولندن اش کیلوگه اوشاغی تورغان بیچاره ومسکین بولولریدر. البته ملالرنک اولگیسنی اختیار ایتولرنده برده استبعاد اولماسه کیره ک.

(۳) کیله چک زمانده ملالرنک کوتولمه گان روشده اعتباردن توشو احتماللری بولولویدر؛ چونکه بزده هر یازغان رومان و حکایه، دراما و کامیدیهر هم غزته و ژورنالرده یازغان مقاله لرنک کوبره گی گل ملالرنی خورلاو و آلارنی ناچار کورساتو، بار عینی آلار اوستینه اودارودن عبارت بولا. بو اهمیتسزگنه بر نرسه شیکلی کورنسه ده کیله جکده فوق العاده اوکغایسزلقغه سبب اولاچغنده شبهه یوقدر. هر اوقولغان رومان و حکایه و هر اویبالغان تیتر یاش اوسمرلرنک دماغلرنده بر از و بر طویغو قالدردر. شول از و طویغو آستنده اوسکان بالالرنک ملالرغه نی کوز ایله قارایاچاقلری معلوم. بزده ادیبلرنک طوتقان موضوع (тема) لری یا ملالرنی یاخود تاتار مدرسه سنده اوقوچیلرنی یمانلاودن عبارت بولا.

مونه شول یوقاریده غی سبیلر ایچون ملالر بالالرن باشقه خدمتارگه حاضرلیلر.

(۴) ملالر اسلامیتک نظام و قاعده لرندن. اجتماعی و مدنی حالرگه قاراشندن خبردار اولوب اقتدار صاحبی اولسه لر، خاقغه خدمت ایتودن یالقاسه لر، محله خلقی ده شوگا قارشی ملالرنک

بونک سوکغیسن آخر وقتلرده ضیالیلرمزدن بعضیلری آ کلاب بو یولده حرکت ایته باشلاقلری کورلمکدهدر؛ اما اینک اهمیتلیسی بولغان برنجیسی همان آ کلاشلوب یتمی، مسجد ضرارلرنک کوبه یووینه، صوری قورتلرنک ملا بولولرینه مانع بولنمی؛ محله آیررغه صور اوچیلرغه همیشه رخصت بیرله، بریغواو برلن کیلوچیلر دنیایوی علملردن خبرسز، دینی علمدن اوشسز بولسه لرده امتحان شهادت نامه سینی آلوب طورالر. اگرده اول قوشتانلرینه بر چیه ک آراق اچرتوب، قارت ملالرنک اهل محله گه یاشن کورسه توب، محله باینک خاطرن تابق بولوب یاخود ملادن اوچ آلق اولوب جیولغان بریغواولرغه کوره یاکی محله لری آچولوب طورسه، جاهل مرکبلرگه شهادت نامه بیرلو دوام ایتسه ملاللق اورنینی اصلاح قیلو ممکن بولماز. بو حقد کورسه تلگان اصلاح یوللری همه سی بوشقه - یوققه چغار. مادامکه صو باشندن بوزولا، باشندن آرولا رغه تیوش!

امام صبغت الله احمد. «وارشاوا»

۳۷

(۱) مسلمانلرنک دینلری، اخلاقلری، اجتماعی، اقتصادی و مدنی حاللری نقطه سندن ملاللق اورنی حرمتلو بر اورن و شول اورنده طوروب ملتک فائده لی خدمتلر قیلورغه ممکندر. دینلری و اخلاقلری جهتدن حرمتلی بر اورنده بولولری البته دین باشقلری (رئیس دین) بولولری سببایدیر. اسلام دیننی کامل معناسی ایله تانوب آنک نظام و قاعده لرندن بحقه خبردار اماملر، مسلمانلرغه دین باشلقی اولورغه صالحلردر. محله لرنک نکاح، طلاق و ازدواج شیکلی اجتماعی اشلری، بانقه و کاصه لرغه آچه بیرو، آلردن آچه آو عموماً بانقلر ایله تانوشلق حاصل ایتو، تکرمانلرنی اجاره گه بیروب هم یلغه و کوللرنک بالقلرن صاتوب آلارنک آچه لرن خلق فائده سینه صرف ایتو، جماعت کیتلری آچو، زاپاسنی امبارلر صالدروب کیله چک ایچون اشلقلر طوتوروب قویو، واق بورج شرکتلری تأسیس ایتو شیکلی اقتصادی اشلری، محله ده گی مکتب و مدرسه حاللرن اصلاح ایتوب آلارنک مادی جهتلرن تأمین ایتکاج بر نظامقه صالحو، اولغه اشلقلار کرتو، فیلدشر کیترو، خسته خانهلر صالدرو، پوخته شعبه لری آچدرو عموماً خلقنک اوقو اشلرن آله یبارو شیکلی مدنی اشلری بارسیده شول ملا و اماملرنک کیکاش و مصلحت بیرو لری ایله بولادر. ایمدی شولای بولغاچ مسلمانلرنک اجتماعی، اقتصادی و مدنی نقطه لرندن ملاللق اورنی اهمیتسز بر اورن دیب ایتورگه نیچک تل بارر؛ عجباً ملالقدن باشقه منصبده خدمت ایتوچیلر شول اشلرنی بولدرآ اورلرمی؟ اما صاف ذهنلی و گوزل معلوماتلی،

معيشتارن تامين ايتسه لر ملا لرغه تحمير نظري ايله قاراميجي اعتبار كوزي ايله قاراسه لر. آنلرنگ خدمتارن تقدير ايتسه لر، مونه شول وقتده ملالق اورني هم دنيا هم آخرت ايجون خيرلي بر اورن بولور.

۵) بو مسئله مات منفعتي جهندن اهميتلي بر مسئله در. بو حقدده اوزون سويله رگه حاجت يوق.

عبد الحميد المسلمي . « اورنبورغ » .

۳۸

۱) مسلمانلرنگ دينلري . اخلاقلري ، اجتماعي واقتصادي حاللري نقطه سندن ملالق حرمتلي اورن (ماتكه فائده لي اشلر اشلر و شرطلي برلن .)

۲) لياقتسز آدملر اورنلاشودن عموم ملتكه ضرر بولووي بيك ممكن . چونكه . ملاننگ اوقو . اوقو خصوصنده بيوك تاثيري بار . شول جهندن قاراغانده ضرر بولووي هر كنگه معلوم بولسه كيردك .

۳) فكرلري آچيق ملالرنك ملالق غه رغبت ايتاولري : معيشتلري تامين ايتولمه گانلكدندر . شول سببلي آلار ، سوزلريني اوتكاره آلملر . ملا ، اوز ديگانچه اشله رگه طرشسه ، جماعتلر ملاني آچ طوتودن برده تارتميلر . مونه شونگ ايجون ملاننگ تزگني محله نك نادان اهاليسي قولنده بولوب ملا . ملتكه بر تورلي ده فائده ياصي آلمي .

۴) ملالق اورني دنيا و آخرت ايجون خيرلي اورن . شولاي بولسه ده اصلاح ايتهرگه بيك تيوشلي . اصلاح ، ملالرنك معيشتلريني تامين ايتو ، اهالي گه احتياجلريني قالدردماو ، ۳ ياكه ۵ بل مدت ايله سايلادون عبارت بولاچقدر .

۵) بو مسئله ملت منفعتي جهندن بيك اهميتلي مسئله .

۶) بر سوال آرتدررغه ممكن . امام بولغان ملاني : مكتب بالالريني اوقوتوررغه قوشو فايده ليمي ياكه قوشماو فايده ليمي ؟
شاكرجان تاج الدينف « جامييتي » .

۳۹

۱) ملالق اورني مسلمانلرنگ دينلري ، اخلاقلري ، اجتماعي ، و اقتصادي حاللري جهندن حرمتلي ، ملتكه خدمت ايتهر اوچون ايك اوگنايالي اورن .

۲) ياخشي كشيلا ملالقدن طايبوب تورغانده اورنلرينه لياقتسز كشيلا رنك اورنلاشوي عموم ملت ايجون الوغ ضرر .

۳) فكري آچق ملالرنك ملالقغه رغبت ايتاولري ، هم

بالالريني ده ملالقغه طرشدرماولرنيك سببي البته كوب . جمله دن بعضيلري : حاضرگي كونده ملالق اورني هيچ بر معيشتي تامين ايتلمه گان اورن . ملا بولوب بايغان كشيلا كوبسنجه وجدانسزلق ، وظيفه لرني بلميچه بتولنه ي ايكنجي . يول برله حركت ايتكان كشيلا ردر . حاضرگي وقتده اماملق وظيفه سن تمام يرينه يتكروب شريعت اورلرينه موافق ، حقاقتي سويله بكنه طورسه اول آدم ظاماق طويدردون ده عاجز قالاچق . سوزلرني قوتلاو ايجون صوكغي وقتلرده بيك كوب انصافلي و خاق آراسنده مشهور بولغان اماملر مزنك اورنلرن طاشلا رغه مجبور بولورن كورسه تسه م يتسه كيردك .
مثلا : اورنبورغنگ بر قارت امامي آچلقدن اولدي توگلمي ؟ هر وقت خاقتي علم گه ترغيب قيبوب طور و چي استاذ محترم سرورالدين حضرت اورندن كوچهرگه مجبور بولماديمي ؟ بوده اماملقدده معيشتك تارلقدن جوددب بتكانلكدن مجبور بولدي . بوزاولق امامي علي - اصغر غمورف نك . هيشت طاراقتدن زارلانوب اماملقدن باشقه اورن ازله گانلگي ده حاضرگنه غزبه لرده يازلغان ايدى . صاناساك بولارنك حسابي يوق . ايندي اوزلري قارتلقده شول اورنلرينه قول ساتهرلك بولغاچ نيچك ايتوب بالالريني ده شول اورنغه حاضرله سونار ؟ طبيعي . بالالريني باشقه ملت بالالري كبي تيگرردك حقوقلي قايدة وزينديگنه اورنغه يوروب بولسه ده اوز ظاماكلرن اوزلري طويدردلق زمانه غه موافق ايدوب حاضرليسيلري كيله . بناء عليه ممكنك ظابلغانده گيمنازيه و ريالتي كبي مكتبلرگه بيررگه طرشالر . كشي صوك اوز اوزيني جولا آلمانده ، طماق طويدرام ديب نيچك كشينگ گناهلرن ، قيلمغان عبادتارن اوز اوستينه يوكله سون ؟ ايش مين دنيا نك بر فاسقي بوليم ده مينم مالم برابرينه ملا مينم گناهلره ي يوكلاب قالسون . البته صاف عقلي و وجداني آدم ملا بولام ديب مونك كبي يوكلرني اوستينه يوكله مدهس .

۴) ملالق اورني اصلاح قيلنغان تقديرده اهليلتي كشيلا اورناشقانده هم دنيا هم آخرت ايجون خيرلي اورندر . ليكن اصلاح قيلنووي بزنگ ماتده تيزگنه اميد ايتلورلك توگل . شولاي ده آنك اصلاح قيلنوونده شبهه يوق . قيلنه چق . ملالق اورنيني اصلاحقه قدر ملا ياصاب پراوا بيره تورغان دوخاونوي صابراينه ني اصلاح قيلاسي بار . آندن صوك ملالر حالن اصلاح قيلو حقدده سويله شورگه ممكن . اصلاح قيلو يوللري بيك اوزون بولغانلقدن بو سواللرنك جوابلري آراسنده غنه صيارغه ممكن توگل .

۵) مات منفعتي جهندن اهميتلي بر مسئله مي توگلمي ؟
ديگان سوزني آكلاب يتمه دك . مسئله دن مراد ، ملالقدن خلقنك كوگلي صوونوي مسئله سن تيكشرو بولسه ، حاضرگي كيك مطبوعاتر باز وقتده آنك كبي مسئله لرني تيكشردون زبان يوق بلدك فائده

بویچه ایچوب تمام اسپرت ایله آغولانوب بئله. کشی بو درجه که یتدیعی، اوزینگ قوتن، اختیارن ایرگن، ناموسن یوغلانا، چیکدن طش اوباتسزلانا، بلکه ناموس، اویات، خورلق دیگان فرسه لرنی بتولله ی بلمی یاخود اونوتا. اشدن تمام توقتالا، اوزی ششونه و صاصی. یاننده طورر حال بولمی، بتون وقتن یعنی کیچن کوندزلرن تراقثیرلرده، قاباق آلا رنده اوزدروب آنک بارلق قایغوسی، بارلق ادیالی ایچودن گنه عبارت بولوب قالا. آچهسی بولسه آچهسی بئکانچه ایچه، ایچه رگه آچهسی بولماسه کیوملرن و باشقه نرسه لرن صاتوب بولسده ایچه.

بسیخیاتلرنلرک هم علم الروح علملرینک سوزلرینه قاراغانده، ایچکیلکنک بو ایکی درجه سنده گی آورولرنی یعنی «ایچکیلک گه عادتله نو» و «زایوی» ایله مبتلا آدملرنی تدلوی ایتو و آلا رنی بو قزغایچ حاللرندن دوندرو بیگولک آغر توگل ایش

ایچکیلک نك اوچونچی قسمی: «ایچکیلک سبلی عقلمن شاشو» دیب یورتله تورغان بولک در بو صوگئی بولک ایك قورقنچاییسی و ايك مدھش بولغانیدر. بو قسم ایچکیلک گه مبتلا کشی کینه ت قارتایا، تینک تیرسی جیورلوب قوورله. تننده گی توکلرینک اوسوشی باشقرا، ساچ صقال بیک تیز آغارا و بو دردلنه. عقلی، خاطره سی، قوه محافظه سی چیکدن طش ضعیفله نه. بر نرسه نی ده تبوشنچه محاکمه ایته آلی. اولچی آلی. بو کشیننی اونوتچاقلق، آگغرالق باصا، آزغنه بر نرسه گده عقلی ایرشمی باشلی.

ایچکیلکنک بو دوری، کشینک بیگردک نبرؤاسی ایله مین خراب ایته هم شوگار کوره اول کشی چیکدن طش قالترا نا و ساتاشا. بعضاً یالغز اوز اوزینه سویله شوب و مرلدانوب یوری باشلی. بشدره ق یوق آراسنده ساتاشا، بارا بارا اویاو حلدده ساتاشا باشلی. نهایت بو ساتاشو دواملی بر حال بولوب دورله. موندی کشی بعضاً اوکسوب اوکسوب یغلارغه طوتونا وشول وقتدوق قحقروب کوله ده باشلی.

ایچکیلک سبلی عقلمن یازوچیلرنگ بعضاً کوز آدیله رنده ثلله نیدی قوط اوچقچ صورتلر تجسم ایته. گویا بو قورقنچ صورتلر و مرحمتسز نرسه لر قوللرینه ثلله نیدی زور زور طوقماقلر و کوسه کار کوتاروب بوکشیگه صوغارغه هجوم ایتکان کبی کورنلر و کله لر. طبیعی بو کشی کوز آلدنده ظاهر بولغان بو قورقنچ صورتلردن بیک قورقا، قایا باروب بهرلورگه اورن طابا آلی، کوزلری آقبا، نیشله رگه بلمیچه آبدراب قالا وشول آرادوق ئلیگی صورتلر یوغلوب آلا ر اوزینه تاغی یوره ک یارغیچ جانوارلر، ثلله نیدی حشراتلر ظاهر بولا. گویا بولاریده آغزلرن آچوب و آرزایتوب بو کشیننی نیشله رگه و غلارغه کیلگان کبی بولار.

بولور. اگرده مسئله دن مران ملالوق اورنن اصلاح بولسه مطلقاً اصلاح قیلدورغه تیوشلی. ملت منفعتی جهتمدن اهمیلتی مسئله لرنگ برنجیسیدر.

۶) اوشبو سؤالرننگ اوستینه آرتدرلاجق سؤال: لیاقتلی اماملر من اماملندن و از کیچسه لیاقتسز لر همانده طولاً بارسه ملتیزنگ حالی نرسه گه بارب طوقتالاجق؟ مونه آسینه جوانی مین بیره آلمیم. بوغورصلانده «مسافر».

ایچکیلک

(روسچهدن مقبیس)

زمانمزده فوق العاده ترقی ایتکان طب فنی، ایچکیلک نی اوچ قسم (بولک) گه آیرادر. برنجی بولک نی «ایچکیلک گه عادتله نو» دوری بلهن یوروتته. بو برنجی بولک، خلق آراسنده ایك کوب تارالغان و ایك قوتلی طاهر جهیگان بولک در. بو قسم ایچکیلک گه عادتنگان کشی، عادتینه خلاف راق آزغنه بر حال بولدیعی حاضر ایچه رگه، باشلی. اول بیچاره قایغودنده ایچه شادلق دن ده ایچه، طوی و محاس حره تینه، دوست و ایش حقدده ده ایچه. دشمانینه آچو ایتوب ده ایچه. بنا علیه آنک نبرؤالری قاقشی و ضعیفله نه. «ایرک» و «تحمیل» دیگان گوزل صفتلر آنک قولندن اچقنا باشلی. باشلی غنه توگل بلکه اچقنا. کچکنه گنه بر اش ده آنی چیکدن طش بورچی و پوشندرا. اول بیچاره اوزبگنه پوشونب اوزبگنه بورچیلوب قالسه تاغی بر حال ایدی، اول جونسز کشی آلی غنه یعنی نوزی بله نگنه قلمی بلکه اوزینگ یاقینی و تیره یاغنده غی کشیلرنی ده بورچوب آلا رغه زور بر آفت، زور بر بلا بولوب قالادر.

ایچکیلکنک ایکنچی قسمی: «زایوی» دیب یورتله تورغان بولکدر. بو قسم تاغی خوفلردک، تاغی تهلکه لیره ک ایچکیلکدر. موندی ایچوچیلر و «زایوی» ایله مبتلا کشیلر، بایتاقنه اوزون وقتلر برده ایچمیچه یوریلر حتی اوچ دورت آی برده ایچمیچه یوروب یلنده ایکی - اوچ مرتبه، بعضاً برگنه مرتبه ثله گوب قویالر؛ لکن موندی ایچوچیلرنگ آغزینه بر - ایکی یوظم اسپرت ثله کدیعی، اشی بتدی ایدی، شوندن صولک آلا ر بر ایکی کون ایچو ایله گه توقتالا آلمیلر بلکه آظنلر، آیلر

نام و نشان یوق ایدی.

تاریخ اسلامده اولان بو دور، ایک مقدس بر دوردن عبارت بولوب امتنک عظمت و شرافتی قرآن شریف و سنت نبویه نك رونق و رواجی شول دورده ظاهر بولمش و سعادت قویاشی ده شول دورده طوغوب هدایت یولدلزی بولغان اسلامنگ ایک الوغ اماملری: حضرت ابوبکر، عمر، عثمان، علی، معاویه، عبادله، خالد بن ولید، عمر بن العاص، ابو عبیده، معاذ، عائشه و فاطمه کیلر و تاریخلری ایدی بولغان یوک صحابه لرنک هر بری ده شول دورنگ یمشلی ایدی. حضرت حسن بصری و زهری لر، شعبی و اوزاعیلر، امام ابو حنیفه و مالک، شافعی و احمدلر، ابو ثور و زفرلر، ابو یوسف و محمدلر، داود طائی و وکیعلر، ابن خزیمه و ابن جریرلر، غزالی و ابن الحیاملر، ابن زکریا و ابن قره لر، سرخسی و ابو ریحانلر، ابن حیان و ادریسلر، ابن فضلان و مسعودیلر، ابن عساکر و ذهیبلر و باجمه تاریخ اسلامده غی یوک لرنک هر قایلری ده دیانت اسلامیه نك اولگی دورنک ثمرلری و محصوللرندن بولنورلر.

بو ذوات کرامدن باشقه دخی حسابسز یوکلر بولنمشدرکه. یالکر آنلرنک ترجمه حاللری گنده الوغ جلدلر ایله کتابلر بولمشدر.

عالم اسلامده اولان رصده خانهلر و هم یوز مکلر و میلیونلرچه کتابلر ایله طولغان شرق و غربده گی الوغ کتبخانه و شفاخانه هم اجزاً خانهلر، الوغ مدرسه لر، حیوانات و نباتات باغچهلری کبی آثار مدنیله رده شول دورنگ آنارندن ایدی.

اگرده اسلامیتنگ بودورنده سد و مانعلر، سکتلر ایرشمه گان بولسه ایدی بو کونگی مدنیت و بایکده بوگا کورده الوغ و عالی مدنیت کوبدن اسلام عالمنده ظاهر بولنه چق ایدی.

۲ نچی دور ۴ نچی عصر هجریلردن باشلانمشدرکه: بونک ایله اولگی دورنگ باریشی و آنک ترقیسی توقف ایتمشدر. قرآن شریف و احادیث کریمه لردن استنباط قیلنغان مقدس قاعده لر و فضائل انسانیه لر، علوم و فنونلر، مدرسه اولنه باشلاب ترییه قرآنیه و طریقت نبویه ده ضائع بولنه باشلاب بونلرنک یرینه محوسیت و جاهلیت عقیده لری و آنلرنک اصوللری، رسم و عادتلری اورنلاشمشدر. بو دورده اسلام دینی جنوبدن شمالغه، شرقدن غربکه کیگایمش و بو اقلیملرده بولغان هر درلو قوملرنی و جنسارنی اوزینه تابع ایتمش ایدی. خلقلر فوج فوج بولدقلری حالده دین الهی اوزینه دخول قیلورلر و آنلرنک دین اسلامغه کرمکلری ایله برگه دخی بعض عقیده و فلسفه لری، رسم و عرفلری ده آقرونلاب اسلامغه آراشور ایدی. بونک سیندن

شوندن سوک بو کشی، بو صورتلر و بو جانوارلر یانندن قاجارغه و یوغالورغه تلهب ایشک لرکه ترزه لرکه تابا یوگره و باشقه کشیدن یاردم تلهب آقررغه باقررغه باشلی. کشی بو درجه گه یتدیمی - ییلگیلی عقلمدن شاشقان حسابلانا و جوله لرلر یورطینه اوزاتلا. نیندی قیمتللی اولان عزیز عمرینک بر نیکدر کونلرن، آیلرن، یلارن شونده اونکاررکه، یا شونده بتونله ی ئوله رکه محکوم بولا. نورالله الکمالی. «قران».

ابتدای ظهورندن باشلاب مسلمانلرنی باشاوجه اوشبو اوج دورگه آیرمق ممکندر:

۱) قرون فاضله. سلف صالحین دوریدر. بو دور: حضرت محمد صلی الله علیه و سلم نك بعثتی ایله باشلانوب اصحاب کرام و تابعون و تابع تابعین طبقه لرندن عبارتدر. بو دور دورتنچی عصر هجریه گه قدر صوزلور.

بیغمبرمز نوع انساننک ایک اعلی طبقه سنده و ایک کاملی اولوب آنک اوزرینه حقایق موجوداتنک ترجمانی اولان قرآن شریف نازل اولدی. بو دخی مصالح بشر اقتضا ایتدکنجه آیت آیت تعلیم ایدلمشدر. قرآن شریفنی شرح، تفسیر، ترجمه یولو یوز بیکلرچه احادیث شریفه لرنی سوبله بونلرنی دخی جمله احوال، اطوار، اخلاق، اعمال یعنی بتون سنت و سیرتلی ایله اظرافینه کورساتدی. بو مشکاتدن ایک الک یوز مکلدن آرتق صحابه لر ترییه و تعلیم آلوب آنلردن سوگره تابعونلر و آنلردن ده سوگره تابع تابعینلر بوگا مظهر بولدیلر. و آنلرنک هر بری ده اوزاق دورلردن یرلی توارث طریقچه کیلگان و دماغلرینه سگگان بابالردن و کاهنلردن قالغان عقیده لر، رسملر و عادتلرنی اوز اختیارلری ایله تمام تاشلاب دین اسلامنی قبول قیلدیلر بونک سایه سنده انسانیتنک ایک اعلی درجه سینه مظهر بولدیلر. تابعون و تبع تابعین حضرتلری ده صحابه لرنک اثرلرینه تابع بولدیلر.

امتنگ بو دوری: یالکر قرآن شریف، سنت، احادیث ترییه سندن عبارت اولوب امت اوزی ده یالکر عرب جنسندن گنه و لسانلری ده عرب لساندن غنه عبارت بولوب درلو عنصرلر، درلو روحلر و درلو ترییه لر هیچده قاتشقانی، فلسفه لر و فلانلردن ده

قالدیلر. دیانت اسلامییه نیده شول مذهبیلردن و آنلرنک اصوللرندن عبارت روشنده کوردیلر.

۳نچی دور عسیرلردن دوات کیدوب حکومات اسلامییه درلو درلو عنصرلر، عجم و تورک قوملرینه کوچدیگندن اعتبار اولتور. بوندن صوگ دیانت اسلامییه ده اصل وضعسندن کوب اوزگارمشدر. چونکه بو دورده اسلام دیاسینه باشلوچه ایکی درلو آفت کیددی. بری: تقلید و ایکنجیسی عادات جاهلیه.

تقلید آفتی، اسلامی قبول قیلغان بتون تورک باشکده توران قوملرینک ایکنجی دورده ظاهر بولغان مذهب باشلقلرینه و آنلرنک یوللرینه تابع بولمقدن، قرآن شریف و سنت نبویه نی تانوماينچه یالکڑ مذهب باشلقلرینک اثرلرینه اعتصام قیلمقدن، اصل دیانت و حقیقی بولغان علوم اسلامییه نی اعتراف ایتمی بلکه مذهب باشلقلری طرفلرندن اختراع اولغان قاعدهلر و اثرلرینی حقیقی دیانت دبه تانودن عبارتدر.

بونلر اوزلری بر نیچه فرقه لرغه بولتورلر. بعضیلری اعتزال اماملرینه و بعضیلری باطنیه اماملرینه، بعضیلری ده تشیه و اسرائیلیات باشلقلرینه ایاروب آنلرنک اثرلری ایله مفتون و مبتلا بولدیلر. تورک، توران، عجم، قیبهلری گرچه توغری یولده ثابت بولمش ایسه لرده آنلر دخی اصل قرآنی آرتقه تاشلاب ایکی آراده بولغان مذهبیلرگه ایبردیلر، اصل دیانت یرنده مذهبیلرینی دین دیب تانودیلر.

مثلا: کلامیونلرغه تقلید قیلغان ساسله، دیانت اسلامییه نی کلامدن، فقهاء مقلدلری خلاقیانندن عبارت بلدیلر. متصوفون فرقه سی دخی قرآن شریف و سنت رسول الله غه مخالف قاعده لرگه ایبروب شول قاعده لرینی اسلام دینی ایتوب دیناغه کورساتدیلر. ایشته صوگ دورده بولغان مسلمانلر، قرآن اهلالری بولسه ده آنلر یالکڑ مقلدلردر. آنلرنک ایمانلری تقلیدی یولدیغی کبی علملری، عمللری و تربیه لری حاصل بتون دیانت و اخلاقاری ادبلی، محاسنلری جمله سی ده «تقلیدی» در. مونلر علوم و معارف قوتی ایله حقیقی دیانتی آکلادون محروم بولوب بلکه ظاهر و قشر ایله گنه تدین ایتمکده درلر (۱).

ایکنجی آفت «جاهلیت عادتلری و رسماری» دیش ایدک. تاریخ اسلامنگ اورتا دورنده هر درلو عنصرلر و ملتلر اسلام غه دخول ایتمکلری ایله آنلرنک فلسفلر، عقیده و ادبیاتلری ده (۱) مونلرنک فلان مذهبه بولو ایله حتی افتخار قیلولری، بر مذهبگه تقلید قیلونی حتی بالارغه درس قیلوب اوفوتولری میدانده بولدیغندن مقاله صاحبینک بو سوزلری درستدر. شورا.

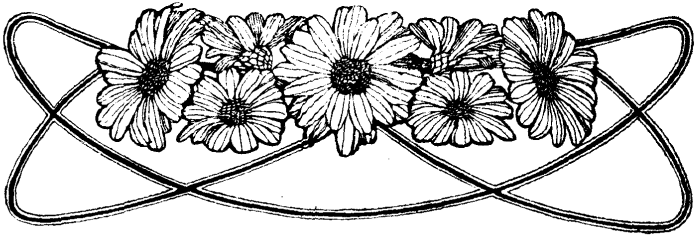
دین نگ علویت و قدسیتی آقرونلاب یوغالور، عظمت و شرافتی همان پرده لنور، بونک سینندن دیانت اسلامییه ده درلو درلو صورتلر و معنلر و درلو تربیه لر کورلور ایدی. مثلا: روملر، نسطور- یلرنک دین اسلام غه دخولاری و آنلرنک مسلمانلر ایله اختلاقلری سینندن ایسکی یونان فلسفلری دیانت اسلامییه گه آراشدی و اسلام میتده «فلسفه» ظاهر بولدی. بوکا مائل اولان بر طاقم مسلمانلرده قرآن شریفنگ معنلرینی بونک اوزرینه تارتدقلری سببلی سنت انبیا و سلفلرنک طریقهلرندن عدول و اعتزال ایتدیلر. غرب و شرقده اولان رهبان و کاهن صنفلرینک دین اسلامی قبول قیامقلری ایله اسلاملر آراسینه حلول قاعده لری کردی و بونک سینندن کوب کشیلر نظرنده اسلام دینی گویا نسطوریلک و یا که برهنلک، بوددیلقدن عبارت کبی بولوب کورندی. قرآن شریف باطن طرفینه تارتلوب «باطنیه» و «رافضه» مسلکلری طوغدی و امتده افتراق ظاهر بولدی.

یهودییلر و آنلرنک احبارکری دین اسلام غه کرمکلری ایله آنلرنک ادبیاتلری و اسرائیلیات اسلاملر آراسینه کردی و بو سیدن خرافی عقیده لر و «تشیه» اصولاری آراشوب بوندن «مشبهه» ظاهریه و حشویه و کرامیه فرقه لری ظاهر بولدی. بونک نتیجه سی اوله رق اسلام یالکڑ ظاهریت و هم جمودلکدن عبارت کبی بولوب کورلیدی، علویت و قدسیتی غائب و تنزل ایتدی. و حالبوکه اوشبو وقتلرده ده کتاب و سنت یولنده اولان اهل ایمان، دین الهینی همان شوکا موافق روشده محافظه ده بولتورلر ایدی. بونلرده، فقها، ظاهریون، متکلمون، متصوفون کبی درلو فرقه لرغه ایرلیدیلر.

اسلامده بویله ظاهر بولغان اوشبو مسلک و مذهبیلرنگ هر برینگ اماملری و یوکلری بار ایدی. آنلرنک ده صوگغیلری شول اماملرینه تابع و تقلید ایتدیکلری سببلی اسلامیتده دخی تقلید بلیه سی ظاهر بولدی.

مثلا: اعتزال مسلکنک مؤسسیرینه بتون معتزللر تقلید قیلوب کیتدیلر و بو سلسله ده بولغان مسلمانلر، دین الهینی فلسفه گه موافق طانودیلر. باطنیلر ایسه باطنیه اماملرینه ایاروب اسلام دینی شول روشده آکلادیلر.

اما امتنگ سواد اعظمی بولغان اهل سنت و جماعت طاقه سی دیانت اسلامییه نی محافظه قیلوده کلامیون، صوفیون، سلفیون، فقها فرقه لرینه ایرلمشدردرکه مونلرنک هر برینگ ده اماملری و یوکلری باردر. امت، آنلرغه تقلید سینندن درلو مذهبیلرگه ایرلیدیلر. آنلرنک طریقهلرینه ایاروب بیک کوب آدملر کتاب و سنتده اولان حکمت تزیلیه و تکوینیله لردن محجوب و محروم بولوب

عبدالسلام مفتینگ خاطر دفتري

(باشی ۳ نچی عددده)

بر کون کنانزنگ سرحد اشلری خصوصندغی چیناونیگی غصپادین پالقونوق کارصونسکی گه بارسام، میکا «مفتی، سینی تپتار بولقینه یازغان» دیدی. مینم اوزمه یازغان صوبرانیه اوکازینی یولقغانم یوق ایدی. مینم عجبانهوب بر آز کولدم. مین کولسگاج ایتدی: «ای آخوند کولمه. مین اویناب ایتیمیم (بلکه) راست ایتیم» دیدی. «اول کاغذنی مین غصپادین پالقونوق آلکسی ترانتاویویچ یارمالایوفغه ییاردم، آندن باروب صورتا» دیدی.

ایکنچی کون مذکور غصپادین پالقونوق یارمالایوفغه باروب ایسانلک عاولق صوراشقانندن صوک میکا ایتدی: «آخوند، نی خبر؟» دیدی. مین ایتدم: «مین ایشتم لویا کم مفتی مینی تپتارسکی بولقغه یازوبدر» دیب. موگا قارشى ایتدی: «راست» دیدی. مین سیکریتارغه بیورغان ایدم: «آخونددن صورتا، بو نیچوک اش؟ یوقسه آخوند اوزی تله گانمی ایسکان، بولقنده خدمت ایتسم. خدمتمه قارشى شاهانه مرحمتلری بولور دیو» دیدی. مین ایتدم: «مین نی ایچون اوزم تلم؛ الحمدلله مینم بو اورنم زیاده یاخشی، طنچ هم هر بر شاهانه خدمتلم اوزکر ننگ آلدکرده، اوزکرگه معلوم، کون بکون سزنگ مرحمت وشفقت سابه کرده عزت و آبروی برله طورامن، اگرده سز لر ننگ مرحمتکر بولسه مین بو اورنندن اصلا کیتماز ایدم» دیدم. موگا قارشى غصپادین یارمالایوف ایتدی: «آنداق بولسه سین باحضور بول. کوکلک طنچ بولسون، یه یاوه ازدیلبی بو (بیک قباحت سوز، یازارلق توگل). یعنی «مین اول مفتی گه نی اش قیلورنی بلورمن» دیب آنی بیک حقاقت ایدوب سوکدی هم ایتدی: «مین اوزم اول - یاتلنوی کنانزگه ایتورمن، خاطرکر جمع اولسون» دیدی. موندن صوک مین بلغاداریت ایتوب کون بورن مرحمتکردن تاشلاماغا یسز دیب قایتوب کیتدم.

شول کونلرده کچی یوز قرغز قازاق یورتینه خانلق غه تعیین ایدلوب سلطان شیرغازی آیچوق خان اوغلینی چاقرغانلر ایدی. تمام سریمونیه ایله الوغ مجلسلر توزولوب آند ویمین

برانکده دخول ایدوب «دین الهی» اوزرینه انحلال و تزلزل ایرشدیگی کبی بو سوکمی دورنده هم هر دزلو جاهلیت عادتلری و رسملری. اسلاملر اوزرینه دخول قیلوب آننگ یوزینه قارالر یاقشدر.

مثالا: عجملر، ایرانلر، روملر، گرچه دین اسلامنی قبول ایتمش بولسه لرده ایسکی بابالرنندن قالغان جاهلیت عادتلرندن و رسمارندن بتونله ی آیرلا آلمادیلر، دیانت اسلامیه نی غایت صلابت و ثبات ایله تصدیق قیلمش بولسه لرده هر بر قوم و قبيله ایسکیلرندن قالغان عادتلرندن، رسم و حمیت جاهلیلرندن تازارنوب یتمادیلر. آنلرننگ آراسنه دیانت اسلامیه گرچه تارالمش بولسه ده بیک کوب یالغان و یا کلش معنلر و حقیقتندن چیت بولغان اصوللر وقاعده لر ایله برگنه قاتشوب تارالیدی. بنا علیه سوکمی دورده بولغان شعوب و قبیللر لازم درجه ده کی حقیقی تربیه دن محروم بولوب وحشی و جاهلیت عادتلرندن تمام چغا آلمادیلر.

بویله عادتلرگه اسپر بولغان مسلمان شعبه لری مدنیت عالمنده و بلکه ده بتون انسانلق دنیاسنده توبان خلقلر بولوب کورله لر و بو توبانلکلری دیانت اسلامیه نی ده اعتباردن دوشروب آکا دوشمانلاری طرفندن طعنه لر قیلدررغه سببدر. چیتدن قاراوچیلرغه دیانت اسلامیه گویا یالکر خرافی عادت و رسملرندن، باطل عقیده لردن گنه عبارت بر دین بولوب کورله در.

امام و مدرس سرورالدین بن مفتاح الدین.

جرلر

جرلر بلهن یانور طوٹهان کوکل
جرلر بلهن یانغن آور سونگان کوکل.
اوتکانده گی یاقتی کونلرنی جیرلاساک
قبرلردن باش کوتارر تولگان کوکل.
ک. ابو بکری.

قطعه

اجنبیلر مخترع، دانای بی همتارک
نامنه هیکل بلبار، دیدارینه سرایلیور
ملت اسلام ایسه اوست ایلوب بوددیلری
پر، اوجاغ اطرافینه پروانه تک طیرایلیور.
علی ستار. «صدای حق».

وبعد الحمد علی النکریم الوهاب، معلوم اوله اول سیاتلنوی کناز وولقونوسکی مینم هر توری شاهانه خدمتارنی (*) کامل اعتقاد و اخلاص ایله آیرا باشقه آرتغراق خدمتارنی غلاونی اویرا اولایوشچی اینستراتنوی اسپوؤدینییه ای کوالیر کناز آلکساندر نیقولایویچ غایتسین که عرض ایدوب اوتنا کی برینچه اول جمله که مرحمتلو پادشاه ایپراتور اعظم حضرتلرینک مرحمت خسروانهاری میگا عطا و بخشش ایله نئی آتون میداک کراسنی لیت ایله، قایونی اول سیاتلنوی کناز وولقونوسکی میگا کندی کتابتی ایله تابشردی ۱۸۱۴ نجی یل فیورالک ۲۵ نجی کونته ۳۳۹ نجی نومبر حسابنجه. بو پادشاه ایپراتور اعظم حضرتلری (نگ) الوغ عطاسینی یولقوب زیاده و زیاده شاد و سرافراز اولدق. تلایزکه اول حق سبحانه و تعالی حضرتی کون بورن بارچه دنیاوی و آخروی مراد و مقصد لر مننی میسر و محصل قیلوب توفیقی و طالععلی اوزون عمر و یروب بارچه اعداء بدخواهلرنگ شردن محوظ و مصون ایلهب دائما شادلق و سلامتک اوزرنده طاعتده و عبادتده روزگار کیچروب آخردمه ایماغزنی و اینرگو عمللر مننی یولدش ایلهب و بارچه گناهار مننی عنو اینکای ایدی، بفضل و کرمه آمین یارب العالمین. اللهم احسن عاقبتنا فی الامور کلها و اجرنا من خزین الدنیا و عذاب الاخرة اللهم اعطنا (اوزی «اعطینا» دیب یازغان) عز الدنیا و شرف الاخرة توقنا مسلمین و الحننا بالصالحین بحرمة سید المرسلین صلی الله علیه و سلم. اللهم اجعل خیره و خیر ما هو فیه و اعوذ بک من شره و شر ما هو فیه. اللهم اعطنا (اوزنجه «اعطینا» در) کل خیر و اصرف عنا کل شر برحمتک یا ارحم الراحمین.

و بعد اورنیورغنگ سرحد کامیسیه سی محکمه سی مینم هر دائم آیرا باشقه آرتق اعتقاد و اخلاص ایله شاهانه خدمتارنی ادا قیلغانغمنی مدح ایدوب اول سیاتلنوی کناز وولقونوسکی که عرض ایتدیلر بزرگره بر نیجه ژالونیه آرتدرمق حقدده. شوکا بناء اول سیاتلنوی کناز، مذکور کامیسیه محکمه سینه امر و فرمان توشردی ۱۸۱۷ نجی یل غینوارنگ اول کونشدن حساب ایدوب ینه دن سکسان صوم ژالونیه آچه مننی آرتدروب. توفیق و طالععلی مننی آرتدروب خیری برله فائده نوره که نصیب و میسر اینکای ایدی آمین!

ینه شولوق ۱۸۱۷ نجی یلده اول جمله یه مرحمتلو و عنایتلو پادشاه ایپراطور اعظم حضرتلرینک فرمان هایونلری موجبنجه جوزا یولدزینک ۲۲ نجی کونته پراؤیستتویوشچی سیناندن اوکاز

ایتدرگره حاضر لایوب. بر کون شیرغازی سلطان غه خانلق منصبینه مینی چاقروب آند ویمین ایتدرم (اوزی شولای کیرلی مورلی یازغان، لکن مقصود معلوم). شول کون الوغ مجلسلر و انواع طعاملر توزولوب بارچه الوغ اکابرلر (مفتی حضرت یازوونده «الوغ اکابرلر» قیلندن عبارتلر آز توگل) و نیجه گینیرال و پالقاونیکار الوغ و کچوک خاص و عام انواع خلایق مجلس که حیلوب طورغانده بز کیسهک وهم «اوقا» دن کیلگان غراژدانسکی غویرنا تورغه بزنگ حقمزده مفتی نگ نی روشلی اولدن قیله کیلگان عدواتینی سویله شوب طورالر ایکان. بزباروب کرگاندن صوگ سیاتلنوی کناز آیدی: «مونه بزنگ یاخشی سوکلو آخوندمز» دیب غراژدانسکی غویرنا تورغه کورگروب اول آراده بزرنی مدح ایدوب مفتینی حقارت قیلوب: «مفتیوشکه کچکنه وقتنده میناونی دوورده کوناروب بهاش صانوب یورگانینی او- نوتقان، قارغالینسکی تاتارین» دیب کرب سوزلر سویله دیلر. صوگره اول سیاتلنوی میگا آیدی: «قورقه مین سینی هیچ بر وقتده تاشلام» دیدی.

الحاصل دوخاونوی صوبرانیه غه اول سیاتلنوی کناز یازدر بوروشده: «مین اول دوخاونوی صوبرانیه نگ فلان چیسلاده فلان نومیرده یازغان کتابتی کوروب عجایب که قالدیم. آنک ایچون بیتار پولقدغی یاراعسز ملا اورنینه تعیین قیلوبدر اورنیور- غدغی شاهاناللق مسجد قاشنده غی امام آخوند عبدالسلام عبدالرحیم اوغلینی، اول اوک ملا اورنینه آخوندنی تعیین قیلوبدر. بو عجب. ایکنچی اول آخوند عبدالرحیم اوغلی شاهه ناللق مسجد حضورنده بالکر اوزی (گنه) امامتچیلک لوازمینی ادا قیلهدر. آنی بو اورندن جدا قیلغانده مسجد بوش قالوب مسلمانلرنگ عبادتلری توفالوب جماعت ناراضی بولسه لر کیرهک و دخی بو سیدن آنی مین بو اورندن یباره با امام آنک ایچون هر دایم مینم اوزمدن وهم سرحد کامیسیه محکمه سندن هر دایم شاهانه اشلری تابشربوب کامل ادا قیلهدر. شول سببلی اول آخوند ملا عبدالرحیم اوغلینی بو اورنیورغدن غیری اورن غه تعیین قیلورغه اصلا قیویلیق قیلماسون» دیو غایتده قاتیغ تأکید ایدوب یازدی. الحمد لله حمدا کثیرا کثیرا. بو طوغریده ینه زیاده خوار و ملزم بولوب قالدی، مفتی، نی قیلورغه بلماینچه حسد اودینه یاندی. نیتهم دیشلر: چراغینی که حق یاندردی قودی - آنی کم بوف دیدی صاقالی کویدی. بلکه بزم بختمنزنگ آر- تقینه سبب بولدی. تلایزکه اول حق سبحانه و تعالی حضرتی موندن صوگره اول ظالم مفتینک شردن و ظامندن کندی حفظ و حمایتنده صاقلاغی ایدی بفضل و کرمه آمین یا مجیب الداعین بحرمة طهویس.

(*) عبدالسلام مفتینک یازولنده الک کوب کورلگان سوز اوزینک «شاهانه خدمتاری» در. بو یازولرینی اوقوغان کشیلر مونک بر مسجد حضورنده امام غنه بولوب طوروجی آدم توگل بلکه هندستانده ویتس کارول بولوب طورغانلرینی ظن قیلسه لر حقاری بار.

قرآن کریم اہل حقندہ

۱۳۶۷ نومبر «وقت» غزہ سندنہ موسیٰ افندی بیگیف:
 «روسہ مسلمانلری و قرآن کریم» دیہ بیک مهم مقالہ یازدی.
 موندہ روسیہ علماسندہ قرآن کریم گہ اعتنا یوقلقدن و مصصح
 بولغان افندیلرنک علوم قرآندن خبرسز بولدقلرندن ہمده آنلر
 نک قرآن کریمنی حافظ بولماو حیقلرندن شکایت ایته. بو کونگی
 علمامزنکده قرآن کریمنی احترام ایتمه مز دیب قاراولرن بیک سخیف
 قاراش ایکاناگن و تدبیرلرنک بیک ناقص بولوونینی بیان ایته انسان
 وجدانی ایله محاکمہ ایتمه موسیٰ افندی فکری و بیانینک طوغر و لغی
 ایله حکم ایتماز گہ چارهسی یوق. موندہ اوز اوزندن اوشبو سؤال
 کیله: «نچون روسیہ علماسی بو حالدہ بولغانلر؟ قرآن کریمنی
 مصصح بولغان ذاتلرمز (مہرجانی کبی ذاتلرمزده) تصحیحنی بر
 مصححنی ایکنچی مصحفقه مقابله ایته (چاغشدرودن) عبارت ایتمکانلر؟
 بویله علمامزن قرآن کریمنی نه ایچون یاددن بلمامشلر؟»

مصر علماسی، حجاز علماسی ہمده هندستان و باشقه
 ممالک اسلامیہ علمالری حافظ قرآن بولو اوستینہ کوبسی
 شاطبی لرنی حافظ اولوب و جوہ قرآننی یاددن بله لر. حتی
 حجاز مدرسلری تراویح نمازلرنده ختم ایدهر، بعضلری وجود
 ایلهده ختم ایدهر. شونک ایله برابر علوم عربیہ وسائر علوم اسلام
 میده مکمل بولالر. (بقالہ ایسی «موسیٰ» افندیده شول
 جملہ دن.) بزده بو کیچیلکنک سبیلری نه؟ و بودہ نه وقت
 کاملانه چک؟ بو کون روسیہده گی دینی عالی مدرسہ لرمز شول
 قصورمزن کیملیه چکمی؟ شول قصورنی تکمیل ایچون بزده
 اجتهاد بارمی؟ یوق بولسه، نه ایچون یوق؟ بزم بارلق حافظ
 افندیلرمزده بعضیلری بیش اون تین آقیچہ مقابله مکاریه بازارلرنده،
 بعضیلری پچان بازارنده ختم ازیلیر. و بعضیلریده جمعیت خیریہ
 فائده سینه ختم قیلور ایدم دیہ غزته لردہ اعلان ایته لر. (جواب
 بیروچی بولامی یوقی!) بعض حافظ افندیلرمز آرتیستلک خدمتده
 عمر کیچررگہ مجبورلر. بعض افندیلرمز بار ساعتچیلک ایله گنه
 معروف بولوبده قرآن بلووی جهتندن بزلرگہ هیچ خدمتک
 کرشمازگہ قرار بیرلر و باشقه لر...

قرآن کریم گہ اعتنا ایتماوچیلک قصوری قارلرمزده می
 یا گہ علمامزده می؟ ملئده می یوقسه علوم قرآنہ تو بان درجه

یازلغان غصپادین مینیستر فیئانسوف غہ ہم آندن اور نبورغنگ کاجونمای
 پالاتا محکمہ سینه یازلغان مینی شاهانلق برولرندن ہم میرسکوی
 جیولردن معاف ایدوب ویکلوچیت ایتمک حقندہ. قایونک اور نبورغنگ
 عسکریه غویبر ناظوری غصپادین گنیرال لیتینانت یطر کیریلچ
 ایسین گہ اعلام ایدوب یازلغان غصپادین مینیستر فیئانسوفدن ایوننگ
 ۱۸ نچی کونئده قایو کیم سینک اور نکده بولوب اوزغان اور نبورغنگ
 عسکریه غویبر ناظوری کناز وولقونسکی نک پریدستاویت ایتمکی
 بوینچہ اول جملہ یہ مرحمتلو پادشاه امیراطور اعظم حضرتلرینک
 فرمان هایونلری موجبنچہ اور نبورغنگ شاهانہ لقی مسجد حضور نده گی
 آخوند عبدالسلام عبدالرحیم اوغلی پادوشنای آکلاتدن وهم میرسکوی
 جیو و چغشلردن معاف اولوب ویکلوچیت ایبولوب تیوشلی اورنلرغہ
 فرمان یوللانندی و ہم اول آخوند عبدالرحیم اوغلینک اعتقاد
 و اخلاص ایله قیلغان خدمتلی ایچون بیرلگان اونر آتستاتلر یعنی
 مدح نامہ لری کیرو قایشاردی. قایو شاهانہ الوغ مرحمتلرنی کندی
 اوزینک مکتوبی ایله اول غصپادین عسکریه غویبر ناظوری یطر
 کیریلچ ایسین ۱۸۱۷ نچی یل ایولنک ۲۵ نچی کونئده میکا اعلام
 و اظهار ایدوب یازدی. الحمدلله ثم الحمدلله حمد اکثیرا کثیرا
 الحمدلله الذی فضانا علی کثیر من عبادہ المؤمنین آیت کریمہ مقتضاسنچہ
 الحمدلله الذی فضلنا علی کثیر من عبادہ العلماء. «سکا شکر ایغالی
 ای کاشف راز! — تلعفی مگ تلم قیلسم ایرر آز». «ازدست
 زبانی گہ بر آید۔ وزعهده شکرش بدر آید». «بنده همان به که
 زتقصیر خویش — عذر بدرگاه خدا آورد». «ورنه سزاور
 خداوندیش — کس تواندکه بجا آورد». تلایمز الله عظیم الشان
 جل جلاله کون بورن عزیز عمرمزن اوزون و دولت و اقبالمزن
 بر فزون ایدوب بارچہ دشمنلر و حاسدلر شردن صاقلاب دایما
 دولتده و سعادتده طاعتده و عبادتده شاد و مسرور سلامتک
 اوزرنده روزگار کیچر کممزن نصیب و میسر ایتمکای ایدی بفضلہ
 و کرمه آمین یارب العالمین!

و بعدہ ۱۸۱۹ نچی یل نجم سنبه ننگ کونئده اول عالی
 منصبلو اور نبورغنگ عسکریه غویبر ناظوری غصپادین گنیرال لیتینانت
 ایسین دخی یتمش صوم ژالونیه مزن آرتدروب سرحد کامیسیہ
 محکمہ سینه امر و فرمان توشردی. باری ژالونیه مز اوچپوز صوم
 اولدی هر یلغہ. تله یمزکہ اول حق سبحانہ و تعالیٰ حضرتتی
 خیری اوزون عمر و بروب خیری ایله فائده لنورگہ نصیب و میسر
 ایتمکای ایدی بفضلہ و کرمه آمین یارب العالمین برحمتک یا ارحم
 الراحمین. (آخری بار).

روح تربیه‌سی

کورو

کورو فورالی - کوروز کوزلرنک آرت طرفندن کورو نیرۆلری کوز آلماسی اچینه کروب تارماقلانار. کوزلرنک اچنده تارماقلانغان کورو نیرۆلرندن کوز آلماری اچنده، پهره‌وز کبک، پرده‌لر حاصل بولا. کوزلرنک آلتی طرفنده، اوتنه کورنه تورغان. صیوق جسمنک آستنده خروسته‌ل (کوز ییلاسی) اسملی، کوزگی کبک، بر جسم بار. شول خروسته‌ل بلهن، کورو نیرۆلرندن حاصل بولغان پرده، کورو ایچون ایک اهمیتلی صانالغان نرسه-لردر. اگرده شول پرده‌گه یا که خروسته‌لگه بر بر ضرر کیلسه، کورو‌گه ده ضرر کیله.

بزنگ کوروومزگه قویاش هم باشقه یاقیتلیق بیروچی (شهم، لامپه کبک) نرسلر طرفندن کیله تورغان «ایفیرا» ماده سینک حرکتی سبب بولا. یاقیتلیق شوله‌لری شول ایفیرا ماده سینک حرکتله نووندن عبارت. یاقیتلیق، کوز آلماسینک طشقی قانلاولرندن اوتوب کوز خروسته‌لنده (کوز ییلاسنده) آدمزده‌غی نرسلرنک صورتلرن توشره. کوز ییلاسنده حاصل بولغان صورتلردن کورو نیرۆلری تأثیرله نهلرده شول تأثیرلرنی میدگی کورو مرکزینه اوزاته‌لر. شونک سوکنده بز کورنگان نرسلرنی بله هم آگلی باشلیمز. بر نرسه‌نی کورو ایچون یاقیتلیق بولو لازم؛ قارانغیده بزنگ کوزلر هیچ نرسه‌نی کوره آلمیلر. ایکنچی توری نه‌یتکانده، کورو نیرۆلرینه یاقیتلیقنه طبیعی روشده تأثیر ایته آلا.

صنی روشده کورو نیرۆلرینه ایلیکتریک بلهن، قسو، صوغو هم کبسولر بلهنده تأثیر ایتو ممکن. کورو نیرۆلرندن ایلیکتریک اونکارسه‌ک، یا که کوزلرنی قسحاق، کیسساک، شول حاللرنک بارینه‌ده کوزلر فقط کورو بله‌نگنه جواب بیرهلر؛ چونکه آنده‌غی نیرۆلر فقط کورو‌گه گنه استعدادلی. مثلا: کوزنی دوقتور کیسکانده، یا که کوزگه صوغانده هر وقت کوزگه اوطلر کورنه‌لر؛ دیمک یاقیتلیق کورنه، کورو نیرۆلری ده همان شول یاقیتلیق بلهن تأثیرله نهلر. بزگه کورو نیرۆلری یاقیتلیقنه هم یاقیتلیقندن حاصل بولغان

تعین ایتوچی کلامیونلر مزده‌می؟ شویله سؤالر یازا باشلاغاج بیک کوب کیلهلر ایکان. موسی افندیگ روسیه علماسنی، حافظ بولماوچیلقلری ایله عیلاوندن آگلاشله: قرآن کریمنی حفظ ایتمکنگ بر مقدس اش بولوچیلغی. شبهه یوق، شویله‌در. «علم ایله برابر بولسه» قیدی ایله اما! بواعتنا قیلماوچیلقده عیب قاریلمزده هم علمامزده بولورغه ممکن. حافظ افندیلر نه ایچون باشقه علوم اسلامیگه اجتهاد ایتمیلر؟ بو بر علمامز دیگانلری نه ایچون قرآن کریمنی حفظا وتماما بلورگه اجتهاد ایتمیلر؟ ایکی. سوز طیکلارغه یاقین طرف صوگیلر بولورغه تیوش، علم اهلی بولدقلرندن. حافظ عالم حاضرله‌مه‌و عیبی ملتده قالا. فایده حاضرلیک صوگ؟ دیرلر. موگما بویله تدبیر قیلورغه بولا: بزم مدرسه‌لرنک قرآن حفظ ایتدرو ایچونده برشعبه‌لری بولورغه تیوش: ابتدائی دن صوگ ورشدی دن نلک. بونده کرگان افندیلر مز عالیهنی تکمیل ایچون بر آز کیچ قالورلر. ضرر یوق! ملت ایچون کیرهک بر آدم بولغاچ بر ایکی اوج سنه صوگنه قالب چقسا گده بولا. لکن بونک ایچون فقیر بالالرن تکلیف ایتو یا که ورتا آدملر بالالرن تکلیف ایتو اوگغایسزراق بولا. بووظیفه دیس ایچون بیک قایغرا تورغان، دینسز ودهری شاگردلرنی پرده یارتمای تورغان، حیتلی بایلر مزغه یوکلانورگه تیوش. ایکی بالاسی بولسه برسینی مطلقا شویله حاضرله‌رگه تیوش. ایکنچی بالاسینی روسچه اوقوتسه اوقوتسون، تجارت علمنی ده اوقوتسون اولده کیرهک. اما بوده دینی حفظ ایچون، ملتینی مکمل ایتوب صاقلو ایچون کیرهک. اما بزده بر عادت بار: بایلر مز دینی بولونی و دین علمی بولونی فقیر ملالر عائله‌سندن یا که بر فقیر بالاسندن کوته‌لر. بو کوته‌یکلری بوگا قدر بولوب ده کیلدی اما بو دور-انتباه دوری بولغانلقدن فقیر ملالرده او یغاندیله: فقیرلر هم او یغاندیله. هر برسی بالاسینی کیسه‌لرگه قول صوزمی معیشت ایتارلک بر یولغه سوق ایتهلر. مونه ایندی آراق آجیق بولوب قالدده مکمل دینی عالم بولوب کم حاضرله‌چک؟ «دین بتدی» دیه قایغروب طوروده قائده یوق. شویله قایغرا تورغان بایلر مز بو کوندن شونلرنی بولدرغه اجتهاد ایتهلر. دینی ملت بولوب یاشار ایچون، هر برسی کیرهک. بونک بردن بر چاره‌سن حیتلی بایلر مزدن کوته‌مز. حیتلی و دین ایچون قایغروچی بایلر مز، اوزلرنک برز اوغللرینی دینی عالم قیلور ایچون تربیه ایتسونلرده بالالری دینی عالم بولوب یتسونلر!...

سید شریف احمد جهانشین.

کوزلرن جملداتی ۱۵ مینوتده طوراً آلمیلر، چونکه کوره تورغان کوزلر بیک تیز آرالر.

بر آز وقت اونکاچکنه بالانگ کوزلری آزلاب کوره باشلی، بالا یاقتی نقطه لرنی قارانغیلرندن آیرا باشلی. بو وقتده بالا نهلی یانوب تورغان شمئی، آنی توتقان آناسینگ قولندن یاخشیلاب آیرا آلمی بولورغه کیرهک. اورتاچاغنه یاقتیق بالاغه راحتلک بیره. یاقتیقنی قابلاساک بالا طاوشلانا هم یوزینه کوکلسزلک هم قایغرو اثری چغا باشلی. بالا اولگی وقتلرده نرسه لرنک بیک آچق بیلگیلرنگنه کوره؛ شول آق بیلگیلرنگنه آکا تأثیر ایتهلر. شونگ سببلی اول نرسه لرنی بیک اوزاق بر برسندن آیرا آلمی. ۷ اظنه لقی بالا اوزینگ آناسن، یا که آشاتوچیسن هم کوب مرتبه کورگان نه بیرلرنی طانی باشلی، چونکه بالاغه اول نرسه لر کوب مرتبه تأثیر ایتکانلر. ۲ آی طولغاچ بالا خارجی نرسه لرنی توشنه هم طانی باشلی. بو وقتلرده بالا کورگان نرسه لرن تکه نلب دقت بله ن قاری باشلی. تورلی بویاولورغه بویالغان نرسه لر ۳ آیلق بالاغه راحتلک بیره. توسلرنی آیرولرده بالاده شوشی وقتده غنه باشلی. نرسه لرنک فورمالرن (روشلرن) بالا یارطی یاشسز طانی آلمی. اما یراقلق - یاققاننی یارطی یاش طولغان بالاده آیرا آلمی: اول نهلی کوکده گی آیه هم یراقده یانغان لامپالرغه قوللرن صوزا، آلارنی کوزینه تره لوب طوراً دیب اویلاب، بیک آنساتقنه طوظماچی بولا. برنجی یاشنگ آخزلرینه، ایکنجی یاشکه کیته باشلاغانده بالانگ کورو حسلری طبیعیه شو درجه لرنه یته دیرگه ممکن. لکن بو وقتده ده بالا کورگان نرسه لرن زورلر کبک اوک آچق روشده تصور ایته آلمی هم آلا بله ن اطرافلیچه طاناشا آلمی. شولای بولسده، بو وقتده بالا کورگان نرسه لرنندن بیک تیز اثرله نه هم آلارنی بر برسندن آیرا. مردعالم.

بالار ایچون اوقو کتابلری صایلاو حقتده

اوشبو موضوعده، پرافیسور به لاجیچ اوفاشهرنده مهم بر لیکسه سویلیدی. لیکسه ننگ خلاصه سی اوشبودر:

بالانی ایکی تورلی تربیه ایتهرگه ممکن. برسی-اولا مربی (آنا آنا) آدن بالاغه مخصوص برپلان یاصاب فویاده شوکا موافق ره وشده تربیه ایته. مثلاً: مینم بو اوغلم اینژنیر بولورغه تیوش، بوسی آقتسه ر، بوسی فلان... بو تورلی تربیه غایت ناچار تربیه در. بونگ زمانی کوبدن کیچدی. اول بر زمانلرده بو طریق طوتیلا ایدی. شکرلر اولسون بو ناچار فکر قایتماسلق بولوب آرتده قالدی ایندی.

هر تورلی توسلرنی کوررگه و بلورگه یاردم ایتهلر. بولار بارده یاقتیق تأثیری بله ن حاصل بولالر.

یاقتیق بله ن تأثیرله نو کوزنک جزئیگنه خاصیتی در. موندن باشقه بزنگ کوزلرمزده قوزغالوننی، روشنی، زورلقنی هم یراقلقنی یاقلقنی (مسافه نی) بلده تورغان استعدادلر بار. بو استعدادلر کورو نیرؤلرنده توگل، بلکه کوز اچنده گی سکر (мускуль) لرده. یاقتیقنی، توسلرنی کورو استعدادی انسانگ اوزی بله ن برگه طووا؛ دیمک، بو فطری (врожденная) استعداد. اما قوزغالوننی، روش، زورلق هم مسافه نی بلو استعدادی فطری توگل. یا کا طوغان چاقلرده انسانده آندی استعداد بولمی، اول استعداد اوزاق تجربهلر هم تفتیشلر سوکندده غنه انسانده حاصل بولا. بو استعدادنک یاش بالاده بولماغانغن بلو بیک آنسات. مثلاً: اورمه لب. ماچی بله ن اویناب یورگان بالا. ماچینگ یراقلاغان، اوزینگ یانندن کیتکانن بلمی. بالا، ماچینی یاننده طورغان کبک کوروب، آنی بیک آنساتقنه توتماچی بولا؛ دیمک، بالا ماچی بله ن اوز آراسنده غی مسافه نی هم ماچینگ قوزغالوب کیتکانن کورمی. شولای اوق، آنادن صوقور طووبده، زورایغاچ (دوقتورلر یاردمی بله ن) کوره باشلاغان کشیلرده اولده زورلقنی، مسافه هم روشلرنی کورمیلر، بامیلر. آلا رغه دنیاده غی همه نرسه لر تیبیگز؛ طاقطا کبک یالپاق بولوب کورنه. آلا مکعبنی مر بعدن، شارنی دائره دن آیرا آلمیلر. آلا یراققاق - یراقلق حقتده ده شولای اوق خطا فکرده بولونالر. کوزگه آپیراتسیه یاصاغان (کوزنی کیسکان) دن صوک آلا ر. گرچه کوره باشلاسالرده، آغه آطلارغه قورقه لر؛ چونکه آلا رغه یراق تورغان نرسه لرده کوزلرینه تره لوب طورغان کبک کورنهلر، آغه آطلاسهلر شول نرسه لرگه باروب به رولورلر کبک کورنه. زورایغاچقنه کوزلری آچلغان بو کشیلر یراقلقنی هم زورلقنی بیک کوب تجربهلر سوکندده غنه بله باشیلر. آنادن صوقر طوغان، سوکندن طب یاردمی بله ننگنه کوره باشلاغان بو کشیلرنک سویله وینه قاراغانده، یاش بالالرنک کورولری ده اولده بیک ضعیف بولوب، فقط سوکندده غنه کاملله شهلر بولورغه کیرهک.

بالالرده غی کورو (سبزی) ننگ نرفیسی. بالالرده غی کورو سبزی بیک کوب ملکه له نو سوکندده غنه ترقی ایته. اولده بالالرده کورو بیک ناچار بولا. یا کا طوغان بالانگ کوزینه بر نرسه نی کیتوب تره گانده ده، کوزن بوممی (جملداتی) طوراً آلووی ده آنک کوزلری بر نرسه ده کورمه گانن بالدره. بالا کوزلرن یوماسدن هم جملداتماسدن بر نیچه ساعتلر طوراً آلا. اگرده بالا کوره آله. آنک کوزلری آزر ایدی، آلا ی کوزلرن جملداتماسدن اوزاق طوراً آلماس ایدی. زور کشیلر

محیطدغه اوزی بلوب کوروب توشنگان نرسه لگه تعلق معلو- ماتنی، اوقی تورغان کتابی اچینه آغان بولسون. ناچار مندرجه لی، بالانگ ذهنیه صیمازلوق معلوماتی اچینه آغان، بالاغه ماتور حسلر ماتور طویغولر، گوزله اخلاق و روحانی لذتلر، و شاد عمارنه تصویرلر اورنلاشدر ماغان کتابلرنی اوقوتقا نچه بالاغه برده کتاب برماو آرتوغراقدر.

یوگروک اوقوغه آسلا قزقما سقه همده امتحان وقتلر نده بالانگ شب اوقو، وینه دقت ایتماز که بلک طویغو آک، حس روحانی، نوشونو طرفلرینه دقت ایترگه کیرهک. «طورهش».

بزنگ خاتونلر ایله یاوروپا خاتونلرینک تربیه لری

یاوروپاده کوب مؤسسسه لرده ایرلر ایله خاتونلر برلنکده اوقیلر، دارالفنونلرده هر توری تحصیل عالی ایچون قزلر طولی. مثلاً: رسام بولوق ایچون بر مودل اوزر نده یکتلر ایله قزلر بان یانغه اوطوروب طریشه بلمکله برابر خانملرغه غنه مخصوص متعدد مکتب و مؤسسسه لرده بار. بزده برنجی طرز (ایرلر ایله قزلر بان یانغه اوطوروب طریشو) طبیعی ممکن توگل. فقط ایکنچی (یا لکزر خانملرغه خاص مکتبلریمز) دن ده بر نرسه من یوق. بر ملتک مرپسی و سائق ترقیسی قزلر و آنالردر. بر بالا، خاتون و آنا قوچاغنده تربیه اولندیغی شیکالی بر صقاللی ایرده خاتونلر ننگ تشویقی ایله سعی و غیرت ایدر، کوزینی دایما ترقیغه ضالور. صدر اعظم (باش مینیستر) ده، پاشا (گنیرال) ده. تجارده، شاعر و ملاده حاصل کلام هر توری کشی، خاتونلر قولنده اوسوب، تربیه اولتوب چغار. بر عرقنگ، نی ایچون قیمتلی کشیلری بولندیغی و بر ملتک مدنیته ایضاح ایتمک ایچون مکتب و مدرسه لرینه، ملی و صناعی مؤسسسه لرینه، بونلرنگ آراسنده بالخاصه قزلر مؤسسسه لرینه قارارغه تیوشدر.

سوزنگ اوکغایی کلدیکندن مدیرمن ساطع بکنگ فکرنی بورایه عیناً درج ایدهم؟. محترم استاذمن بزده هر وقت: «بر ملتک بر مملکتنگ احوالی حقنده سریع بر فکر اجمالی حاصل ایتمک ایچون اگ طوغری یول شول ملتک و شول مملکتنگ مکتبلرینی تدقیق ایتمکدر. چونکه مکتبلر ملتلرنگ ماضیسنی عکس، حالنی تمیل، آتسنی احضار ایدر» دیه سویلهز ایدی. اخلاقده، ترقی و تمدنده گی رولی یک مهم بولغان خاتوننی تربیه لی و باخشی یتشدرمک بر ملت ایچون دیناً، شرعاً، وجداناً فرضدر. بو تربیه نی آنا قوچاغنده وقتده ذهنی، دماغی (مییی)

ایکنچی تربیه ایسه- بالانگ اوزی نیندی نرسه گه دردی وقابیلی برلوب طوغان و یاراتلغان بولسه، شول اوزینگ استعداد، قابلیت و دردی اوطورغان بر نرسه گه قاراب تربیه در. مثلاً: بالا طبیعی اولاراق مهندسک که میل ایکان، شوندن لذت آلا ایکان شوگ تابار و حلا ندرغه، بالانی شوگا تابا یونه لدررگه تیوشمز. بالانگ شول حسنی اویغاتا تورغان عمللر ایله بالاغه یاردم ایترگه و شول قوه سنی ترقی ایتررگه غیرت ایتمو تیوشدر. طبیاق، معلمک، عسکرک و ما اشبه کبی بالانگ طبیعی اولاراق میل ایکان نرسه سینه بالانی آلوب باررغه تیوش.

خلاصه بالاغه کامل حریت بیررگه تیوش. بالا اوزی ایچون کیرهک. استقبالی ایچون نیندی نرسه نی گوزله و مهم کورسه شوگا تابا یونه لدرروب، شول خصوصه آگا روح بیرو لازمدر.

بالاغه مخصوص اوقو کتابلری سایلاو و تابو شول قدر بیوک بر مسئله در، که موگا دقت ایتمه سکه ممکن توگل. حالبوکه بزنگ ایگ یاراماغان بر نرسه مز بولسه، اولده بو قدر مهم نرسه گه دقتسز لگمزدر.

بالاغه اوقوتاجق کتابلر بالاغه اخلاقی همده روحانی تربیه بیروب عقلینک کیگایونه یاردم قیاسون؛ بالانگ ذهنیه صیازلوق معلومات بیروسون؛ بالاده بیوک بر طویغی قالدروسون. بولای بولما. غانده بالاغه کتاب اوقودن بر فایده ده چقماز. اوقووندن اوقوماوی آرتوغراقدر.

مرپیلرنگ ایگ زور وظیفه لرندن بریسی بالارغ، اوقو محتی صا و شوگا ملکه لندرودن، اوقونی مقدس بر وظیفه دیب اعتقاد قیلدروندن عبارتدر. اوقی بلوچلر بارماق برله صانارلق آز بولغاندن، بورن زمانده، خلق اوقونی دین جهتندن افراط مقدس تانیلر ایدی. کتاب آلوب اوقی باشلاسلر آگا اصلا مانع بولمازغه و آنی بورچازغه اجتهاد قیللر ایدی. بو لر گوزله عادتدر. مع التأسف بو حال حاضرده بتونه لی یوقدر. حاضرده کوب اوقو چیری برله مبتلا کشیلر، اوزلرینک اوقوغانلر نندن صورالسه بر نرسه ده آکلاماغانقلری کورله در.

ئلله نی قدر کتابلرنی اوقوب چغوچیلر بولسه ده بر مفهوم محصل آلوب میدانغه قویا آمیلر. مونه بو قبیح عادتی بزله، «اوقو چیری» دیه اسملیمز. بو، ناچار عادت. بالانی موندن صاقلارغه تیوش. بالا آز اوقوسون، اما اوقوغان نرسه سینه غام توشسون. بالا. اوقوغان نرسه سندن خبردار بولوغنده ده بیعی بلکه اوقوغان رساله ده گی ماتور لقلرنی و آکلاغان صناعت نفیسه لرنی کوز آلدینه کیتورزک قدر توشسون. شوگا کوره بالا قاید طوره شول اورنده، بالانگ اوزی طورغان بیردگی،

مستحصلدر. حالبوکه بزده گی خاتونلر یالکیز صرف ایته تورغان بر مستهلکدر. استحصال استهلاک که توازن ایتمزسه نتیجه اسراف و افلاس اولور. یالکیز ایر طریسوب خاتون عاطل قالداج بر استحصال غه قارشی ایکی استهلاک بار دیمکدر. بو حالدده نتیجه افلاس و هلاکدر. غایت کیره کلی بولغان بو نقطه غه لازم بولغان همتی بروب بزدهده اوی (خانه) لرده قول هنرلرینی احیا و بو اصولده مکتبلر تأسیس قیلورغه تیوشلی، تاکه قزلرمنز آنا و آنالرینه یوک بولماسونلر.

بزده فقر و ضرورتنک اخلاق اوزرینه و یاش قزلرننگ بعضاً غیر مشروع اشلرگه مراجعت ایتدیکاری معلوم. بوندی مکتبلر سایه سنده فقیرچیلک سببیه اشلرنگان بو خطالردن شول معصوم قزلرده صاقلانغان بولورلر.

خلاصه: تعلیم و تربیه خصوصنده ال اول توشنه چکمز نرسه قزلریمز، یاش آنالریمزدر. بونلرغه کوز به کی شیکلی قارارغه تیوشدر. چونکه کله چکده گی نسلنی یتشدره چک بونلردر. آنارغه اساسی تربیه بیررگه کیرهک. جساتارلرینی، عصمت و ناموسلرینی اوسدرمک لازم. بو کونگی اکثر خاتونلرمنز شیکلی بر اتنک ئورووندن، بر آتنگ کشناوندن و بر پویزدننگ صبرغیسنی قچرتووندن «آباو!» دیه اورککان قورقق خاتونلر. یلی اویده یلی کولمک، بورکی ایله اوشوگان، عمرینگ اوچدن ایکیسنی سرخالوق ایله و کونلرینی ده مندر، یاصدق اوستنده ساعتلرچه صاغز چاینب اوتکارگان. اورامنه چقغانده ۴۰ - ۵۰ آدومه حال آلورغه محتاج آروچان خانملر یتشدررگه کیره کمی. اگر بوندی مضر تربیه ایله قزلرکرنی اوسدرسه گر بالالرگرغه جنایتنگ ال زورسینی ایتمک بولورسز.

حسن الله طولونخوجین. (جرگان).

الفبا

صوگنی یلرده تورلی غزته و ژورناللر مزده قام اهللر مز طرفدن الفبا و املا مسئله لری توغروسنده بایناق جدی فکر و ملاحظلر یازلدی و هانده یازلا.

بردن شوشی یازولرنی هر وقت اوقوب کیلگانگه. ایکنچیدن اوزمه بر نیچه یلر آنده - مونده معلم بولوب، شول اشدده آزمی - کوبعی الک حاصل ایتمکگه کوره، شونلر آراسینه اوزمنک «الب - بی» یعنی قصدر و قصدینه توشدم.

هر ملت ادبیاتینگ دوامی و کمالی، شول ملتنگ تل و یازوو- ینگ ترتیبی بولویونه مر بوطدر. ترتیسز و برینگ آخینه

عادتا یاقتی، ضیا کورمگان فوطوغراف پلاستینکسی شیکلی اولغان بر بلاغه الک محیطنگ تأثیرنگ نی قدر دوامی. اساسی بولاچینگ درجه اهمیتی ایله اولچامک تیوشلی بولور. بر ملتنگ امید استقبالی بولغان بالانک الک محیطی ایسه آنا قوجاغیدر. انسانلرنگ الک برنجی مر بیلری آنالریدر. بالارغه الک اول حسیات دینی و اخلاقیسنی آنالر تلقین قیلور. اویلاب قارا کر! بالالرنک احوال روحیه و اخلاقیسنی بلمه گان جاهله بر خاتوننگ اوسدرگان بالاسی نی بولاچاق؟.. طبیعی بر نرسه بولاچق. ایشته جاهله والدهلرنک قوللرندن چقغان کسیرنگ کسی دین و ملت دشمنی. هر راست کیلگان آدمگه کفر بیچاتنی باصا تورغان بر متعصب؛ کسی ده دینسز شارلانان؛ بر قسمی ده کشی آداب، اوغریلق قیلوب یوری تورغان آدملردر. بونک ایچون یاوروپاده بالا تربیه ایتو خصوصنده حکومت هم اهالی همده عقلی باشنده بولغان بر کوب خاتونلر برلشهردهک جمعیتلر تشکیل ایتکانلر. آچهلر جیوب قزلر مکتبی، خصوصی مؤسسهر آچقانلر.

یاوروپاده خاتونلر مکتبلری بر نیچه قسمدر. بری کبارلرغه یعنی یوک کسیرنگ بالالرینه مخصوصدر؛ بر قسمی عمومغه علوم ابتدایی و اعدادیه نی کوستر؛ بر قسمی ده فقرا، اورتا حاللی عائله قزلرینه صنایع اوگره تور. مثلاً: قزلر ایچون تگوجیلک، آشچیلق، چیلتهر، اویوق به یله وچیلک شیکلی قول هنرلرینگ هر بریسنی اوگره تکان مکتبلر باردر. حتی بیانیه و گارمون کی تورلی اویونلر اوگره تکان مؤسسه لرده بار. بونک شیکلی هر مکتبلرینی صالدرغان و آنده غی معلملرنک زالونیالرینی بیرگان یالکر حکومت گنه توگل، دینی و ملتینی یاراتقان اوزینک دینده شلرینه و انسانیتکه خدمتی وظیفه. بورچ دیب بلگان حمیتپورور بایلر و خاتونلرنک تشکیل ایتدیکی جمعیتلردر.

بو سطرلردن وفکرلردن یاوروپاده ایرلردن بیگرهک خاتونلرنک ملت و مملکتنگ آله بارووی ایچون مکتب و مؤسسهرلرگه بیک زیاده اهمیت بیرولری آگلاشیلادر. (ینا علیه ملت آنالردن عام و معارف خصوصنده صوگ درجه که قدر فداکارلق کورساتولرینی و ایرلرگه اورنهک و رهبر اولماق لری اوتته مز.) بزده بیچاره قزلر. خاتونلر عطا لتهک، جهالتک و ئولومگه محکوملردر. بزنگ ملتنگ نصق خاتون فرض ایتولسه بو نصننگ عطا لتهک محکوم و بر صفر - تولدن عبارت اولدیغنی اعتراف ایتمک ضروریدر. یاوروپاده خاتونلر طریشلر هر تورلی مشروع اشگه، صنعت که کره بللر. خانلردن انسان نعللری اوستنده شاگردلرگه درس بیرمک ایچون استحضرارت تشریحیه ایله شغللرنگانلر و بو مسلك ایله ترکک ایتکانلر بار. بنا علیه بو خاتونلر فائده لانور بر

باشلاغانلردر). مین اوزم اوقوتقان مکتبلرده مونی بایناق تجربیه قیلوب کوب فایداسن کوردم .
حرفلرنک یازولوری و آنلرنک اصول تعلیمی حقیقده یاقینده یازارمن انشاءالله .

یگی قریه سنده اوچیتل ضیاء الدین ینغالچیف .

تل و ادبیات اوقتو اصوللری

(باشی ۵ نچی عددده)

مونه شول ره وشچه ابتدائی مذا کردن صوگ کتابدن اوقو باشلانور . کتابدن اوقوتام بولغاندن صوگ . معلم ، شاگردلرگه اختیاری اش بیرر . شویله : اوقو ئه بیرلرندن هر بر جنسی وهر بر صنفی اوزلرینه باشقه آیروب . بر یرگه جیناب . یازارغه قوشار . مثلاً : کاغد جنسندن بولغانلرنی بر اورنغه ، تافتایاکه آغاچدن یاسالغانلرن ایکنچی ؛ تیمر بایسه آندن باشقه جنسندن اشته نگانلرن اوچنچی اورنغه جیناب یازارلر .

جنسلر دخی صنفغه آیرتدرلور . مثلاً : یازو ایچون کیردک بولغانلرن بر بولهک ، اوقو ایچون لازم بولغانلرن ایکنچی واح قیلوب یازارلر . صنفلرنی نوعگه آیرتدرلور . مثلاً : قلم هم قارلار لرنک نوعلری کبی .

علمی و فنی مقاله لرنک هر بر سنده شول کورسه تلگانچه اش کورلور . هر بر سندهده شول ره وشچه ، ئه بیرلرنی جنس ، صنف هم نوعگه آیرتدرلا بارلور . بونی یکردک ، یوقاریده غیچه ، ابتدائی مذاکره آرقاسنده اوتوگه دقت ایتدیرگه تیوش .

اورنی کیلگاننده شونیده ئه تیوب کیتیم : یوقاریده غی . ابتدائی مذاکره من ایچون مثالغه آلتغان «تورکی اوقو» نده غی مقاله . تعلیم قاعده سینه بتونله ی خلاف هم بالارنی تمام یالقدراچق ره وشده اوزون یازغان . بو مقاله ده باشقه آرتق سوزلرنی (واق-تویه کلرنی) قویوب طوروب ، فقط اوقو ئه بیرنگنه یازارغه کیردک ایدی . چونکه آنک شیکلی آرتق سوزلر ، واق تویه کلر ابتدائی مذاکرده کوبسی سویله نه چکلر . حتی ئه لگی مقاله ده شونیدی اهمیتسز سوزلر بارکه ، آلازنی ابتدائی مذاکره ده آوزغه آوزغه تیوش توگل . آلاز تیک وقتینغه ئه ردم ایته چکلر . اگر آندی ، صنفده معلملرنک آوزلرندنغنه سویله نورگه تیشلی بولغان سوزلرنی ده قرائت کتابلرمنغه کرتیه بیرسهک ، معلملرگه اوزلرندن سویله رگه برسوزده قالماس بیت ! طالبوکه ، تعلیم قاعده سی بونچه . کیردک فیندیگنه درسک بولسه ده ، آنده هر وقت معلمگه اوز یاتندن سویله رگه ده سوز قالدیرلق زهرشده جیناغراق یازلورغه

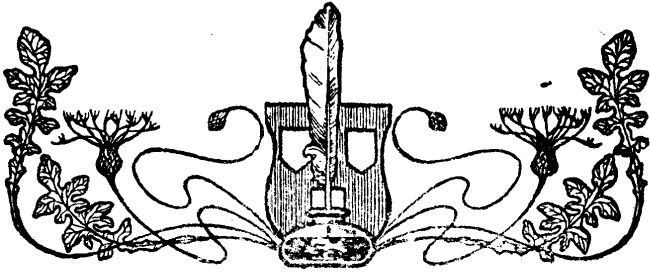
موافقتی بولماغان تل ایله یازو اوزرینه بنا قیلنغان ادبیاتک ، بو کون بولماسه ده قایچانده بر بته چکیده شک یوقدر . شونک ایله برگه ملتک اوزینک بتووی ده برده عجبیه بولرک اش توگل . تل جان بولسه ، یازو آنک بدیدر . صاو بولماغان بدنده جاتک اوزاق یاشاوی محالدر . بو کونده بزنگ یازوومز صرخاو . دواسینه کربشلمه سه اش خوفلی . بونی دوالاو کبی مقدس اش ایسه البته قلم ایله لریمز اوستوننده در . آلاز توزه قاسه لر بزگه آنی جیت کشیلر کیلوب توزه توب بیرد چکلر توگل . شول توغریده غزته و ژورناللریزده مقاله و مذاکره یازیلوب بر قرارغه کیلونسه و مطبوعات اوزیده اوزینک کورسه تکان یولی بلهن بارسه . تیوشلی وظیفه سن اوته گان و املا توزه تر ایشنه نیگز صالحان بولور .

مطبوعاتمزه بیک کوب تورلی املا لرنک حکم سورولرینه سبیلرنگ برسی حرفلرمنک ترتیبسز لیگیدر . حرفلرمنی اصلاحغه کیلک یوللر بار .

معلومدرکه اصول جدیدنک ظاهر بولونندن بو کونگه قدر بعض حروف ۴ شکله (ب . ب . ب . ب) و قایو برسی ایکشیه رده (و ، و) یازیلوب کیلیدی . شول اصولده بیک کوب «النبأ» لر یازلیدی . شول یول ایله اوقوب بیک کوب کشیلرمن ادیب ، محرر و پیداغوغ بولیدیلر . شول کشیلر طرفندن تگی «النبأ» لرنک صانی تاغن اوسدیریه توشدی .

صوگره بعض پیداغوغلرمن اولده ۴ شکله یازغان حرفلرنی ایکیده و ایکیده یازغانلرن برده یازارغه ممکن ایدیکن اثبات ایتدیلر . لکن بو صوگئسی تیوشنچه تارامادی . ئلی حاضرده ده بیک کوب معلملر ، باش ب ، آخر ب ، قویروق ب . دیب اوقوتا بیرلر . بو ایکی نوع اصولنک صوگئسی اولگیسنه نسبتاً البته برگه برینکل . بونک ایله ابتدائی مکتبلرنک برنجی صنفلرنده اوقوچی بالارلرنک شونده اوتکارگان عمرلرنک یاریجی خلاص قیلندی . اولگیسی ایله بالارنی اوقو و یازوغه اوگره تونک نقدر آغ ایدیکی معلملرگه گنه معلومدر . باش ب ، آخر ب الخ . . . دیب اوقوچی بالار بیک جش ایکشیه ر اوچر یلسز یازو یازوب تورکی تانی آلیمیلر ؛ برنجی صنفدن اوته آلیمیلر .

«سوز - سوزنی چغارا ، یومروق کوزنی چغارا» دیگان توسلی ، صوگ یلدرده معلمک خدمتنده انبا ایله شفقنه اش کوررگه توغری کیلگانلکدن کوب تجربهلردن صوگ ، مینم کوگلم شوشی قرارغه کیلیدی : انبامزنگ بتون حرفلن بره رگنه شکله یازارغه ممکن . یالغزی ، ه حرفلریگنه ایکشیه ر شکله یازولورلر . (حتی ، مینم اویبچه ، ایسکیده ده شولای یازغانلردر . حاضرده تیک بر آلاشماو سبیلیگنه آلاز ئله نچه شر تورلی ایتوب یازلا

مطبوع اثرلر

آلأغربك . ايسرتكچ ايجو سيبندن آدملر باشلرينه كيه طورغان بدبختلكلرني تصوير قيلول يازلغان قسقه ير رساله در . يازوچيسي نورالله الكمالي در .

ملت و مليت . ملت و مليت حقنده بعض ير فكرلر بيان قيلودن عبارت بولغان بو رساله نك مرتبي جمال الدين وليدوف و ناشري ده «وقت» اداره سيدر اوقورغه تيوشلي بر اثر .

قاراگنبلقره . روس معيشتيني تصوير قيلودن عبارت بولغان روماندر . محرري آ. اي . كوپرين و مترجمي ز. ايشايف بولوب ناشري ع . عبيدالدين در .

ايضاح نامه . اوتكان ۱۹۱۳ نجبي يل اورنبورغ مفتيسي طرفندن اوقا شهرينه چاقريلغان اماملر . آخوندلر . مدرسلر مفتي رياستنده مجلس توزوب ديني مکتبلر و مدرسلر نك درس ترتيبلري حقنده مذاكره قیلغانلر و قرار بيرگانلر ایدی . ۱۴ - ۱۵ نجبي ديكارده بولغان اوشبو مجلس قراری حقنده اوقا اماملرندن آخوند جهان گير آيزگيلدين . ضياء الدين الكمالي ، محمد صابر الحسني همده اورنبورغ دوخاونوي صوبراينه سنده ترجمان صوفي احمد قدرغولف «ايضاح نامه» توزوب باصدرغانلر . مونده اسمي يازلغان اثر ، شوشي كتابدنر . اصل قرار . شول وقتده غرتلر ، ژورناللارده باصلوب چيققان بولسه ده آگللاشمي طورغان اورنلري كوب ایدی . بو «ايضاح نامه» شوندي اورنلرني آگللاتادر . روسچه ترجمه سي ده برلكده باصلغان . بهاسي ۵۰ تين . اوقورغه تيوشلي بر اثردر . هر بر شهوور كتابچيلرده بولسه كيردك . بر نسخه سيني هديه قيلول ييازولري ايجون ناشر و مرتبلرينه تشكر قيله مز .

اسلام مدينيني تاريخي . بو كتابنك نيندي نرسه دن بحث ايتكانلگي اسمندن معلوم . مؤلفي : سوريه خرستيان عربلرندن جرجي زيدان بولوب اوز تلمزگه ترجمه ايتوچي ده ذاكر القادري

تييش ، شاگردلرني قزقدرو ، درسلرينه كوكل قويدرو ايجون ، معلمك ، كتابده غيدن طش . اوز ياتندن ده سوزلر قوشووي ، اوز خزينه سندن ده نه زردك معلومات اوستي بارووي ، اصول تعليم نقطه نظرندن ، فرض درجه سنده .

بو حقده بر «توركي اوقو» كتابنغه عييله يهز . بايكه بزتك بتون درسلكلر مز شول كيمچيلكدن پاك توگلر . (*) همهي شول ناچار آوروبلن مبتلا . نه يتورگه ممكن كه . بزتك درسلكلر مز (خصوصاً قرائت كتابلري) فايداسز آرتق سوزگه بيك بايلر ؛ لکن ، شونك بلاسندن ، مندرجه نك تورلري - مادهلري حقنده غايت يارلير ؛ كاشكي . سوزلرني قسقه راق جينه - غراق قيلولده قرائت كتابلرينك مندرجه سن جامه لي ايتسلر ، موضوع ومادهلرني كوبردك كرتسلر . نيقدر گوزل ايتكان بولور لر ایدی .

دخي ، نه لگي مقاله ياقندن يراقغه كوچو قاعده سي بزينچه «توركي اوقو» نك باش ياغنده يازلورغه تيوش ايتكان ، ايتك صوگنده يازلوب قويولغان . بو ده ، مؤلفنك زور مساهله سي .

فقط ، شونك بلهن برابر ، بو نك ايجون ، «توركي اوقو» ايه سي نه رحمت نه يتورگه ده بورچليمز . چونكه قرائت كتابلرينك مين بيلگانلرينك كيربنده ، بالارغه ايتك اول تانشدررغه كيردك بولغان اوقو نه بيرلرينك اوزلري توگل ، حتى كوله گه لري ده كورنمي . بو افندي نه لي ياري بوني ايسندن چغارماغان .

مقاللر نك محمد جمال فيلسوفى : بو حقده اولده آچق سويله نوب اوتكانلكدن آني تكرر غه لروم يوق .

منطقي تفتيش :- (логический разбор) آ گللاتوب اوقوده بونك ده ايتك برنجي كيردك وظيفه ايتكانلگي سويله نوب اوتدى . تيك ، بو اورنده ، آنك نيدن عبارت بولغاننغه آگللا - توب اوتهرگه تيوش : بو تفتيشدن ، مقاله لر جمله جمله قيلنوب تحليل ايتلكانده وشولاي اوقولغانده ، كيردك معنا ، كيردك سوزلر - افاده - لر نك بر يرسي بلهن بهيله نشن ، بر معنائك ، بر افاده نك اوزندن صوك نيندي معنالر ، نيندي سوزلر ويندي افاده لر كيلورگه كيره كلگن لازم ايته باروون تيكشرونني آگللا رغه تيوش . «منطقي تفتيش» شول بولا .

(آخرى بار)

معلم : عبدالرحمن سمدى .

(*) درسلكلر مز ، ييگره كده قرائت كتابلر مز حقنده وقتي بلهن تقيد ومحاكمه لرمني ده يازوب اوتسم كيره ك .

افندیدر. مونك عرب تلنده بولغان اسلى بيش جز بولوب بنونسى ۱۰۰۰ بيت مقدارنده در. ذاكر افندى مونك برنجى جزئىنى ايكي كيساك گه آيروب تمام نشر ايتدى، جمله سى ۳۲۴ بندن عبارتدر. بو اثرنگ موضوعسى عموما مسلمانلر ايجون بيك اهميتلى نرسه لربكانلىكى معلوم. باش عالمه رز. موني باشندن آخريته قدر تيكشروب چيقسه لر و اوزلرينگ شهبه لرينى عرض ايتسه لر هم علم گه هم ده مسلمانلق غه خدمت ايتكان بولورلر ايدى. ذاكر افندى اسلام علملر نندن ياخشى خبردار بولغانلندن، عرض ايتولگان شهبه لر حقتده ايضاحات بيرر، نا گده اعتراضلرينى حقلى تابسه اصل مراتبى بولغان جرجى زيداننگ اوزينه اسلام قيلولر. اوشبو واسطه ايله مسئله حل ايتولور. ذاكر افندىنگ توركيچهنى عربچه گه ترجمه قيلو توغروسنده نى قدر مهارتى بولسه عربچه نى توركيچه گه ترجمه قيلو توغروسنده غى مهارتى شول درجه ده در. تل و املا، جمله تاليفى نيچوك بولسه ده بولسون اما آنك ترجمه سى هر وقت اصلنگ روچينه موافق بولادر. مؤلف گه كيه طورغان بختلر حقتده ذاكر افندىنگ بى طرف ايتكانلىكى معلوم. شولاي بولسه ده مؤلفنگ آياغى تاياغى و قلمى حقلقدن آيرالغان اورنلرده اوزينك ملاحظه سىنى سزق آستينه يازوب كيتو ذاكر افندىنگ بوزجى ايدى. حالبوكه اوشبو بوزج بعض بر اورنلرده اوتعلمى قالمشدر. جمله دن: (۱) ۸۱ نچى بيتده اوشبو روشده بر عبارت بار: « مغيره، آنك (حضرت ايلنگ) يائنه كيلوب: خلافت اشلرينى تمام قولغه آغان غه قدر اوچونچى خليفه زمانده غى كبت، زبير، معاويه و طلحه لرتى ايسكى اورنلرده والى ايتوب قالدرو تيوشلگن سويله دى. بارچه خلق اوزينه بيعت ايتوب خليفه لگنده نفوذى توغواج. تله گانن اشله ونى موافق كوردى. عقل دائره سنده قينغان بر كيكاشنى على. (اوزينى) آداو صاناب قبول ايتادى» (۱). اوشبو جمله ده طاحه (۲) برله زبير سوزى ياكلس كركان بولسه لر كبره. چونكه بو ايكي آدم، اوچونچى خليفه لرنگ واليلرندن توگل هم ده رسمى بر اورنلرى ده يوق ايدى. بلكه مونلر خليفه لر حضورنده كيكاشچى بولوب طوروجى «شيوخ المهاجرين والانصار» اسمنده گى صنف جمله سندن بولوب خليفه لر و باشقه لر قاشلرنده ده بيك حرمتلو آدملردن صانالار ايدى. ابن جرير، اوشبو واقعه نى حكايه ايتكان اورنده (تاريخ

الام. ج ۵ ص ۱۵۹ - ۱۶۰) معاويه اسمينى طاحه هم زبير اسملى ايله برلكده توگل، بلكه باشقه بر اسملر برله ذكر قيله در. (۲) ۱۲۳ نچى بيتده يحيى بن اكثم وزيرلر جمله سندن صانالاشدر. مونك ياكلس ايتكانلگنده شهبه يوق. چونكه يحيى بن اكثم بر وقتلر هر نى قدر وزيرلر گه قدر نفوذ يورتوب طورغان بولسه ده وزير بولغانى يوق. آنك ترجمه حالى بيك معلوم. مذكور ذات قاضى و قاضى القضاة لر جمله سندن در. «يحيى بن خالد البرمكى» ديب يازاچق يرده جرجى زيدان قلمى سهو قيلول «يحيى بن اكثم» ديب يازغان بولسه كبره. (۳) ۱۸۵ نچى بيتده: «غثيمت مالينگ ايكنجى الوشيني هاشم اوغلار نندن بولغان ياقينلرينه. عبدالمطلب. عبد مناف اوغلارينه بيلگوله دى» ديگان جمله، اصلنگ: «والثانى يفرق على ذوى القربى وهم بنو هاشم رهط النبى وبنو عبدالمطلب وبنو عبد مناف خاصة» ديگان سوزينك درست ترجمه سى بولسه ده موندن مقصود. نيندى نرسه ايتكانلىكى آچيق آگلاشميدر. رسول الله حضرتلرينه يراق بابا بولغان عبد مناف بن قصى نك: عبد شمس، هاشم (عمرو)، مطاب و نوفل اسمنده دورت اوغلى بولوب اولگى اوچيسينگ آنالرى عاتكه بنت مره و صوكشيسينگ آناسى ده واقده اسملى بر خاتون ايدى. شوشى دورت تارماقنگ نسللرى بيك كوب بولوب «بنو عبد شمس»، «بنو هاشم»، «مطلبيون»، «نوفليون» ديب مشهورلردر. حضرت رسول الله غه كياو بولغان ابوالعاص، مروانى خليفه لر، امويلر، رسول الله طرفندن مكه گه والى قينوب قويلغان، عتاب بن اسيد، عثمان بن عفان حضرتلرى و آنك آنا بر طوغمه قارنداشى وليد بن عقبه، ابو حذيفه و باشقه لر «عبد شمس» تارماغندن بولوب، مشهور كورده شجى زكانه بن عبد يزيد، مذهب باشلغى امام شافعى «مطلب» تارماغندن ايدى. جبير بن مطعم حضرتلرى و باشقه لر «نوفل» تارماغندن در. هاشم تارماغى ايسه هر كم گه معلوم بولديضدن مونده سويله رگه حاجت يوق. جاهليت وقتنده بنو عبد شمس ايله نوفليون بر اتفاقده بولوب بنو هاشم ايله مطلبيون بر سوزده ايديلر. بو حال، رسالت صو كنده ده شول روشده دوام ايتدى. حتى قریش، رسول الله غه بايقوت اعلان ايتديكلر ننده مطلبيون، بنو هاشم ايله برلكده «شعب» كه كرديلر، نوفليون ايله بنو عبد شمس دشمنلر طرفنده قالديلر. رسول اكرم حضرتلرى غثيمت مالى تقسيم ايتكانده «خمس» حصه سندن بنو هاشم ايله مطلبيون غه بيروب، بنو عبد شمس ايله نوفليون گه الوش چيقارمادى. بنو عبد شمس دن بولغان عثمان بن عفان و نوفليوندن بولغان جبير بن مطعم حضرتلرى رسول الله غه باروب: «بزنگ سيگان بولغان قرابتلر

(۱) اصل عبارتى: «جاء المفيرة يومئذ و اشار عليه باستنقاء الزبير و معاوية و طلحة و سائر العمال كما كانوا في زمن عثمان حتى يستتب له الامر و تجتمع على بيعته القلوب و تتفق الكلمة ثم يفعل بعد ذلك ما شاء - وهو رأى رجل حازم فمده على من قبيل الغش فلم يعمل به». (ج ۱ ص ۶۵). (۲) طلحه بن عبدة بن عثمان در. مونك آتاسىنگ اسمى «قاموس الاعلام» ده عبدالله اسمنده ياكلس باصلغان. توزاتور گه تيوشلى.

ادیاتلرینه رغبت ایتولرینه موندی اثرلرنک ایکنچی مرتبه باصلولری دلیل بولسه کیرهک .

احمر مرمت افندی . تورکیانک الوغ محررلرندن بولغان احمد مدحت افندی حقمده یازلغان بر اثردر . حتی پوچتھسی ایله ۶۰ تین . ساتولا طورغان اورنی «وقت» ادارهسی .

تاسماقلمر . مرتبی : گرای آرسلانوف بولوب ناشیری برادران کریموفلردر . ۲۰ بیتلک کچوک بر رساله در .

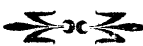
اشعار:

کوکل یواتو .

آتون آطقان بدن سازغه ، نجس ایتمه س ضرر
 قالماس اول بیرده عمرگه ، بر بختلی جان تابار ،
 سد اولاماز صاف صووی دوکغز یاطوب بوغان بلن
 یرگه سکمه س هیچ اوزندن ، آقناغه بر یول تابار .
 نهق شولای بزدن یراق تورغان حقیقت یولدزی
 منگو سوغس اول مقدس دن ، قاچان ده نور یاوار .
 تورلی بلجراقدن طونوب بئکان کوکلنگ کوزگیسی
 پاکله نور حق کوثرندن ، ایزگی ازدن یول تابار .
 تورلی ظلمت همده وحشدن بویالغان یر یوزی
 صافلانور ، حق چیشمه سندن رحمانی بر نور یاوار .
 قاپ قارا طاب برله کرله ننگان آدم کوکلری
 آرچیلور ، حسد بلن طولغان یوره کدن قان آغار
 آچی کوز یهش دهتتندن ، صارغایوب بئکان عالم
 رحمانی حق یا کفرندن ، تورلی تورلی گل تامار .

ای عادل حاکم جهانغه ! ای مقدس لفظ «حق» !!
 بخش اید ، اسمک ایشتلگانده کوکلگه زور حیات .
 بختیار میرزانوف . «آندیجان» .

مطلبیون قرابتی ایله بر تیگز بولسه ده مطلبیونغه غنیمت مالندن
 الوش جیقاردک اما بزنی محروم قالدردک « دیدیکلر نده رسول الله
 حضرتلری : « بنو هاشم ایله مطلبیون (بر برینه نصرت بیرو
 جهتندن) بر قبله حکمنده لر » دیب مونگ سینی بیان ایتدی
 (صحیح البخاری . ج ۴ ص ۵۷) . خلاصه : رسول الله حضرتلرنک
 عبد مناف بالالرندن بولغان بنو هاشم ایله مطلبیونغه حصه بیروب ،
 بنو عبد شمس ایله نوفلیونگه بیرمکانلگی معلوم بر مسئله در .
 شولای بولغاچ « غنیمت مالینی هاشم اوغلرندن بولغان یاقینلرینه .
 عبدالمطاب هم عبد مناف اوغلرینه ییلگوله دی » دیگان سوزنک
 معناسی . نی بولادر؟ لکن بو یرده ذکر ایدلگان مساهله وده ساسمحلر
 کتاتبک اساسنده توگل ، بلکه فرعی بولغان یک جزئی نرسه لردر .
 موندی زور وفی طرزده کتاب یازوچیلر ایچون بو قدرگنه
 یا کلتشولر بولمی ممکن توگل . کتاتبک اصلی ، عربی لسانده اوشبو
 موضوعده بولغان اثرلرنک برنجیسی بولسه اوز تامزده کی
 ترجمه سی ده برنجی جدی اثردر . شونک ایچون خلفمز آراسینه
 کوب تارالورغه وکوب اوقولورغه تیوشلیدر .

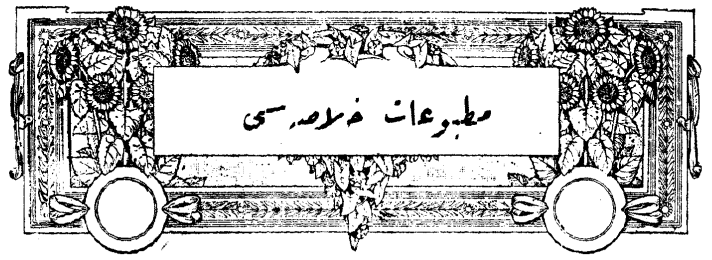

غنی بای . عبد الغنی حاجی حسینوفنگ ترجمه حالی .
 کتوبلری وانگ حقمده خاطره و باشقه لر یازلمش کتابدیر .
 قازان واسترخان ، قریم وتورکستان روسیه طرفندن ضبط ایتولدیکندن
 صوکل اورال وایدل بوینده یاشی طورغان مسلمانلر باشینه کیلگان
 انقلابلرنک الگ الوغسی « اصول جدیده » انقلابی ایکانلگنده
 شبهه یوق . مونگ سینندن مسلمانلرنک فکر و عقیده لری .
 خصوصی و عمومی معیشتلری بتولنه ی یا گ روش گه کردی ، اصول
 جدیده سینندن مونلرنک تاریخلری ، بر برینه ضد بولغان ایکی
 دورگه آیرلندی . بو ایسه هر کم گه معلومدر . عبد الغنی بای اوشبو
 معنوی انقلاب قهرمانلرنک بری ایدی . شونک ایچون بو اثر ،
 « اصول جدیده » مسئله لری نقطه سندن غنه توگل ، بلکه تاریخمز
 نقطه سندن ده اهمیتلیدر . تاریخمزن یازوچیلرنک کوزلرینه الگ
 یاقین طوراجق وانلرغه ییک کوب یاردم بیره چک اثرلرنک بریسی
 شوشی کتاب بولسه کیرهک . عبد الغنی حاجی اسمینی ملتزم
 انشاء الله اونوتماز و اونوتمازغه تیوشلیدر . ۳۰۷ بیتده باصلغان
 بو کتاتبک مرتبی برهان افندی شرف بولوب ناشرلری ده
 عبد الغنی حاجینک رفیقھسی شیرین بانو خانم حسینوا هم بالالریدر .

ماسا . قازاق شیوه سنده شعرلر مجموعه سی بولوب مرتبی
 « قازاق » غزه سی محرری احمد بایتورسونفندر . ۹۳ بیت بولغان
 بو اثرنک حتی پوچتھسی ایله برلکده ۳۰ تین . قازاقلرنک اوز

افسالی . قدیم زمانه درده حکمدار لر و بایرلر طرفدن علم و معرفت یولنده قیلنغان و قنلر نك کو بلدگی سیندن تورکستان خلقلر یئنگ علم یولنده بولغان غیرت لرینه کیمچیلک کیلدی . تورکستانده بولغان عادت که کورده و قنلر ، عالمدر اداره سینه بیرلوب طور دیلر . عالمدرده اوشبو و قنلر نی آشاب سیمردیکلر نندن صوگ کوب خاتون آلورغه کرشدیلر ، علم و درس ایله شغلانورگه و قنلری یشمی باشلادی . اوقوتمق اشلری اهلیتسز آدملر قوللارنده قالوب عالمدر اورنلرینه جاهلدر اوطوردیلر . عوام خلقلر ایسه عالم و ممتنن بولور ایچون عمرنی مدرسه ده اوزدرو لازم ایکانلگینی اعتقاد قیلنمقدهلردر . عوامنک اوشبو باطل عقیده لری سیندن «عالم» دیب مشهور بولور ایچون شاگردلر ، بتون عمرلرینی مدرسه لرده یاتوب اوزدرلر . بخارا شهرنده گی یورتلرنک الک ارزانی اوچیوز صوم بولغانی حالده مدرسه ایچنده بولغان حجره لر نك الک ارزانی اوج مک صوم بولوونک سببی اوشبودر . چونکه مدرسه طشنده طوروب اوقوچی آدم ، امام اعظم درجه سنده عالم بولسه ده بخارالیلر نك اعتقاد لرینه کوره «عالم» حساب قیلنماز . تورکستان عالمدری تورک بالالری بولدقلری حالده اوزلرینک آنا تللری ایله تقریر قیلورغه و مقصود آگلا- تورغه اقتدارلری یوقدر . بلسکه مونلر اوز آرالرنده فارسی لغتی استعمال قیللر . شونک ایچون بو عالمدر ، دینی و دنیای کیره کلرینی آنا تلنده ، یینگل آگلا تودن عبارت بولغان اصول جدیده مکتبلرینه رضا بولمیلر ، تورکی تلنده بولغان علمدن فائده کوره آلورغه اشاعیلر . تورکستان ولایتلرنده یوز میلیونر قیمتده بولغان و قنلر ، آچ کوزلی ملالر ایله عوام متویلر سببی ، دین و ملت یولنده بر تینلک فائده کیتورمادیکلری اوستینه اوزلری ده هر کون یوغالوب ، تلف بولوب طورمقدهلردر . اگرده تورکستانده بولغان و قنلر ، وجدانی آدملر قوللارنده بولسه لر ایدی مونلر منتظم دفترلر یورتورلر . مدرسه لر نی اصلاح قیلوب درس لر ایچون پروغراملر توزورلر و شونلرغه موافق اوقوتدرلر ، آرتوب قالغان فائده لردن شهرلرده ، آلارده یاگی مکتبلر آچوب طوررلر ایدی . تورکستانلیر عمر بوینچه بو حالده یاشامازلر ، البته کوزلری و فکرلری بر کون آچلور ، لکن شول کونده حاضرگی و قنلر تمام یوغالوب بتکان بولور . چونکه مونلرده جهالت ، فقیرلک ، اخلاقسزلق فوق العاده در . تورکستانده شوندی شهرلر باردر که فاحشه لر نك صانلری ، بانغ بولغان ایرلرنک صانلر نندن بر آز آرتقدر . بو فاحشه لر ، نیچوگ کون کیچره لر و نی برله رزق حاصل قیللر ، مونلر نی کیملر تریه ایتهدر؟ جوابی ایسه معلوم . « اندیمان » شهرنده اوتکان یل قرق عدد سوداگر بانقروت بولغان ایدی ، بو یلده بانقروت بولوچیلری آلمش غه یتدی .

اجتهاد . حریه نظارتمز « اردو الفباسی » اسمی ایله آبروم یازلا طورغان الفبانی قبول ایتوب عمل که قویدی . بو اش ، بزنگ مقصودمز بولماسه ده مقصودمزغه طوغری بر آدمدر . آبروم حرفلر احتمال که گوزل بولمازلر لکن چیتون بولغان گوزل که کوره ، یینگ بولغان یامسز یاخشیراقدر . طوتاش حرفلر سیندن مطبعه لر نك ضررلری حسابسز ایکانلگینی مطبعه لر که یاقین طور وچیلر بلورلر . لاتینچه بولغان ۸ حتی ۶ پونطو حرفلر برله نشر ایتوله طورغان غزته لر بولغانی حالده بزنگ ۸ پونطو حرفلر مز بر اش که یارامیلر . ۱۶ پونطو حرفلر مز نك ده حالی معلوم . بزنگ ایچون الک فائده لی یول لاین حرفلرینی قبول ایتودر . شوندن باشقه روشلر ایله نی قدر اصلاح ایتسه لرده کوزگه کورنورلک بر اش چیقماز . شولای بولسه ده آبروم حرفلر نندن عبارت بولغان « اردو الفباسی » نی ممنونلک ایله قارشو آلمقدهلر .

اسلام جمعوعه سی . ایرلر ایله خاتونلر نك هر بری الله تعالی نك بنده لر ی بولوب . مونلر الله تعالی قاشنده بر تیگرلر ، شریعت حکملرینی بر تیگر یوکلرلر . قرآننک خطاب لرینه ایرلر ایله بر لکده خاتونلر ده کرلر . بعض بر عمللر ده ایرلر ایله خاتونلر آراسنده بر آز آبروملقلر بولسه ده معامله طوغرولرنده ایرلر ایله خاتونلر آراسنده آبروملق یوق . خاتونلر اوز ماللرینه اوزلری خواجه بولوب صاتو آلو ، اجاره و عاریت که آلو بیرو ، قاضی حضورینه باروب دعوی قیلو و جواب بیرو طوغرولرنده ایرلر ایله برابرلردر . « صحیح البخاری » ده « خاتونلر ایله صاتو آلو ایتمک » دیب قولنغان بر باب بار . خاتونلر نك طیبلیق قیلولر نندن منع ایته طورغان دلیل ، شریعتده بارلغی بزگه معلوم توگل . رسول الله زمانده بعض خاتونلر اوز آرزولری برله صوغش یرلرینه بارلر ، عسکرلر که خدمت قیللر ، جراحتلرینی باغیلر ، شهیدلر نی تاشیلر ایدی . « صحیح البخاری » ده « صوغش یرلرنده خاتونلر نك دواز قیلولری » اسمنده بر باب بار . اوشنداق بخاری ، خاتونلر نی ایرلر و ایرلر نی خاتونلر دوا قیلو حقنده بر باب یازمشدر . سفلر زمانلرنده مسلمان خاتونلر نك حاللری اوشبو روشده ایدی .

حالبوکه انديجان خلقينگ مامق ساتوب آغان آچقلىرى بويل، باشقه يللرغه كوره اون اوچ مليون صوم آرتقدر. مونلرننگ باقروت بولولرینه سبب ايسركلك، اوپش اويناو، فاحشه لر آسراو، آنا بابا ماللرينى سفاقت يرلرینه تلف ايتولريدر.

نرمناه . مسلمانلرننگ الك بيوك نقصانلرى وانحطاطنك الك كوچلى سببى مى مکتبلرنك آرتده قالولرى، عالملمزننگ ده كمالات ومعارفدن الوشسز بولولريدر. بتون اسلام دنياسنده وقفلرننگ پريشان صورته اداره قىلنولرى، شريعت ايله عدالت آراسى آچيق طوروى، «عالم» اسملى صنملرننگ لازم درجده خدمت قيله آلمولرنگ سببى اوشبودر. توركيا مجددلرندن بولغان سلطان محمود حضرتلرى ظاهرى كوچلرني كمالات كه كيتورمك نيتى ايله «حريه»، «بحريه» مکتبلرى تاسيس ايشكان وقتده معنوى كوچلرگه ده كمالات كيتورو ايچون «مدرسه عاليه» آچقان بولسه ايدى، توركيا عالملى ايندى يك كوب بول آغان بولولر، ملت ده يك زور فائده كورگان بولور ايدى. لىكن موندن يتمش يل مقدمگى تعصب ايله جهالت، نظامى عسكر توزولوگه، مکتب طي تاسيس قىلنويينه مانع بولورغه طرشوى قىلندن مدرسهلرني اصلاح قىلورغه ده اصلا رضا بولاچق توگل ايدى. جهالت هم تعصبغه قارشو طورودن سلطانلر عاجز بولدقلى حالده دنيا و حيات هميشه آغه كيتوب طوردى. روم وارمه نلر، بلغار باشقه لرده ملتلرنك باشلرنده مينيسترلرندن ده معلوماتلى، اجتماعى وسياسى اشلردن خبردار روحانلر ظوروب ملتلرننگ فكرلرني و املايرني ترقى ايتدرديكلرى حالده توركيا عالملى و شيخ الاسلاملى محدود فكرلى آدملر بولولر ايدى. اوشبو سببدن حتى وقفلى مکتبلر ده اصلاح قىلنمايلر، وقفلر ضايع بولدى. ملتلرنك حياتلى، استقبللرى مدرسه و مکتبلرننگ اصلاح قىلنولرینه باغلانغانلغىنى استانبول، حاضرگنه آگلادى. جاهلى تعصبلر ده شوشى كونلر ده گنه تيك طوراً باشلادى. مونك ثمرهسى اوله رق الك معلوماتلى آدملردن بولغان خيرى افدى شيخ الاسلام نصب ايدلدى. وقفلر اداره سيني اصلاح ايتوچى بو ذات، مدرسهلرني وشريعى ادارلرني ده اصلاح ايتسه كيردك. مونك شيخ الاسلام بولووى ايچون توركيا مسلمانلرنيك شادلانولرى غزته لرننگ يازغان مقاله لرنندن آگلشور.

شروت فنوره . بزنگ دنيا ده سلامت طوراً آلومز اقتصادى جهتدن كوچمز بولوب بولماوغه توقناغانلى حاضر نده يك كوب آدملرگه معلوم بولدى. اقتصادى اشلمز نك توزله آلماوينه يك قوتلى سببلرننگ بريسى خاتونلر مزنگ حيات مى گه قاتناشا

آلمادقلىرى، مشترك سعيلر ده مونلرغه اورن بولماويدر. بزنگ ملت مزگه سلامتلك و كوچ، خاتونلر مزنگ يارده چى بولولرى آرقاسنده غنه حاصل بولور. خاتونلر مزنگ هر تورلى سعى وغيرتدن، كسب وصناعتدن محروم طورولرى ملتنگ باروم اعضا سينيگ فالج خسته ليگنه مبتلا بولووى دىكدر. ايندى ايسكى عادت ويولالرمزنى صاقلاب طوررغه ممكنك كورلمى باشلادى. خاتونلر مز نك مى حيات غه قاتشولرینه زمان بزنى اجبار ايتدى. بو كونده خاتونلر مز دارالفنون زالينه كروب درس او قورغه كرشدلر. خاتونلر ننگ اش اشله ولرندن نى قدر فائده بولونى بلور ايچون اوروبانى كوررگه كيردك. كيف صفا ايچون گنه يوروجيلر بو مسئله نى آكللى آلمازلر. شوننگ ايچون هر يرده بر آز توقتاب يك اعتبار ايله تيكشزرگه حتى عائله لرننگ حياتلرني ده آكلارغه كيردك. اوروبا خاتونلرني بوزوق و مسرفلر ديب بلو طوغرى بلو توگل. كوچيلك آراسنده خصوصا حریت ايركن يرده مسرفلر، بوزوقلر، فاحشه لر يك كوب بولووى ممكن. اما ياخشى خاتونلر، يورت جيوجيلر، مملكتنگ بايووينه، علم ومعرفتینه سبب بولوچى خاتونلر، بوزوقلرغه نسبت قبول ايتاز درجده كويلر در. ايرلرنيك دنيا كوتولرنده، علم و بايلق حاصل ايتولرنده الك انابلى يارده چيلر و عقللى كيسگاشچيلر خاتونلر در. ياريژده بزگ دوست بر عائله بار. آنا ايله آنا و ايكي قزدن عبارت بولغان بو عائله ده آنا اوز مطبعه لرنده مدير بولوب طوراً. آنا، استملادلرني، كاسه نى و آوش يرشلرني باشقارا. الوغ قز كاتورنى و كوچك قزده صرف خاتون قزلردن عبارت بولغان مطبعه خادمه لرني اداره قيله در. شوشى روشده بزده بر مطبعه چى فرض قىلگز. بزده ايسه يالگز بر آنا اشهر، اوچ خاتون اورنینه وظيفه يروب اوچ ياكه دورت آدم كيتوررگه مجبور بولور. اما اوچ خاتون اوى اداره سيني ده ياخشى بله آلمادقلىرى سببدن صرف مستهلك بولوب طورلر، اصلا استحصال ايتازلر. شوشى بر رينه بتونله ضد بولغان حاللر ايچنده ياشى طورغان ايكي عائله آراسنده مسابقه ممكنيدر؟ بتون ملت، شوشدى عائله لردن عبارت بولغان صوك فرانسه ملتى ايله تورك ملتى آراسنده رقابت بولوغه احتمال بارميدر؟ (توركيانگ فرانسه دن يك زور پروسيتلر يروب بورچ آلوننگ وفرانسه نك توركيان بورچ صورارغه حاجتى بولماوينگ حكمتى اوشبودر).

وقت (جمعه مکتبلرى). مسلمان اولارنده مکتب واشقوللر يلدن يل آرتا، ياشلر يمز آراسنده دين طانوجيلر، مسلمانچه و روسچه او قو يازو بلوچيلر طوقناوسز كوبه يه طورادر. لىكن

تشبثی و اجتهادلری ایله آرلرندن بوندی بر اش باشلاغانلقنی کورگاچ مسلمانلرغه خیرخواه و ترقیپور بعض یر زیمستوالر اوزلری بوندی خدمت باشلارغه بولغانلر. مثلاً: استرلی اویازی زیمستواسی «یاگا قارامالی» اولنده دؤوخقلاصنی اوچیشچه حضورنده مسلمانلر ایچون شوندی بر اشقول آچقان. قارامالی خلقی بو مکتبنی بیک یاراتوب فارشی آغان و کوب کشی اوقورغه یازلغانلر. باشلاب یازیلوچی ملا، وؤذن و معلم بولغانلر. بونلر روسچهلرن یاخشیلاندرو ایچون یازلغانلر. حاضر کوب کشیلر آنده تاتارچهده اوقورغه تله گانلر، و فنی معلومات تاتارچه اوقلسه تیزرهک توشونورمز دیب قتلرنگده تاتارچه اویرهتلوون اوتگانلر. بو بیک حقلی طب بولغان شیکلی زیمستوانک مقصودینه و زاقو-نعهده خلاف توگل. لکن قارامالی مسلمانلرینگ بو طلبن یرینه یتکرو ایچون زیمستواغه بر مانع کیلوب حققان: زاقونده بوندی مکتبلرده اوقتو ایچون آینه حق درس کتابلری معارف نظارتی حضورندهغی اوچینی کامیتتیده قارلوب موافق طاباو شرطدر. حالبوکه بتون روسیهده آندن رخصت آنگان مسلمانچه درس کتابی طابو ممکن توگل. شول سببلی مسلمانلرنگ حقلی طلبن یرینه یتکروون زیمستوا عاجزدر. شاید مسلمان محررلری، باخصوص کتابچیلری بو مسئلهده زیمستواغه یاردمله شورلر و اوزلری نك باصدرغان درس و فنی مطالعه کتابلرن اوچینی کامیتتیه گه ییاروب موافقتن صورارلر. بولای ایتکانده استرلی زیمستواسی کبی بزگه خیرخواه مؤسسهلرنک آرمزده عام طاراتو ایچون خدمتلرینه یول دخی کیکایه توشهر ایدی.

مطابق

بال قورتی بلن ایشهک طوغریسینده نه کیهت

(جلال الدین رومی نك «مثنوی» سندن.)

بیک ماتور بر یه ملی کون بیرگان ایدی بیرگه خدای،
 بو ایدی دنیا یاراتلغان نه زلرلرده بوغای.
 یاقتی کونگه شادلانوب قوشلر عجب شاد صایریلر،
 هر اورنده جان، کورک باردرد. خداینک نفخی بار.
 اول عجایب چچکلر آچقان عجایب توسلرن،

کینه اوقو یاشندن اوزغان ایر و خاتون - قزلرمزنگ ۸۰-۹۰ پروسیتی جن معناسیله «نیغرامتنی» بولغان کبی اوقو یاشندهگی بالالرنک اوچدن ایککی الوشی اوقو یازو بلودن محروم قالا بارغاناق یاشرن توگلدرد. آرمزده ابتدائی تحصیلنگ عمومیلانوی هم منتظم ابتدائی مکتب و اشقولا بترگان آدملرنک ملتنگ طامر و اوزه گن تشکیل ایتولری قایچان بولور ئلی بونی ایتوب بولعی. لکن کوب یلرغه قدر کوبچیلگمز نیگرمز - یاش وقتلرنده اوقودن محروم قالغان و اوقوسهده الوش آلا آلمانغ نیغرامتیلر بولاچغی شبهه سزدر. بوندی حالدن قوتولو ایچون، خصوصا اوللرده - بیک آسأت یول بار. اولدرکم: زورلر (یاشی اوتگانلر) ایچون جمعه مکتبلری آچو. جمعه مکتبلری زاقون قاشنده و روسچه «واسکریسنی اشقولر» (یکشنبه مکتبلری) دیب اسمله نهلر. بونلر معارف مأمورلرندن رخصت و معین پروغرام ایله آچیلار. حکومت و زیمستوالر بونلر ایچون اوز مکتبلرینگ بنالرن، اوقو اسبابلرن، حتی معلملرنده بیرلر؛ بونلرغه زور مادی یاردملر قیلرلر. بونلرده هر پرازدنیق یا که بایرام کونلرنده (تیوش طابسه هر کونده ممکن) اوقو یاشی اوتگان کشیلرنی جیوب اوقوتالر. بونلرنی معین بر پروغرام ایله اوقو (مثلاً: بر یا ایککی صنفلی مکتب پروغرامن اوتکارو) ممکن بولغان کبی هر کشی یا گروه اوزلرینه کیرهک قتلرنی گنه اوقتورغهده ممکندر. یکشنبه مکتبلری آراسنده (مثلاً: شهرلرده) بیک زور درس اوقتوچیلری ده بار. اوچیتلک که حاضرلی، حتی گیمنازیا پروغرامن اوتکاره طورغانلری ده یوق توگل. شول سببلی یکشنبه مکتبلری ابتدائی مکتب کورگان کشیلر ایچونده بلوب اونوتقانلرن تکرار یا که بلملرن آرتدرو ایچون کوب یاردم ایته آلار. یکشنبه مکتبلری ملتنگ مدنی حرکتنده نی قدر مهم اورن طوتقانلقنی بلو ایچون روسیهده بوندی مکتبلرده اوقوچیلر یوز مکلر ایله بولغانلقنی، فرانسیهده ۱۰ مگدن آرتق یکشنبه مکتبلنده ۳۰۰-۴۰۰ مک آراسنده اوقوچی بارلقنی، گیرمانیاده بوندی مکتب و قورصلرغه یوروچیلر میلیوندن آرتقانلقنی کورسه توبته در. حتی صوگنی ایککی مملکتده کشی ایچون ایک کیرهک نرسه یکشنبه قورصلرن اوتو بولوب، ابتدائی تعلیم آکا ایریشو ایچون بر واسطه گنه سانالغاناق ایرم دقتی جلب ایتهرک حالدر. یکشنبه مکتبلرینگ یکشنبهلگی باری اسمنده گنه بولوب آنی بزنگ ایچون «جمعه مکتبی» آتاوده ممکندر. آرمزده بوندی مکتبلر آچلسه اوللرده قارلردن اوقوچیلر کوب بولاچغنده شبهه یوق. طربش و حمیتلی بعض معاملرنک اوگتلهب ایر اورناسی آدملرنی جیوب آز مدته «غرامتنی» ایتوب چفارولری ایشنامه گن حال توگلدرد. مسلمانلرنک اوز

بات، گوزدهل بر ایس بلهن طوتوروب بتون بیر ئوستلرن .
ییرده هر جان ذاتی اشلهوده اشن . تیک یاطمیدر ،
طرشادر هم کون ، حیات بیرگان خدائینی ماقتیدر .

طرشادر هم کچکنه بال قورتی ، هیچ طورمی ظنوب ،
اشلیدر بر چچکه دن بر چچکه گه ، قورتقای ، قونوب .
یک تیره ن بر اوی بلهن ، اوچلی ، گوزدهل بورنی بلهن
ئزله نه اول چچکه لر ئوستنده بیک اورنی بلهن .
اول آلاردن ته ملی ، خوش ایسلی ، عجایب بال آلا ،
ظامچی طامچی اول جیا . بیک پخته صاوینه صالا .

شونده قورتنک یانینه طوقتاب ئوتوب بارغان ایشهک
ئهیته : یاردم بیرسون الله ، دی ، سیک . اشله رگه شهب !
— بیکده رحمت ، دی ، میگردن ده سیکارگه ؟ شول تلهک —
دیب سلامن قایتاره بال قورتی هم بیک مول تلهب .

— نرسه آنده قایناسک ، سین ؟ — ایشهک بیردی سوال .
ئهیته بال قورتی جوانده : جیامن مین ، دی ، بال .
— بال دیسکمی ؟ — دیب ایشهک حیران ، دیدر : «بال نرسه اول ؟»
— بو نیچک ؟ سین بلمیسکمی بالنی ؟ بلمه سسکده شول . . .
صون تلکنی . ئهی ایشهک ، سین مین سیکارگه بال صالحیم ،
شونده سین تهملهب بلورسک : نیندی آشدر بالقایک ؟

کوندی قورتنک بو کلایینه ایشهک ، «اوخشار!» دیدی ،
شول وقتدوق بال ظاتورغه هم تلن صونغان ایدی .
صالیدی بال قورتی آنک تلینه آلوب بال بر کیسهک
بالنی اوخشاتدی کوشب ، تهملهب یالانچادن ایشهک ،
— شهب ایکان ، - دی ، سین آنی قایدن آلاسک صوگ ، نیچک ؟ —
قورت بو بلمه وودن عجبلهب طوردی ئه زردهک ایس کیتوب .

کیک ایرک ، ایرکنده ئوسکان چچکه لرگه کورساتوب
اول نه زک بورنی بلهن ، بس سویلی اول حکمت چه چوب :
— بر کوزک بورتوب اوزک یایاق ، تیره گنی باق ، ایشهک !
قایدده کوز توشمهس : مگر آنده چوارلانغان چچکهک .
بو قدر کوب چچکه لر ، گلرگه بر کوز صال ، ایشهک ،
بو اوزون ئوسکان آغاجلرغه قاراب ، سین ، آل ایسهب .
یوزچه ، مکلرچه آغاجلر ، کور ، کوتارگان کوککه باش ،
شول سمدان نور بره یاقترتقچی حقنک — قویاش .

اول بتون ئه بیرگه جان کرته ، حیات آندن توشه ،
یاقتیسنده چچکه لر آچلا ، یه شلککلر ئوسه .

اول فقط یاقترمی تیک ئه بیت ، گوزله گه ، ته ملیگه ،
هم قاری ته مسزگه ، یه مسزگه ، نیچک هم یه ملیگه .
اول ماتور چچکه بلهن بر ره تده بیرمکده حیات
هم ضررلیغه ، شولای ، آغو ئوسملکده قاراب .
شه وله سی آستنده ئوسمکده چچکه کلر ، شونیدیلر :
بل ، آلارده بر چاغندوق هم آچی هم ته مده بار . . .

بتمه دی سویله ب سوزن بال قورتی ، بولدردی ایشهک :
— آکلایم ، بیک صوگ میگا بو سفسطه گنی سویلیسک ؟
قرده . اول . ئوسسون کیرهک نرسه ، مینمچون بارده بر ،
مین بلهم سینسزده چچکه هم ئوله تنک تورلیسن .
مین آلارنی طوتیرام هر کون صاین قورصاغمه
هم ضرر ایتمی آلا هر هیچ بر وقت بر یاغمه .

مین صورامیم بیت ئوله نلر ، چچکه لرنی ، نرسه سین
سویلیسک ئه کیهت ، صوریمن بلکه بال طوغریسنده مین .

— مین ده بال طوغریسنده سویلیم - زگه . حرمتلی ایشهک !
سین فقط صبر ایت ، مینم سویله ب توشندرک ایسهب .
چب چوار یورغان بولوب اول بیر یوزن یابقان ئوله ن
هم چچه کلر نک آراسندن آلام بال ، تیر بلهن .
چچکه لر نک یاخشیسندن مین آلام تیک نه ق ته من
هم که ره زلرگه صالام آنی ، شولای مین پخته من . . .

ایندی قان قزدی ایشه کنک ، اول آچولانندی ، دیدی :
— نرسه در سین طاقیسک ، شیطان اوزی بلسون سیننی !
هیچ اویمده بوق ایندی ایزگی تله کگه قارشلیق
سین بولای آداب جواب بیرگان بولورسک دیب نلک .
ئله سین تیک اویلیسکمی بو ایشهک احمق دیوب ،
چن بلهن یالغانی اول آیروب بله لمهس ذات دیوب .

قورت عجبانه نگان هم ئهیته : — مین بیت آداب سویله میم .
— آلیسک شول ! تمه ایش . . . نه ق تمه ایش . . . سوز سویله دک !
ئله صوگ سین بلمیسکمی : مین اوزم بودلاب آشیم .
شول سین ئه یتکان چچکه لرنی ، مین ئوله ن برله یه شیم .
بیت اگر بولسه سینگ ئه یتکان سوزک حق اول وقت
مینده هم بولمق تیوش حاصل بو بال بیک موللاطوب .

اوبلی: «نیشلەرگه بولار برلهن؟ اوزی بلسون خدای!»
 بردن اول اوز بلهون هیچ کورسه تورگه استمی
 هم ایکنچیدن خطادن قورقا، حکمن ائله می.

— سزگه مین نه یتیم کیگاش، بر سوز، اگر سز طونساغز،
 باروغز ایزگی، حکیم، زور شاهبزا صودقا سز —
 دیب بولارنی فالدروب حاکم یونهلدی، طوندی یول،
 اول اوزی کیتدی، اوزی حیرت بلهن باش سلیکی اول.

— نه یده، تیز کیتدک آرسلانغه آلیسه، پاشا اول،
 قادر اول، جف القلم بل: نرسه اول آکلطسا شول.
 مین بولای فالدریمین اشنی، بارابز، نه یده سین! —
 دی ایشهک تیسکەر صفت برلهن طورایتوب گه ودهسن.

بس آلاز بولدی روان جبر نوستینک زور شاهنه،
 تختهگانه آرسلاتنک، بیوک درگاهنه.
 مهنگلیک قارت، زور، مدهش، قابقارا اورمان قازاب
 کیتدیله، نهی بارالار، نهی بارالار... اورمان جراق.
 شوندهدر شاهنک، آرسلاتنک خلافت مرکزی،
 تورلی فرمان، صود، دیوانلار، تورلی آفت مرکزی...
 (آخری بار). اسکندر کیله ولی.

مینده چیچکه گدن، گسگدن، همه — بارسندن سینک
 صاف تبرس حالبوکه چقمان نرسه قارنمدن مینم!

— نهی ایشهک، مین نه یتیم من بیت: چیچکه لردن مین آلام
 تیک تهمن، ایلهب توشون سین، تیک فقط تهمن، دیم. آلام.
 — آی خدای اورغان، تقو سین، نرسه سویلیسک بولای!
 مینده نیک صوگ چقمی بال، فایده کیته اول تهمن شولای؟

— سین آشیسک شول، ایشهک، هیچ صایلاماسدن همه سن...
 دیب ایدی سوز باشلاغان قورت، تهمدی اول جمله سن؛
 بیک آچولاندی ایشهک بو سوزگه، ایندی اول قزا،
 سوگنه اول. بال قورتینی تیرگی، سوگه، چیکسز طوزا.
 — نه یده باریق تیز حکمگه، نه یده، حیوان آقطنی!
 مین، ایشهکاردن کوله رگه، اویره تیم سین شاخشینی.
 نه یده! قاضی تیکشرد: کم حقسز اول، کم حقلیدر؟
 تیک جزاک بیرسون شریعت، اول حقیقت یاقلیدر —
 دیب بو سوزلرنی ایشهک، تیرگه، آباغندن طوتوب
 کیتدی قاضیغه آلوب قورتنی ئوزوب هم یولقو طوب.

اول چاغنده قاضی جانوارلر آراسنده تویه،
 اول ایدی مشهور، آبی هم بارچه جانوارلر سویه.
 همه جانوارلر «حکیم» دیب سویلیله هم زورلیله،
 چنلاب اول ایزگی، سویه چنتی، یارارغه اورنی بار.

قورتنی قاضی آلدینه کیتوب، ایتوب سالماقنه:

— نهی عدالتلی تویه، کورسدت جزا آداقچیغه!
 مین بوگون ایرتهن ئوتوب بارسام یولمدن، قر بله ن.
 بو یوری شونده ئوله نده. ئله نی ائلی. کورهم،
 نه یتیم: «الله یاردم ایتسون!» دیم، بیرهم شوشلای سلام...
 دیب ایشهک بار اشنی باشدن سویلیله بر بر تمام.
 — سین ده آشیسک چه چکلرنی، ئوله نرنی، تویه!
 بیت سیگاردن چقمیدر بال، بیت شولای، سین نه یتیمی به؟

بیک اوزاق طورغاچ حکیم، حاکم تویه اوینه چوموب
 آلدی اول قورتدن جوابلر، توره چه ایتکان بولوب.
 لکن اول کوبمی جواب آلسون، صوراشسون، طکلاسون،
 آکلومی، هیچ آکلی آلمی قورتنی، نیشلهب آکلایسون؟

آبطری بیت اول، یوده شدی، قاشادی ایندی بوغای،

حوادث

بیتورغه رومانیا ولی عهدی عائله سی ایله برگه کیلوب
 امپراطور حضرلرنده قوقاق بولدیله. بو واقعه ایکی مملکت
 آراسنده صمیمیلک و دوستلق آرتوغه شاهددر.
 روسیه حربیه نظارتی بو جای اچنده ۳۷۰ دن آرتق یاگا
 هوا کیمه لری صالدررغه قرار بوردی. اگر بو قرار عملگه
 قویولسه روسیه بتون دنیاده هوا فلو طی ایک کچلی بر مملکت بولاچقدر.
 ایسراکلیکنی کیمه تیوشلک حقتده غی فرماننگ نتیجه سی
 اولارق روسیه نگ هر طرفنده آیقلاق حرکتی اوسه. اوللر،
 بتون بتون وولستلر اوزلرنده گی آراقی و صرا کیتلرن یابو حقتده
 بریغاوارلر توزیلر، تیوشلی محکمه لر بوللرنی قبول ایته طورالر.
 حکومت حضورنده یاصالغان مخصوص صاویشچانیه قرغز
 اولاستلرنده اصلاحات یاصاو حقتده یاگا لایحه توزودی. بولایحه

حکومت اش باشندن توشدی . مجلس تشریعیه طرفندن مقبولرده ک
یاگه کشیلر صایلانیدیلر .

ایران حکومتی ایله روسیه آراسینده اختلاف چقدی .
روسیه حکومتی اروپا آفیسارلری قول آستنده غی منتظم ژاندارم
فرقه لری نگ روسیه نفوذنده گی شمالی ایرانغه کر تلمه ون ، ایران
حکومتی نگ روس آفیسارلر قومانداسنده غی قزاقیلر نی کوبه تیوون
ژاندارملرنک صانن آرتدرماون طلب ایته در . ایران حکومتی
ایسه ژاندارملرنک مملکتده طنچلق ایچون زور فائده لری کور .
لدیکنی کورسه توب آنلرنک صانن آرتدرو طرفنده . روسیه ننگ
طابی قبول ایتلگانگه قدر شمالی ایرانده غی روس عسکری چغارلمی
طورو احتمالدر .

داخلیه مینیستری پرنس عین الدوله اورندن چغوب بو
اورنغه سوکغنی یلدرده ایرانده زور رول اوینانغان و روسیه
طرفداری صانانغان سپهدار قویولدی .

ایتالیا - آوستریا - گیرمانیا آراسنده آق دیگر حقنده
کیلشو بولغانلق و آنک بر ماده سی فرانسیه ننگ تونس ، جزائر
و فاس مستملکهلرن مذکور اوچ دولت آراسنده بولیشو بولغانلق
آگلاشلدی . بو واقعه آوروپاده طنچسزلقنی دخی آرتدرا
توشه در . جنوبی آراودلنده غی روملر (ایرلیلر) آراود حکومتنه
قارشى اختلال چغاردیبار . آراودلر ایله بولنر آراسنده صوغش
بارا . هر ایکی یاقدن قان آغا . شهر و اوللر یاندریلا . اولدرغه
یونانلر ، آراودلرغه ایتالیا نلر ایته ک آستندن یارده لمه شلر . آراود
حکومتی ننگ طلبی ایله پرنس فید ۱۵ مگ عسکر توزوب آپیر .
ایدرگه قارشى اوزی باررغه بولغان .

فرانسیه ده مالیه مینیستری « قایو » ننگ خاتونى « فیغارو »
غزته سی ننگ محرری قالمیت نی آتوب اوترگان ایدی . اوتروگه
سبب قالمیت ننگ قایو ایله آنک ایده شلری (صولار) ننگ حکومت
باشنده بولو ایله فائده لانوب زور خیانتلر اشله ولرن فاش قیلو
بولغانلقدن بو واقعه فرانسیه ده زور سیاسی بحران گه سبب بولدی .

محرری: رضاء الدین بن فخرالدین

ناشری: « محمد شاکر و محمد ذاکر رامیفیلر » .

قرغزلر اوسته صاننغان نالوغنی بر آز آرتدرحقق و او طرافلانغان
قرغزلر ایچون کریستیان اداره سنه یاقن اداره بیره چکدر . چیت
دینلر دیپارتامنتی طرفندن آقولا . سیمی پالات و اورالسکی
اوبلستلرده غی مسلمانلرنک دینی اشلرن اورنبورغ دوخوونی
صوبرانیا قارامغندن چغارو یولنده بر تدبیر اشله نگان ایدی .
مسلمان مطبوعاتی بونگ زاقونغه موافق بولمادیقن بیان ایتمکان کپی
مسلمان فراقسه سی ده بو حقده دوماغه سؤال کر تکا ایدی .
دیپارتامنت مذکور تدبیرنک خطالق ایله اشله ندیگن اقرار قیلوب
احوالنی ایسکیچه قالدردی .

تورکیه ده شیخ الاسلام ایتلوب یاخشی خدمتلی ایله شهرت
چغارغان الوغ علمادن و قفلر ناظری خیری افندی قویولدی . اول
تورکیه و عموماً بالقان مسلمانلری ایچون ایگ الوغ دینی محکمه
بولغان باب میشخت ده مهم اصلاحات باشلادی و جماعت اسلامیه
تشکیلینه کر شدی . آنکچه مسلمانلرنک مادی و معنوی ترقیلری
دینی مؤسسهلری ننگ اصلاحی ایله باشلانو تیوشدر . بو واقعه گه
تورک مطبوعاتی : تورکیه تاریخنده یاگه دور باشلانو و تاریخمزده
ایگ مهم بر اصلاحات ، دیب قاریلر . خیری بک همه مسؤیلتلی
اشلرگه اصلاحاتچیلرنی قویا باشلانغان .

شرفی آناطولی ده ۲۰۰۰ دن آرتق کوردلر کملرنک
قرتقوسی ایله در یاش تورک حکومتینه قارشى عصیان چغاروب بتلیس
شهرینه هجوم ایتمکانلر ایدی نهایت جیکلوب قاجدیلر . باشلقلری
بتلیس ده روس قونسولخانه سنه کر دیلر . روسیه حکومتی آنلرنی
« سیاسی » صاناب تورک پالیسه سنه بیرمی طوراً .

تورکیه حقنده بو کزن ایگ مهم مسئله « اقتصادی کوتاریلو »
در . بو حقده کوب یازلر . کوب سویلیلر و اشیلر . هر کون
یاگه مسلمان تجارتخانه لری ، شرکته لری ، بانکلری آچیلر طوراً .
مجلس مبعوثان گه اعضالر صایلاو بتدی ، کوبسی تورکلر ،
آندن قالا عربلر (۶۵ قدر کشی) صایلانغانلر . اوچ الوشدن
ایکیسی « اتحاد و ترقیچیلر » در .

مصدره خدیو ، حکومت و مجلس تشریعیه اسمله نگان خلق
وکیللرندن عبارت مجلس آراسنده چققان بر اختلاف سببلی ایسکی

« شورا » اورنبورغده اوله بشمه کونره بر حقیقانه ادبی ، فنی و سیاسی مجموعه در .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ ОБЛОЖКИ
30 КОП. НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

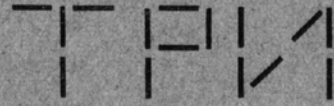

آبونه بدلی: سنه لك ۵ ، آلتی آیلق ۲ روبله ۶۰ تین .
« وقت » برلن برگه آلوچیلرغه :
سنه لك ۹ ، آلتی آیلق ۴ روبله ۶۰ تین در .

بر قهرمان بار ایکان بالق آوز
آلتونان چارباغی بار سرتی قاوز.
کیچ بولسه بر استاقان بال اچه دی
دنیاده کوره لمادق موندای یاوز.
رزقنی یولدز تووا سورا لادی
اورتاده بر چیق بار بورا لادی
تب تیوش جاب جانسز جاتقان نرسه سی
چیقین تور تیب قالسه اویانادی .
باسی کومیا ز بولغانده تویی سزق
هر توری دینه سی بار بوزق بوزق
آراقی اچکان روسدای اچی قزوب
جهانده کورالمادق موندای قزق .

ع . بیرمحمد الجواری . مدرسه رسولیه .

تاشماقلرنک جوابلری :

درست جواب بیروچیلر: عبدالله دیبایف، قاسم فخرالدینوف،
غنایه الله مرادوف، عبدالله مجیدی، عمر شرف الدینوف، محمد رحیم
خالدوف (هر بری حسینیہ شا کردی) . م . م . «اورنبورغ» .
منهاج الدین احسانف (اورنبورغ) . محمد فاتح زمانوف (ایسکی
بخارا) . صادق ایسانبایف . عزالدین بدری (استرلیتامق) . احمدی
برله مجید ولیدی (عثمانیه مدرسه سی . قارغالی) . تحفه الله ردودی
برله عبدالرحمن عزیززی (سعیدیه مدرسه سی . قارغالی) . نورمحمد

بورناشوف (نمگان) . عبدالرحمن فضل اللین (مامادش شهرنده
روسکو تاتارسکی اشقولا ده ایکنجی صنف شا کردی) . عبدالغفار
شمس الدینوف (اوستکامین) . حمزه بن یارالله حکیموف (واتقه) .
محمد جان ایشمحمد اوغلی آغیشوف (مدرسه فخریه شا کردی ،
یاگا باشقرد فولصنده) . نورمحمد بخاریف (طومسکی) . احمد
بولاطوف (طوبول) . عبدالبر احمدوف ایله عزالدین عبید اللین
(قارغالی ده مطیع الله مخدوم شا کردلری) . رحیم جان الاسحاقی
(جامیتی) .

۵

۲ تین لک	۲ دانه	۴ تین
۱ تین لک	۵ دانه	۵ تین
۱/۲ تین لک	۱ دانه	۱/۲ تین
۱/۴ تین لک	۲ دانه	۱/۲ تین
جمعسی :	۱۰ دانه	۱۰ تین

درست جواب بیروچیلر: عبدالله دیبایف (مدرسه حسینیہ
شا کردی) . م . م . «اورنبورغ» . ابراهیم قاسم بابوف (تاشکند) .
صادق ایسانبایف . عزالدین بدری (استرلیتامق) . احمدی برله
مجید ولیدی (عثمانیه مدرسه سی . قارغالی) . تحفه الله ردودی برله
عبدالرحمن عزیززی (سعیدیه مدرسه سی . قارغالی) . ابراهیم بن
حافظ شیرینسکی (تاشکند) . نورمحمد بورناشوف (نمگان) .
خواجه نفیس اسلاموف، نعمت شاه یادیخانوف، احمد مرداتوف
(ابله زیه مدرسه سی شا کردلرندن) . صلاح الدین نورالدین اوغلی
(آقوبه) . ام کلثوم ینغالیچوا (پلدنگی، قوزنیتسکی) مقدم اشرفوف
(ایسکی قالماش، ابتدائی صنف شا کردی) . عبدالله جان یارماکوف
(نیکولسکی) . محمد کریم بن حسین شریفسکی (قازانده طیب حضرت
شا کردی) . ع . بورناشف (خوقند) . نورمحمد بخاریف (طومسکی) .
ماهره بنت حسین تایبوا (کرکی شهرنده مکتب کرخی شا کردی) .
زکیه مصطافینا (سیواستوپول) . عبدالمنان سعیدوف (آچولی،
مدرسه عثمانیه) .

«شهبال»، ژورنالی

استانبولده چقا طورغان رسملی ژورنالرنک ایک اعلا وایک نفیسی ۱۵ کونده بر مرتبه چقا طورغان «شهبال» مجموعه سیدره بو ژورنال
ادیات دن، علم، فن، صنعت، مدنیت دن و ترقیات عصریه دن بحث ایتله . رسملی غایت گوزهل انتخاب ایتله . کاغدی و باصلووی یک نفیس
اولوب، یاوروب رسملی ژورنالرندن قالشمیدره . بونک هر نسخه سی ایو ایچون بر زینت در .
آبونه حق روسیه ایچون یلغه ۱۰ صوم . آلتی آی غه ۵ صوم .

آدریس : Константинополь. Въ ред. журнала „Шагбаль“. Стамбуль. противъ Новой-почты № 9-10 .
آقهنی عادی پیراوادنی بلاقده ایله . آدرسنی یالکز روسچهنه یازوب ییازرگه ممکندر . آندن ژورنال کیله چک آدرسنی روسچه
اوقوناقلی و اچیق ایتوب یازارغه تیوش

Ш У Р О

№ 7.

АПРЕЛЬ 1 = 1914 ГОДА.

اسلام مجموعه سى

استانبولده اونيش كونده بر چغا طورغان
دنى وادى ژورنالدر. آونه حقى روسيه ايجون
يلغى ۳ سوم ۵۰ تين، ياروم يلغى ۲ سوم. آچهنى
عادتى پراؤادنى بلانقه ايله يباررگه، آدرىسى ده
روسچه غنه يازارغه ممكن. آندن ژورنال كيله چك
آدرىسى آچىق و اوقورلق ايتوب يازارغه تيوشلى.
آدرىس:

Константинополь (Турция)

Чагалъ-оглы „Джамият-Хайрия-и-Исламия,
редакция „Исламъ Маджмугаси“

قامپانيه زينگرىنىڭ

تگو ماشينلرى ساتولادر يالغز اوز مغازينلرندە فنه

قول و آياق
ماشينلرىنىڭ هر
تورلىسى

تولەنه
آطنهغه | سومدىن
باشلاب

مغازينلرنىڭ ويۇقىسى
مغازينلرى روسيەنىڭ
مە شەرلرندە بار.

ساغته دن
مانلانگرا

ياشقى باصلوب چقى « احمد مدحت افندى »

توركيانىڭ مشهور اديبلر ندىن بولغان احمد مدحت افندى احوالى حقتە يازلغان بر اثر در. مندرجه سى اوشبو نرسە لردن عبارت :
احمد مدحت افندىنىڭ ترجمە ھالى . عمر سوروى . طبيعت و اخلاقى . تاليفلىرى . سورگونلىكى و سلمانيه مدرسه سى . تورك ادبياتى
و احمد مدحت . سيوطى ، احمد مدحت افندى و تولستوى . روسيه مطبوعاتى و احمد مدحت افندى . مکتوبلىرى . اوشبو مشاھلر حقتە
بولغان فكلرلىرى : دنيا ياراتلوى ، طوقان ، نوح يىغمبر لسانى ، قرآن كريم ، عشق ، تكامل قاعدەسى و قرآن ، حوا و آدم عليه السلام ،
اورويانىڭ دينسىزلىكى ، ازدواج ، رسم و صورت ، تاريخ ادبان ، تاريخ بشر قرآن كريم ترجمە سى ، تعدد زوجات ، تستر و حجاب ، تورك
قومى ، خاتونلر ، قزلرغە چىت تلر اوقوتو ، بشرنىڭ ياراتلوىدە آيروملق و باشقەلر . انتقادلر و طعنلر . احمد مدحت افندى و روسيه
مسلمانلرى . احمد مدحت افندى حقتە محترم داملا عالجان حضرت مکتوبى . صوڭ كونى .

۱۴۴ يىتىدىن عبارت بولغان و استانبول حرفى ايله باصلوب احمد مدحت افندىنىڭ ايچى تورلى رسمى ايله زىنتلەنگان بو اثرنىڭ حقى

۵۰ تين . بوجطه ايله ۶۰ تين . ادرس : « وقت » اداره سى .